

Megkötöm magamat Isten kötelével,
megtöltöm szívemet Ország igéjével,
szabadságom, Uram, Néked visszaadom, csak a
szeretetre formáld át tudatom!

Megkötöm magamat társam két karjával,
Segítőül adtad minden nyavalyámban Isten óvjon
tőle: egyedül maradjak.

Vezessük el egymást, kettőnk kezét tartsad!
Magunkat megkötnünk, Apánk gyengék vagyunk,
Segítő kéz nélkül nehéz járni utunk. Idősebb

Testvérünk, erősíts hitünkben, Utunkon
maradjunk, segíts ebben minket.

Megkötöm magamat baráti kötéllel
testvéri közösség tartó erejével. Testvér, ha
eloldnám hármaskötelémet,
szembesíts magammal, légy felelős értem!

(Bokorhymusz)



XXV. évfolyam 8. 9. szám
2018. aug. – szept.

Völgyesi Orsolya: Katolikus közösségek...	3840
Bulányi György: Önéletrajz (részlet)	3852
Bulányi György: Nehéz évek	3853
Szathmáry István: In memoriam Himfy F.	3860
Király Ignác: Nemzedéki kézfogás	3861
Horváthné Bajai Éva: Könyvajánló...	3862
Benke Zsuzsa: Kállay Emil vasmiséje...	3863
Gromon András: Kedvenc közhelyeink	3864
Dr. Héjjas István: Jegesmedvék...	3871
Faragó Ferenc: A Jóisten egy napja...	3874
Miklovicz László: Homília...	3875

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért,
mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»

Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com



VÖLGYESI ORSOLYA

KATOLIKUS KISKÖZÖSSÉGEK DEBRECENBEN AZ 1940-1950-ES ÉVEK FORDULÓJÁN

A debreceni Államvédelmi Hatóság (ÁVH) Bulányi György piarista szerzetes személyi dosszióját 1950 novemberében,¹ a tevékenységével kapcsolatos csoportdossziát pedig 1952. március 14-én nyitotta meg. A két kötetből álló csoportdosszié a „Piaristák” elnevezést kapta.² Ugyanakkor az Államvédelmi

Hatóság egyházi reakció elhárításával foglalkozó I/2-b alosztálya a Bulányi és paptársai által irányított országos mozgalomról már 1951. október 26. óta „Lombardisták” néven csoportdossziát vezetett³

Az ÁVH I/2-b alosztályának a Lombardisták debreceni szervezkedése tárgyában született 1952. március 12-i jelentése, amely alapján egyébként megnyitották a fent említett Piaristák csoportdossziát, Bulányi debreceni csoportvezetői, illetve csoporttagjai közül huszonegy nevet említett,⁴ ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy megfigyelésük nincs „hálózattal biztosítva”, így tevékenységükről mélyrehatóbb ismereteik nincsenek. Ekkor a debreceni ÁVH már mintegy húsz csoportról tudott, amely körülbelül száz tagot számlált, s csoportvezetőként Bacsa Erzsébetet, Simay Attilát és Bodor Sándort nevezték meg.⁵ Tudomásuk szerint a csoportok hetente-kéthetente találkoztak. A Bulányiról szóló jelentések visszatérő eleme, hogy 1949-re datálják az „illegális” csoportmunka kezdetét: a „főcsoport” megalakítását s

azokhoz kapcsolódó öt-hat fős „sejtek” létrehozását főként egyetemisták, főiskolások és kisebb részt ifjúmunkások körében.

Bulányi ugyanerről az esztendőről szólva, ötvenhat év távlatából a következő mozzanatot tartja megörökítésre méltónak: „Azt hiszem, hogy ’49 karácsonyán volt az első házi liturgiánk. Gaizler Gyusziék Kandia utcai házában. Gyuszi csak pár évvel lehetett fiatalabb nálam. Katonatisztnak tanult, s egyetlen gyermeke volt egy nyíregyházi orvos-házaspárnak. A szülők beírták őt a debreceni orvosi fakultásra - még mielőtt hazajött volna a hadifogságból. Megjön onnan ’45 szeptemberére, s hamarosan feleségül veszi a kalocsai dzsentrilányt, Madarász Jutkát, aki szintén akkor iratkozott be medikának Debrecenben. Hamarosan megszületik Jucó baba is. Gyuszi jelentkezik ’48-ban az egyetemi lelkésznél. Én meg örülök neki. De hamarosan jönnek a szülők, s kéri, hogy ne foglalkozzam gyerekükkel. Féltik őt. Érthető, hiszen csak most jött haza hadifogságból. Egy darabig elmarad Gyuszi, aztán jön megint. Amikor majd a börtönben álmodok, azt álmodom, hogy megyek hozzájuk a Kandia utcán. ’49 karácsonyán náluk gyűlik össze népem eleje: 12-15-en lehetünk, s körbeüljük az ebédlőasztalukat. A prédikációt akkoriban sohasem írtam le, de erre az alkalomra írok egy elmélkedést, és felolvasom a misében. Csend. Döbrent vagy nem - nem tudom. Elmélkedéshez hozzáimádkozunk, de prédikációhoz? Még nem alakult ki a háznál mondott misék liturgiája.”⁶

Állambiztonsági jelentések, vizsgálati anyagok és évtizedekkel később keletkezett írásos vagy szóbeli visszaemlékezések adják tehát a forrásbázisát a Bulányi György vezette debreceni katolikus ifjúsági csoportok töredékes és mára már szinte homályba vesző történetének.⁷ Ezek a kisközösségek egy országos mozgalom részeként próbálták meg a kommunista diktatúra első éveiben az ifjúsági hitoktatás és a keresztény életre való felkészülés új formai és tartalmi elemeit kialakítani. Hogyan működtek ezek a kisközösségek? Kik alkották őket? S mi lett velük Bulányiék 1952-es letartóztatása után? A dolgozat ezekre a kérdésekre keresi a választ.⁸ Bulányi Györgyöt 1944 augusztusában helyezték át Tatáról a debreceni piarista gimnáziumba, ahonnan 1944 szeptemberében az egész tanári karral együtt távozott. 1945 februárjában tért vissza Debrecenbe, ahol 1945 és 1948 között magyart tanított. Tevékenysége ebben az időben igen sokrétű volt: több piarista atyával együtt a legtehetségesebb diákok számára önképzőkört tartott, az önképzőkörökbe meghívták a Svetits Gimnáziumban tanuló leánynövendékeket is.⁹ Pogány János fizikából, Bulányi György magyarból foglalkozott a diákokkal, de bekapcsolódott az önképzőkör munkába Szentgyörgyi András, a piarista gimnázium hittanára és a latin-

történelem szakot végzett Török Jenő is.

Mándoki Ernő pedig a Szent Anna-templom kórusát vezette: az énekkari próbák szintén lehetőséget adtak a fiatalokkal való találkozásra és a velük való foglalkozásra. Bulányi később megalakuló, első csoportjai főként egykori gimnáziumi tanítványaiból, illetve a piarista atyák által vezetett önképzőkörök tagjaiból kerültek ki. A későbbi csoporttagok közül Berényi Dénes,¹⁰ Bacsa Erzsébet, Ábrahám Erzsébet, Kovács Teréz, Papp Magda, Barna Erzsébet, Szabó Edit, Forrai István, Wolcsánszky Erzsébet tartozott ebbe a körbe. A Svetits Gimnáziumban érettségiző és biológia-földrajz szakra jelentkező Wolcsánszky Erzsébet így emlékezett több évtized múltán erre az időszakra: „1947-48-ban önképzőköröket hirdettek a fiatal piarista tanárok Debrecenben (Pogány, Szentgyörgyi, Bulányi, Török, Mándoki). Az egyházi gimnáziumokból az osztályfőnökök ajánlottak továbbképzésre alkalmas diákokat. Hetenkint 22 óra elfoglaltságot jelentett. Komoly szellemi műhelynek bizonyult. Az előadásokat megbeszélés, vita követte, majd irodalmat, forrásmunkákat kaptunk. Könyvtárunk is volt. Érettségi után e hallgatókból csaknem valamennyien egyetemre kerültünk. Ebben az időben még elég volt felvételre a kitűnő középiskolai érettségi. A káderezéssel később volt gond.”¹¹

Még mindig az iskolák államosítását megelőző évekről szólva: a piarista rend 1945 nyarán megnyitotta Debrecenben a Móra Ferenc Piarista Diákotthont, ahová falusi ösztöndíjas fiatalok is bekerültek. A 171. számú Erdősi Imre cserkészcsapat újjászervezését követően Bulányi regőscserkész-csoportot is vezetett. Az akkor a debreceni piarista gimnáziumban tanuló Kállay Emil, későbbi esztergomi egyházmegyes pap, majd piarista szerzetes és tartományfőnök minderről így beszélt: „1946 nyarán a piarista atyák regős cserkészként vittek bennünket különböző hajdúsági, szabolcsi, bihari falvakba, és esténként előadást tartottunk. Nekem például Sinka István Anyám balladát táncol című versét kellett elszavalnom. Bulányi tanár úr bízott meg ezzel, ő ugyanis nagyon igyekezett megszerettetni velünk a népi írókat. Akkoriban Veres Pétertől elkezdve sok mindenkit olvastunk. A műsor célja az volt, hogy felkeltsük a falusi emberek érdeklődését a népi kultúra iránt, amely biztos, hogy nagyon mély és nagyon hiteles volt. Este tehát műsort adtunk, aztán másnap délelőtt a piarista atyák meghallgatták a plébános által összeszedett tehetséges falusi gyerekeket, és ezekből kiválasztották azokat, akiket aztán a kollégiumukban ingyen arra képeztek, hogy majd a jövő Magyarországnak vezetői legyenek.”¹² Kállay Emil szavai rávilágítanak arra, hogy Bulányi szerette és ismerte a népi irodalmat és a népi kultúrát, különösen Sinka István és Kodolányi János munkásságát tartotta nagyra, s ezeket másokkal is

meg akarta ismertetni.¹³ Ugyanakkor fontosnak tartotta a tehetséges parasztfiatalok taníttatását is, s ezekben a törekvéseibe döntően középosztálybeli tanítványait is bevonta. Bacsa Erzsébet bölcsészhallgató, aki hetedikes gimnazista kora óta kapcsolatban volt Bulányival, 1947-1948-ban magyar párostánc-tanfolyamot szervezett a gimnazistáknak, valamint tíznapos téli tábor parasztfiúknak és parasztlányoknak. Simay Attilát, aki az orvosi karon tanult, mint jó néptáncost mutatták be Bulányinak, s így lett a kiscsoportos mozgalom tagja.

Bulányi mindezek mellett aktívan részt vett az Actio Catholica (AC) munkájában is. Rendtársa, Török Jenő, aki ebben az időben az AC ifjúsági megbízottja volt a nagyváradi egyházmegyében, az 1945-1946-os tanévtől három éven keresztül „hittudományi előadásokat” szervezett középiskolások, egyetemisták, majd pedig vegyes korosztályok számára. Emellett folytak az úgynevezett világnézeti előadások, amelyek 1947 őszétől (más forrás szerint 1946 tavaszától) egészen 1948 őszéig főként a Svetits Gimnázium tornatermében kerültek megrendezésre, ahová alkalmanként több száz embert sikerült összehívni. Az előadók több vidéki várost is felkerestek, 1947 decemberében Bulányi rendtársával, Szentgyörgyi Andrással Nyíregyházán járt, a rendezvényről készült jelentés szerint Bulányi Koreszmék, Szentgyörgyi pedig Katolikus egyház címmel tartott előadást. 1947-1948-ban Bulányi Debrecenben az AC keretein belül már az ifjúsági ügyek felelőse volt, már ekkor nyilvánvaló volt felettesei előtt is, hogy jól megtalálja a hangot a fiatalokkal.¹⁴

Egy 1948 januárjában készült állambiztonsági jelentés szerint Bulányi és mások részvételével az arra kiválasztott fiatalok számára többnapos vezetőképzőt tartottak - vélhetően az AC keretein belül. A rendezvényen a megnyitót a piarista gimnázium igazgatója, Sörley Zsigmond mondta. Bulányi már itt arra buzdította a fiatalokat, hogy mindenki gyűjtsön maga köré négy-öt megbízható fiatalembert, olyanokat, akik a vallásnak akarják szentelni életüket, s a következő előadásra hozzák őket magukkal.¹⁵

A visszaemlékező Wolcsánszky Erzsébet szerint az iskolák államosításáig viszonylagos szabadságot élveztek, és mozgalmas ifjúsági életet éltek. 1948-1949-ben azonban már érezték, hogy kezd fogyni körülöttük a levegő. 1948 szeptemberében, a piarista rendházban tartott újabb megbeszélésen Bulányi már arról beszélt a hallgatóságnak, hogy az AC ifjúsági tagozatának megszűnésével egyházközségi keretek között kell szerveződniük.

Kerkai Györggyel kiegészülve egy országossá szélesedő mozgalom magja az iskolák államosítását követően, amelynek lefejezésére Bulányiék letartóztatásakor, 1952 augusztusában került sor.¹⁹

Bulányi 1948 októberében lelki napot tartott a katolikus egyetemi hallgatóknak, ami szentmisével kezdődött a domonkos kápolnában, majd a piarista rendházban folytatódott. Az erről szóló jelentés szerint az elmélkedés három részből állt. Bulányi először a 19. századról beszélt, amely véleménye szerint a kételkedés és a cinizmus százada volt. Az emberek azonban hinni akartak valamiben, de a Hitler és Sztálin által adott válaszok a gyűlöletet szították, s a zsidók kifosztásához és Auschwitzhoz vezettek. A második részben Isten létét bizonyította, végül pedig a kegyelmi élet fontosságáról beszélt.²⁰ Az ügynöki jelentések meglehetősen töredékesen és vélhetően pontatlanul foglalják össze az előadásokat, de annyi bizonyosnak tűnik, hogy Bulányit határozottan érdekelték az eszmetörténeti korszakfogalmak (racionalizmus, liberalizmus, szocializmus, nacionalizmus). Az Isten országa című írásában, mely 1950 elején, többhetes pannonhalmi tartózkodása alatt keletkezett, majd a korai egyházi szamizdatirodalom egyik fontos darabjává vált, a Történetfilozófia című rész éppen ezek szerepét s az általuk kínált megoldásokat vizsgálja abból a szempontból, hogy kielégítik-e az ember örök boldogság utáni vágyát.²¹

Bulányi 1948 novemberétől minden csütörtökön reggel hét órakor hittanórát tartott az egyetemen, ezeken nagyjából hatvan-hetven ember volt jelen, a hallgatóság lelkes és felszabadult volt - írta egy másik állambiztonsági jelentés.²² Az egyetemisták miséje vasárnap reggel volt a domonkosok kápolnájában, a Holló János utcában, ezeket azonban 1950 tavaszán megszüntette, mert, ahogy az ÁVH egyik informátora írta, tudták, hogy a misén részt vevő fiatalokat folyamatosan megfigyelték.²³ Ettől kezdve Bulányi hétköznap kora reggel a Szent Anna-templom egyik mellékoltáránál mondott misét.

A Kürthy fedőnevű informátor, akinek személye egyébként egy Debrecenben működő görögkatolikus pappal azonosítható, 1951 novemberében részletes jellemzést adott Bulányi tevékenységéről: „Bulányi György magyar-német szakos piarista tanár, az államosítás óta egyetemi lelkész. Egyik legképzettebb piarista, kiváló tanár volt.” - kezdődik a jelentés, majd a tanári működés bemutatása után a piarista szerzetes politikai nézetei kerültek terítékre: „A múlt rendszer hibáit még a legbizalmasabb papi körökben is, oly élesen szokta bírálni és elítélni, hogy a reakciós papok esküdt ellenségei és ott ahol tudnak, ártnak neki és gáncsolják. Molnár János prépost egy nyilvános papi összejövetelen, ahol jelen volt kb. 30-35 pap (ez év áprilisában) igen gorombán támadta meg Őt: »Bulányi tanár úr! A kommunisták szótárából készül prédikációkra, híveink egy részét elriassza a templomból, mert folyton a múltat szidja.« Bulányi ezután megjegyezte előttem »örülök, hogy

hallottad a prépost kirohanását, évek óta hol finomabb, hol durvább formában, hol nyíltan, hol a hátam mögött ezt kapom paptársaimtól.« Mikor a domonkosok templomában prédikált, egyes beszédei után azt mondták a domonkos rendi szerzetesek, hogy Bulányi meggyőződéses kommunista, - más beszédei után attól félték, hogy azonnal elviszik.”²⁴ A piarista szerzetes magatartása és megnyilatkozásai szokatlannak és provokatívnak tűnhettek. A Baba fedőnevű ügynök, akinek jelentései a Lombardisták elnevezést viselő vizsgálati dossziében olvashatóak, szintén 1951-ben arról számol be, hogy Bulányi felhívta a figyelmet az egyház hibáira és mulasztásaira: „Ilyet még, hogy az egyház hibás volt, senki sem mert mondani, Ő mert, és mivel új volt, rendkívüli volt, vonzotta az emberek érdeklődését.”²⁵ Az ügynöki jelentések és a későbbi visszaemlékezések is kiemelték Bulányi intellektuális képességeit („nagyon okos volt” és „lelkes” - mondta Wingert Magda egykori csoporttag a vele készített interjúban), jó szervezőképességét, határozottságát, következetességét, nagy munkabírását, azt, hogy egyszerre tudott szigorú és közvetlen lenni tanítványjaival, de szigorúsága mindenekelőtt önmagával szemben érvényesült.

Kétségtelenül hatással volt az emberekre, de tevékenységével meg is osztotta őket. Ezt erősíti a már idézett Baba fedőnevű ügynök Bulányiról készült jellemzése is: „Középmagas termete van, szép szabályos arca, barna hullámos haja, kék szeme s mindig szelíd, de határozott tekintete. Van az egyéniségében valami, ami föltétien meghajlásra kényszeríti az embert. Ezt mutatja az a tény, hogy Bulányi atyával szemben csak két csoportja áll azoknak az embereknek, akik ismerik őt. Az egyik minden fönntartás nélkül, nagyon szereti, a másik ugyanígy gyűlöli. Közömbös csoport nincs.”²⁶

1948. december 1-jén Bulányit a Magyar Egyetemisták és Főiskolai Egyesületek Szövetsége (MEFESZ) küldöttsége kereste fel, s azt kérték, határolódjon el Mindszenty tevékenységétől. Mivel ő erre nem volt hajlandó, másnap reggel a hittanórán körülbelül száz-kétszáz népi kollégista jelent meg, s az óra végén arra szólították fel, hogy hagyja el az egyetemet. Aznap este a Szent László Kollégiumban is felszólították a távozásra, s a jelenlévők határozatban kérték a kollégium államosítását. A történekről beszámoló jelentés szerint Bulányi az egyetemről való kényszerű távozás ellen nem tiltakozott, de az államosítás kérését hálátlanságnak nevezte, hiszen két évig laktak itt, ráadásul az épület a Szent Anna egyházközség tulajdona volt. Ennek következtében a határozatot úgy módosították, hogy abból kimaradt a kollégium államosításának a kérése.

Bulányi évtizedekkel később így emlékezett a történekre: „Azon sem csodálkoztam különösebben,

hogy pár nap múlva egy négytagú - úgy gondolom - MEFESZ bizottság keres meg a rendházban: Tiltakozzam Mindszenty reakciós politikája ellen! Beszélgetünk, s elmondom, hogy a bíboros az előttem járó nemzedékhez tartozik, és sok mindent már nem úgy látok, mint ő stb.

Leállítanak: nekik a tiltakozásomra van szükségük. - Rendben van, mondom, de kössünk egy alkut. - Mi legyen az? - Ha maguk tiltakoznak a Rákosi politikája ellen, és is tiltakozom a Mindszentyé ellen. Nem kötnek velem alkut, hanem felállnak, mennek, én meg készülök a holnap reggeli egyetemi hittanórára. Alighogy elkezdem a reggeli sötétben az órám, nyílik az ajtó, s bevonul közel száz népi kollégista. A hittanosok is vannak vagy ötvenen. A téma: Isten létezésének igazolása. Csendben meghallgatják a 45 percet. Befejezem, s mennék. A tegnapi négynek a vezetője kéri, hogy maradjak még. Leülök az első padba. Szónokolni kezd arról, hogy nem a vallás, nem a hittan ellen akar szólni. Csak azt akarja közölni a hallgatósággal, hogy a nép egyetemén nem taníthat olyan személy, aki nem határolja el magát Mindszenty népellenes politikájától. Befejezi szavait, s én megkérdem, hogy kívánja-e, hogy hozzászóljak. Nem kívánja. Felállók, s elhagyom az egyetemet, hogy többé ne tegyem be oda a lábam. Megyek kifelé. Az ott maradt népi kollégistákból sokat ismerek. Református debreceni diákok, akikkel talákoztam a tavaszon a kollégiumban, a tanulmányi versenyen, s nagyot beszélgettünk Németh Lászlóról, másokról is. Annyi közül volt ehhez az akcióhoz, mint az enyéimnek a minapi tüntetéshez, melyen lefasisztáztak.”²⁷ 1949 elején izgatás büntette miatt aztán nyomozás indult Bulányi ellen, több egyetemistát (Antal Ottót, Dózsán Gabriellát, Szatmári Juditot, Samu Istvánt, Zabos Pétert, Kónya Sándort, Molnár Györgyöt és Katona Erzsébetet) kihallgattak, de végül vádemelés ekkor nem történt.²⁸

1948-1949 fordulója lehetett tehát az az időpont, amikor egyéb lehetőség híján Bulányi erőteljesen elkezdte szervezni az ellene 1952-ben lefolytatott perben államellenes tevékenységgel vádolt kiscsoportokat. Wingert Magda, akkor angol-német szakos bölcsész- hallgató visszaemlékezése szerint Bulányinak az egyetemről történt eltávolítása után ők maguk szorgalmazták, hogy továbbra is legyenek foglalkozások, előadások. Bulányi az iskolák államosítását, tehát nagyjából szintén ezt az időpontot tekintette visszaemlékezésében fordulópontnak: „És ezzel elkövetkezett Kolakovics napja. Mindannyian tudtuk, hogy itt az óra..., és vége, visszavonhatatlanul vége van valaminek. S kezdődik a küzdelem a létért, a pusztá létért, hogy olyan idők jönnék, hogy ha az egyház meg akar maradni, a föld alá kell vonulnia. Nem tudom, hogy s mikor kezdődött a csoportok formális

megszervezése. Talán csak a nyáron? Lelkigyakorlatot tartás előzménnyel?”²⁹ Az idézetben szereplő Kolakovics az újabb kutatások szerint azonos az 1906-ban született Stjepan Tomislav Pogljajen horvát származású jezsuita szerzetessel, aki beutazta a szovjet blokk országait, s XII. Piusz tudtával, igaz, csak magánemberként, de a Szovjetuniót is megjárta. 1945 februárjában a debreceni piarista rendházban szállt meg, ahol egy hónap alatt négy kiscsoportot hozott létre munkásfiatalokból, diákokból és felnőttekből, s távozása előtt Bulányira bízta őket. Kolakovics már a második világháború befejezése előtt kisközösségeket szervezett Szlovákiában is, mert úgy látta, hogy a kommunista diktatúra időszakában az egyház csak ebben a formában élhet majd tovább. A horvát jezsuita tevékenységének további vizsgálata azért is fontos lehet, mert megvilágíthatja annak a hátterét, hogy a szovjet megszállás alá kerülő országokban kibontakozó egyházi földalatti mozgalmak (s különösképpen a Bulányi által létrehozott Bokor-mozgalom) a Vatikán tudtával, hallgatólagos támogatásával kezdték-e meg működésüket. A Belgiumban is tanult Pogljajen módszerének, tájékozódásának egyébként lényeges eleme, hogy nagy hatással volt rá a már említett Joseph Cardijn bíborosnak a munkáspasztoráció terén végzett tevékenysége, ami ilyen formán ösztönzője lehetett a Bulányiék által választott csoportszervezési metódusnak.³⁰

Bulányi visszaemlékezése szerint Kolakovics távozásakor csak a diákcsoportot bízta rá, Forrai Istvánt és testvérét, Katalint, Ábrahám Erzsébetet, Kovács Terézt, Szabadfalvi Józsefet,³¹ valamint Kudar Gabriellát említi évtizedekkel később ebből a társaságból. A piarista gimnáziumban tanuló Forrai István 1946 nyarán vonult be a váci szemináriumba (egy évvel korábban tehát, mint Kállay Emil és Terényi Lajos), hogy piarista szerzetes legyen. 1950-ben tett örökfogadalmat, 1959-ben szentelték pappá, 1960-ban azonban meghalt. „Az első piarista diák, akit [sic!] megismerkedem, Forrai Pityu. Hetedikes. Talán az előző tanévben jött át Szatmárnémetiből, ahol a jezsuitáknál tanult. Anyjának cukrászdája van a Piac utcán, szemben a Szent Annával. Ez a név nemcsak a templomot jelenti, hanem utcát és a város katolikus fertályát is. Pityu nagyon rokonszenves fiú: pár hónap múltán a református Róma diákjai őt választják meg a városi Diákbizottság elnökévé. Én meg minden tőlem telhetőt megteszek azért, hogy ebből a fiúból piarista legyen. Be is vonul 1946. augusztus 26-án a váci noviciátusba. Boldog vagyok, hogy küldhettem már én is valakit. Tíz évvel annak utána, hogy szüleim engem is odavittek. Pappá is szentelik. A forradalom alatt, '56-ban találkozom még vele, de mikorra végleg szabadulok börtönömből, már nem. Elvitte őt valami halálos kór” - emlékezett vissza egyik első tanítványára

a piarista szerzetes.³²

Bulányi első debreceni csoportjai alapvetően korábbi gimnáziumi tanítványaiából, az önképzőkör egykori tagjaiból, s rövid egyetemi lelkészkedése alatt a vele kapcsolatba kerülő fiatalokból alakultak meg, ugyanakkor elmondása szerint a piarista diákokthozba bekerült ösztöndíjasok közül, bár a személyes kapcsolat még egy ideig megmaradt, senki nem kapcsolódott be a csoportmunkába.

A kisközösség tagjai között voltak bölcsészek (Bacsa Erzsébet, Kovács Teréz, Barna Erzsébet, Trunkó Adél, Bodor Sándor), orvostanhallgatók (Ábrahám Erzsébet, Gaizler Gyula, Simay Attila) és a természettudományi karra felvételt nyert matematika, fizika, kémia és biológia szakos diákok (Wolcsánszky Erzsébet, Berényi Dénes). Döntő többségük középosztálybeli volt, alapvetően értelmiségi vagy tisztviselőcsaládban nevelkedtek. Az egyetemre a debreceniek mellett főként Északkelet-Magyarországról, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár, Heves megyéből jöttek a fiatalok, a nagyobb városok közül Nyíregyházáról, Sátoraljaújhelyről, Miskolcra és Egerből, így a kiscsoportok tagjai is alapvetően ebből a régióból valók voltak.³³ A Bulányi környezetében felbukkanó fiatalok zöme e térség 1945 előtti helyi elitjének a leszármazottja volt. Közülük Simay Attila a 4. gimnázium után a nagyváradi tüzér hadapródiskolában, a nyíregyházi születésű Gaizler Gyula pedig érettségi után a katonai akadémián folytatta tanulmányait, így ők saját maguk is kompromittált személyek voltak az új rendszer szemében. Ennek ellenére az orvosi egyetemet elvégezheték. Bulányi egyik legelső csoporttagját, Csongor Jusztinát azonban, aki az iskolák államosításának évében volt a Svetitsben hetedikes gimnazista, az ország összes középiskolájából kitiltották, mert nem volt hajlandó tiltakozni Mindszenty politikája ellen. Később a fővárosba jött, és Naszályi Emil ciszterci apácai közé lépett be. Wingert Magda - aki bár gyermekkorától kezdve pedagógusnak készült, de politikai okokból sohasem taníthatott, tizenhárom évig segédmunkásként dolgozott, majd pedig fordítóként helyezkedett el -, szintén szerzetesnővér lett. Évekig úgy volt, hogy a karmelitákhoz lép be, de végül a domonkos rendi nővéreknél tett örökfogadalmat.

A munkásfiatalok közötti pasztorációról ugyanakkor viszonylag keveset tudunk: Bulányi 1952-ben történt letartóztatása után tett vallomásaiban elmondta: még 1947-ben kereste fel őt a Keresztény Ifjak Országos Egyesülete (KIOE) vidéki szervezője, az azóta letartóztatott Ragoncsa István.³⁴ A piarista szerzetes, aki ekkor Debrecenben a városi AC ifjúsági bizottságának a vezetője volt, megkérte a debreceni vagongyár melletti ferences plébánost, hogy szedjen össze munkásfiatalokból egy csoportot, amelynek

irányítója Péli József, a tanonciskola hitoktatója lett. Majd amikor Pélit elhelyezték, a csoport vezetését Bulányi vette át, de elmondása szerint a társaságból alig valaki maradt meg, név szerint csupán Ört Mihályra emlékezett. Bulányiról ez a munka 1949 márciusában Berényi Dénesre szállt. A fiatalember maga köré gyűjtötte azokat a volt piarista diákokat, akiket nem vettek fel az egyetemre, és fizikai munkát végeztek. Közben pedig munkásfiatalokat is sikerült beszerveznie, majd amikor Berényi Pestre került, Tornai Alajos folytatta a csoportnak a vezetését.³⁵ Azt is tudni lehet, hogy Ört Mihály és Szabó Magda, akik Bulányi évtizedekkel későbbi visszaemlékezése szerint már részt vettek Kolakovics munkásfiatalokból álló csoportjában is, valamint a hozzájuk csatlakozó Balássy Géza és Berényi Dénes, a fővárosba kerülve, felvették a kapcsolatot a később kivégzett szalézi szerzetessel, Sándor Istvánnal, illetve a KIOÉ-val is.

A debreceni közösség tagjai az első időkben a piarista rendházban keresték fel Bulányit, s itt tartott nekik estebe nyúló előadásokat, onnan azonban 1951 végén távoznia kellett. Ekkor átmenetileg a Szent Anna-templom hátsó folyosójáról nyíló kis boltíves szobába,³⁶ onnan pedig a Dobozi utca 8. alatti bérházba költözött, így az összejövetelek is áttevődtek a Szent Anna-templom oratóriumába, majd magánlakásokba. Kezdetben nem volt magától értetődő, hogy milyen tartalommal töltsék meg a csoport-összejöveteleket. Az egyik újdonság - mint látni fogjuk - kétségtelenül a Szentírás rendszeres olvasása és az ehhez kapcsolódó közös elmélkedések voltak. Bulányi a kezdeti nehézségekre így emlékezett vissza: „Azt már tapasztaltam, hogy csoportjaimban hiába veszem elő teológiai jegyzeteimet, ahogy Kolakovics ajánlotta. Aki szoba áll velem, annak nincs szüksége arra, hogy igazoljam neki Isten létezését, a lélek halhatatlanságát vagy az örökéletet. Mindezek természetesen nekik. Hallatlan dologra szánom el magamat.

Katolikus pap létemre előveszem a szentírást. Ilyen nem volt korábban! Kempis, az igen. Filótea, az igen. De szentírás? Azt minek? Félve vettem elő az Apostolok Cselekedeteit, s ott olvastuk: Mindnyájan egy emberként voltak a Salamon-csarnokban. Mások közül senki se mert közjük elegyedni, de a nép sokra tartotta őket. S magunkra ismertünk e sorokban. Rólunk volt szó mind abban, amit olvastunk. És izgalommal beszéltek meg, amit olvastunk. Nem alakult még ki a közösség liturgiája. Azt hiszem, korán rászoktunk arra, hogy meggyújtottuk a gyertyát. Azt is, hogy imádkoztam behunyva szemmel, s mondtam, amit a Lélek ajkamra adott. Ez is merő újdonság volt. Talán az abba nem hagyott reggeli elmélkedések segítettek ebben? Majd a csend után a közösség tagjai is mondtak valamit. De már sorban, és mindegyik. Talán nem is imádságot, csak hozzászólást. De soros elnök még nem

volt. Mindig én voltam az elnök, az első imádkozó. Nem volt szükség soros elnökre, mert tudta mindegyikük, hogy nekik is össze kell gyűjteniök évfolyamtársaikból a maguk közösségét, s ott majd ők lesznek az elnökök.”³⁷

Wolcsánszky Erzsébet, aki az első egyetemista leánycsoport tagja volt, hasonlóképpen örökölte meg a kezdeteket: „[...] Mindig Bulányi tartotta az elmélkedéseket, majd 1950 őszére Bulányi még úgy emlékezett, hogy a csoportok száma növekedett, s az önként jelentkező tagoknak teológiai tanfolyamot tartott. Foglalkoztak dogmatikával, Ó- és Újszövetséggel, volt morális irodalomról szóló előadás, sőt még egy Babits-óra is, amit Balogh Bélánál tartottak, hogy a kisgyermekes fiatal pár nő tagja, a magyar szakos Szabó Edit is részt vehessen rajta.⁴¹ Idővel külön csoportja lett a házaspároknak is. Voltak, akik már házasként kapcsolódtak be a csoportmunkába: például Gaizler Gyula és Madarász Judit, vagy az 1951-ben Miskolcra érkező Petőfi Sándor és Szuchy Mária, s voltak, akik a közösségben ismerkedtek meg, s úgy kötöttek házasságot: például Simay Attila- Barna Erzsébet, Balogh Béla-Szabó Edit, Berényi Dénes-Bódor Elvira, Mocsári Sára-Béke István, Merza József-Szedlacsek Katalin (ők csak 1955-ben kötöttek házasságot). Bacsza Erzsébet egy Tatabánya környékén élő fiatalemberhez, Jahn Frigyeshez ment férjhez, aki még a tatai piarista gimnáziumban ismerte meg Bulányit.

Egy évtizedekkel későbbi, Iványi Gáborral készült interjújában Bulányi elmondta: Jahn Frigyes letartóztatásuk hírére utazott Debrecenbe 1952-ben, hogy információkat szerezzen egykori tanáráról. Ekkor ismerkedett meg a szintén a Dobozi-bérházban lakó Bacsza Erzsébettel, akit hamarosan el is vett feleségül.⁴² Ört Mihály és Szabó Magda idővel ugyancsak házasságot kötöttek. A debreceni csoportok időről időre másokkal is megosztották tapasztalataikat. Például a tatai piarista rendházban 1949 decemberében a pasztorációs problémákról tartott lelkipastori konferencián Bulányi mellett több debreceni csoporttag is jelen volt, és beszámolt a kisközösségi munka tanulságairól.⁴³

1951-ben, mint fentebb említettük, többen érkeztek Miskolcra Debrecenbe, hogy elkezdjék egyetemi tanulmányaikat, és hamarosan bekapcsolódtak a helyi kisközösségek életébe is. A miskolciak már otthon megismerték a kiscsoportos módszert, amellyel Orosz Árpád, a mindszei plébánia papja fogta össze őket. Orosz Árpád még 1950-ben csatlakozott Bulányiék országossá terebélyesedő kiscsoportos mozgalmához, őt valószínűleg a már említett bölcsészhallgató, Bacsza Erzsébet nyerte meg. Bulányi maga is úgy emlékezett vissza, hogy a miskolciak új szint, új lendületet hoztak a debreceni csoportok életébe. „’51 tavaszáig, a Grösz-perig fölfelé

ment a vonal, mert az ötvenes évben az Actio Catholica-t is bevettük. Endrey Mihály volt az A. C. püspöke, és az irodájában, piros bársony fotójokban terveztük meg az '51. év nyári ifjúsági lelkigyakorlatokat; három szinten: akik már '49-ben és '50-ben is voltak lelkigyakorlaton; második szinten, akik csak '50-ben voltak, és harmadik szinten azoknak, akik még nem voltak. Papok és apácák, az ország leghatékonyabb ifjúsági vezetői voltak ott. De a Grösz-per után mindez vízbe fulladt. Endrey még egy lelkigyakorlatra eljött, de ott már az állam iránti hűségről beszélt, és mondta nekem: »száraz vagyok«, azaz az egyetemisták lelkigyakorlatra utaztatására több pénzt nem adott. Ügy látszott az '50/'51-es tanév végére, hogy omlik össze minden. És akkor kaptunk egy új injekciót Miskolcra. Mert az egyik bölcsészhallgató Debrecenből elment '50 nyarán Miskolcra, ahol működött Orosz Árpád (él még, nyolcvan-valahány esztendő), aki neki valamelyik faluban hitoktatója volt, és elmagyarázta a hitoktatójának, hogy mit csinálunk Debrecenben. Orosz Árpád szárnyakat kapott ettől, és az ő neveléséből egy csapat átjött '51 szeptemberében Miskolcra, úgyhogy nekem két új egyetemi közösségem támadt, és ezek között volt Merza Józsa és Petőfi Sanyi, aki később világhírű nyelvészprofesszor lett⁴⁴ - nyilatkozta egy 1997-ben készült interjúban. Merza József több évtized múltán így emlékezett vissza Debrecenbe érkezésükre: „Miskolci kisközösségi múltam Ariadné fonalát követtem, amikor Szentgyörgyi Andrást kértem meg albérleti szoba szerzésére, és amikor Bulányi Györgynél tettem, még a nyáron, egyfajta hivatalos, bemutatkozó látogatást a Varga utcai Piarista Rendházban, Orosz Árpád üdvözlétét is tolmácsolandó. Az irodalmi elhivatottságú, tehát abban az időben teljes joggal matematikusnak beiskolázott Petőfi Sanyi barátom ismerte szándékaimat, ezért hamarosan elmondta, hogy valószínűleg Bulányi szentbeszédét hallotta a Szent Anna-templomban arról, hogy ne dobjuk gyöngyeinket a sertések elé. Valóban eljött az ideje, hogy megkeressük a debreceni illegális közösségeket.

Bulányi Györgyöt akkor már kiüldözte az egyetemről a »forradalmi ifjúság«, de még pár hónapig a rendházban lakott. Sajnálom, hogy nem emlékszem arra, mikor és hogyan találkoztunk újra, de az biztos, hogy októberben már elkezdtük összegyűjteni azokat az elsőéveseket, akiket megbízhatóknak tartottunk arra, hogy csoportot alkossanak az egyre nehezebbé váló vallási helyzetben. Borsod és Heves megyétől Békésig jöttékből, matematikusokból, fizikusokból, vegyészekből, biológusokból állt össze az az első közösség, amelyet akár »Fiatalkok l«-nek is nevezhetünk volna az akkor már élő debreceni csoportok körében.⁴⁵ Merza József elmondása szerint első csoportjukba hozzá hasonlóan matematikusok

kerültek, a már említett Petőfi Sándor, Kovács Mária, az egri Kiss Sára, László Zoltán, valamint későbbi felesége, Szedlacsek Katalin. A csoport szoros tematika szerint haladt, a Schütz Antal-féle dogmatikát, morális irodalmat olvasták, de egy fél évig foglalkoztak a Jób könyvével, többen jártak a Szent Anna-templom kórusába, s látogatták Bulányi miséit. Az elmékedéseknek leginkább morális tartalma volt: hogyan lehet az evangéliumot megélni a diktatúra adta keretek között, s hogyan lehet a történelmi változások közepette az ellenségszeretetet és a Krisztus melletti tanúságtételt megvalósítani és gyakorolni.

Merza József szerint megtanultak hinni és kérdéseket feltenni, s ez későbbi életformájuk része lett. Foglalkoztak a marxizmus kritikájával, s azzal, miképpen kell képviselni saját igazukat a hivatalos állami ideológiával szemben. Az általuk használt sokszorosított irodalom közül a Bulányi által írt Isten országa és a Szeretet az Isten című írásokat, valamint a Hatalmat adott nekik című munkát említette, melyet Kardos Klárának tulajdonítottak, s egy rövid Bergyajev-fordítás is közkezen forgott.⁴⁶ evangéliumi helyekből érdemes kiindulni: ApCsel 2, 44-2, ^{47,48} 4, 32-4, 37;⁴⁹ 5, 42;⁵⁰ 11, 29-11, 30.⁵¹ A kisközösségek tagjai jórészt ösztöndíjból, szülői támogatásból élő diákok, kiskeresetű pályakezdő fiatal értelmiségiek voltak, akik itt, az ötvenes évek elején ismerkedtek meg az evangélium szellemiségével, a keresztény szolidaritás eszméjével s annak a mindennapokban történő megélésével. Ez az élmény és tapasztalat aztán sokuk életét döntő módon határozta meg a későbbiekben a karitatív munka végzése és a rászorulóknak megsegítése terén is.

Merza József elmondta azt is, hogy 1951 karácsonyát - amely jó egy évtizedig az utolsó közös karácsony volt - együtt ünnepelték az idősebb csoporttagokkal s a kisközösségek családos tagjaival. „De addig még eljön az Advent, és utána összegyűlhetünk egy évszázó karácsonyra. A boltíves szobában csend és meghatottság lebegett, amikor átéltük az ember megmentésének útját. »Incipit historia deificationis nostrae« - és az első ember bűnét idézve sötétbe borult a terem. Felhangzott az ének arról a kismadáról, amely valamikor fenn repült a magasban, de most nem képes ott szárnyalni. Ezután sorban következtek a jövődölések és egymás után kigyúltak a remény gyertyái, míg el nem jött a világ Világossága. Elfeledtük a külső sötétség gondjait, a fenyegetéseket és félelmeket, és felszabadultan örültünk a Születésnek és egymás szeretetének.»⁵²

Bulányiék 1952 augusztusában bekövetkezett letartóztatása után a csoportmunka egy ideig szünetelt, de az év novemberében Dohanics Sándor, 1953 januárjában pedig főleg Petőfi Sándor és Gaizler Gyula kezdeményezésére újra megkezdődtek az

összejövedelek. Petőfi és Gaizler illegális teológiai kurzust szervezett, melyen Merza József és Rigó István is részt vettek. Másodéves egyetemistaként arra készültek, hogy szükség esetén a földalatti egyház munkájába bekapcsolódjanak. Ezért megszerezték az 1950-től működő nyíregyházi görögkatolikus szeminárium teológiai jegyzeteit, s abból tanultak. Az anyagot Petőfi Sándor felesége, Szuchy Mária gépelte számukra.⁵³ Egy idő után azonban a Petőfiéknél őrzött jegyzeteket a rendőrség lefoglalta. Az is probléma volt, hogy a csoportok papi vezető nélkül maradtak. A Bakos fedőnevű ügynök szerint 1953 elején Sófalvi Márton katolikus lelkész próbálta meg összefogni az irányítás nélkül maradt társaságot. A jelentés Tornai Lajos, Demény Péter, Csongor Juszina, Bacsa Erzsébet nevét említette ennek kapcsán.⁵⁴

1953. június 6-án az ÁVH I/2-b alosztályáról Szák János államvédelmi főhadnagy és Rajnai Sándor államvédelmi őrnagy, osztályvezető-helyettes az ÁVH Hajdú-Bihar Megyei Osztály vezetőjét a következő kérdéssel kereste meg: az osztály ellenőrzés alatt álló egyetemeken és főiskolákon hány fő eltávolítása és hány fő őrizetbe vétele mutatkozik szükségesnek ellenséges tevékenység miatt. A dokumentum szerint őrizetbe vétel esetén az alábbi szempontok alapján kell eljárni: az ellenséges góccok és csoportosulások vezetőire kell koncentrálni, olyan személyekre, akik bizonyíthatóan ellenséges tevékenységet fejtenek ki, és korábban is követtek el ellenséges, államellenes bűncselekményeket. A felsőoktatásból való eltávolításkor pedig az alábbi cselekményeket kell figyelembe venni: a) marxizmus- leninizmus elleni agitáció, b) népellenes propaganda, c) agitáció a Néphadseregbe való jelentkezés ellen, d) tanulmányi fegyelem megbontása, e) templomba járás és vallási rendezvényekre való agitáció, f) származásra vonatkozó kompromittáló adatok elhallgatása, g) aktív tevékenység volt fasiszta vagy jobboldali ifjúsági szervezetekben. Egyetemi és főiskolai tanároknál azonban csak alapos indok esetén történhet az eltávolítás, figyelembe kell venni a szakmai értéket és a pótlás lehetőségét. Szankciót a következő esetekben kell alkalmazni: a) nyílt demokráciaellenes uszítás, b) állandó jellegű burkolt formában történő uszítás a népi demokrácia és a Szovjetunió ellen, c) osztályidegen és ellenséges beállítottságú hallgatók támogatása a becsületlen hallgatók rovására.⁵⁵

Az erre reakcióként 1953. június 18-án elkészült jelentés huszonnégyszemély kizárását tartotta szükségesnek az egyetemről, az egy nappal később megszületett őrizetbe vételi javaslat pedig a következő személyeket érintette volna: Gaizler Gyula szigorló orvost, Petőfi Sándor másodéves matematikust, Rigó István harmadéves orvostanhallgatót, Merza József másodéves matematikust, Bacsa Erzsébet középiskolai

tanárnőt, Dohanics Sándor orvostanhallgatót, Simay Attila szigorló orvost és feleségét, Barna Erzsébet középiskolai tanárt. Az őrizetbe vétel elmaradt - nyilván nem függetlenül a Nagy Imre által meghirdetett „új szakasz” politikájától, s attól, hogy a Belügyminisztérium és az ÁVH 1953. júliusi összevonása után az operatív módszerek alkalmazása vált hangsúlyosabbá.

Az ÁVH Hajdú-Bihar Megyei Osztálya már 1952 végétől a Bulányi-féle debreceni katolikus kisközösségek több tagját megpróbálta beszervezni: 1954 novemberéig hét személyt kényszerítettek rá „együttműködésre”. Az érintettek többsége azonban azonnal jelezte társainak, hogy bevitték őket, s mindent tudnak róluk. A csoporttagok megértették a jelzést, és ettől kezdve kerülték a velük való találkozást, vagy csak semleges dolgokról beszéltek előttük. Mindezek a történések nagyobb óvatosságra készítettek a fiatalokat, s végül a csoportmunka beszüntetéséhez vezettek.

Epilógus

Radványi Kálmán államvédelmi őrnagy, a Belügyminisztérium IV. osztályának a vezetője 1955 nyarán arról értesítette a BM Hajdú-Bihar megyei főosztályvezetőjét, hogy a minisztérium vezetősége elvileg jóváhagyta „az ellenforradalmi illegális klerikális ifjúsági mozgalom realizálását”, amelyet rövid időn belül, valószínűleg októberben Budapesten a BM IV. osztályának, vidéken pedig a megyei illetékes főosztályoknak kell végrehajtania. A megyei főosztályokat arra utasították, készítsenek összefoglaló jelentést, kit akarnak őrizetbe venni, kinél akarnak házkutatást tartani, és kit akarnak beszervezni. A dokumentum kitért arra is, hogy az őrizetbe veendőkhöz köztük döntően egyházi személyeknek kell lenniük, valamint olyan csoportvezetőknek, akiknek vallomása alapján további letartóztatásokra, és eddig még fel nem derített tagok megismerésére kerülhet sor. A beszervezendők tekintélyes világi és egyházi személyek legyenek - folytatódott az utasítás -, akik további információszerzésre is alkalmasak. A megvalósítás során valamennyi csoportvezetőt és csoporttagot ki kell hallgatni, azokat a személyeket, akik fontosabb állami vagy gazdasági pozíciót töltenek be, alacsonyabb funkcióba kell helyezni, vagy el kell távolítani. Amennyiben fennáll annak a lehetősége, hogy a szóban forgó személy, lakhelyén maradván, újraszervezi a mozgalmat, javaslatot kell tenni a kitiltására.

Ha párttagok és DISZ-tagok is érintettek lennének, őket fegyelmi úton felelősségre kell vonni. Továbbá: „Egyetemi, főiskolai, középiskolai hallgatóknál javaslatot kell tenni az iskolából való kitiltásra az egész ország területén, s azoknak csak fizikai munkára való alkalmazására. Amennyiben valakit a középiskolából nem tiltanak ki, meg kell akadályozni, hogy egyetemre

vagy főiskolára menjen.” Azok, akik államvédelmi operatív intézkedés alá nem esnek, részesüljenek érelyes figyelmeztetésben. Végül az akció végrehajtása után a mozgalom valamennyi tagja kerüljön operatív nyilvántartásba.

A BM Hajdú-Bihar megyei főosztályának a piaristák debreceni szervezkedése tárgyában 1955. október 3-án készített összefoglalója többoldalú hálózati jelentések alapján azonban megállapította, hogy a Bulányi vezette ifjúsági mozgalom tagjai 1954 márciusa óta nem fejtettek ki ellenséges tevékenységet, és igyekeznek magukat távol tartani egymástól. Mindezek alapján őrizetbe vételre nem tettek javaslatot. Tekintettel arra, hogy a szervezkedés csoportvezetőinél még illegális broszúrák vannak, Gaizler Gyulánál, Petőfi Sándornál és Kardos Kláránál⁵⁶ házkutatás elrendelését tartották szükségesnek.

Az 1955 őszen és telén lezajlott letartóztatási hullám a debreceni csoporttagokat tehát nem érintette, a fiatalok alapvetően felhagytak a csoportmunkával, voltak, akik a várost is elhagyták, de szinte kivétel nélkül megtartották hitüket. Rigó István még az ötvenes években Ausztráliába, Petőfi Sándor 1969-ben pedig Svédországba disszidált, s Petőfi S. János néven nemzetközi hírű nyelvész lett,⁵⁷ többségük azonban itthon maradt. Elszigetelt kísérleteket azért néhányan még tettek az ötvenes években is, hogy kisközösségeket szervezzenek, így Merza Józsefnek és Petőfi Sándornak is voltak még 1956 után egyetemistákból álló csoportjai. Ők Uhrin Györgyöt kérték meg, hogy legyen jelen az összejöveteleken.

Uhrin a domonkosoknál volt káplán, de egy idő után elhelyezték a szegedi püspökségi irodára, Merzáékat pedig behívták a rendőrségre, és figyelmeztetésben részesítették őket. Az összejöveteleken használt anyagokat (mint például Godin abbétól a Kovász a kenyérben című munkát, vagy a francia munkáspapokról szóló írásokat) elkobozták. Merza József elmondása szerint szabadulása után Bulányi felrótta nekik, hogy nem vontak be újabb fiatalokat, majd pedig hagyták a csoportokat széthullani.

Az 1955-ös letartóztatások következményeként került sor mégis az úgynevezett második Bulányi-perre, amelynek elsőrendű vádlottja a fővárosban élő Fekete Gabriella hitoktató volt, s az elítéltek között volt Eglis István is, aki 1948 és 1952 között a Bulányi vezette papi közösség egyik legaktívabb tagja volt. Bulányi, aki az újabb letartóztatások idején még börtönbüntetését töltötte, minderre így emlékezett több évtizeddel később: „Tehát azzal mentem el, hogy él a mozgalom, és a kint maradók majd folytatják.

Az előadóm azt mondta, hogy ide figyeljen, a kint maradó embereknek megmondjuk, hogy kirakatban mozognak, és ha nem értenek az okos szóból, akkor majd behozzuk őket ide. '55-ben kezdték gyűjteni a

második Bulányi-per számára az embereket, mert le tudták ugyan bénítani azokat, akikkel én közvetlen kapcsolatban voltam, de azokat, akiknek az ország legkülönbözőbb részén lelkigyakorlatokat tartottam, azokat nem tudták lebénítani.”⁵⁸ Egy 1956 októberében készült államvédelmi jelentés is úgy értékelte a történeteket, hogy bár Bulányiék 1952-es letartóztatásával a mozgalom országos irányítása megszűnt, 1953 folyamán a csoportok helyi vezetők irányításával egymástól függetlenül újjászerveződtek, a korábbihoz hasonló módszereket alkalmazták, a vezetők tudtak egymásról, és kicserélték tapasztalataikat is.⁵⁹

Bulányi György debreceni kiscsoportjaiból a döntő többség értelmiségi pályára lépett, orvosok, tanárok, egyetemi oktatók, kutatók lettek, sőt néhányan komoly, nemzetközileg is jegyzett tudományos karriert futottak be, mint például Berényi Dénes vagy Petőfi S. János. Mint fentebb láttuk, olyanok is voltak, akik a szerzetesi hivatást választották. Tudomásom szerint a régi csoporttagok közül majd csak Kovács Teréz, Merza József és Wolcsánszky Erzsébet kapcsolódott be a hatvanas években újjászerveződő Bokor-közösség életébe, bár Bulányival a későbbiekben mások is lazább vagy szorosabb kapcsolatban maradtak, mint például Balogh Béláék Debrecenben, vagy Jahn Frigyes és Bacsa Erzsébet Tatabányán.⁶⁰

Felhasznált források

Levéltári források

ÁBTL = Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára

3.1.5. *A központi operatív nyilvántartást végző szervezeti egységek által kezelt dossziék (1851) 1945-1990 (2003). Operatív dossziék (O-dossziék)*

3.1.9. *A központi operatív nyilvántartást végző szervezeti egységek által kezelt dossziék (1851) 1945-1990 (2003). Vizsgálati dossziék (V-dossziék)*

BFL = Budapest Főváros Levéltára

XXV. 4. f. *A Fővárosi Bíróság titkos ügykezelés alól kivont pereinek iratai*

Internetes források

<http://www.bokorportal.hu/>

<http://www.c3.hu/>

<http://www.nytud.mta.hu/>

Felhasznált irodalom

Bálint László 2000: *Lakos Endre - 1919-1969. Budapest-Szeged, METEM-Keresztény Értelmiségiék Szövetsége.*

Bálint László 2004: *A Bulányi-féle „szervezkedés” utóhatásai. In Magyar egyháztörténeti vázlatok. Regnum, 2004 (16) 3-4. 155-163.*

Balogh László-Koltai András 2015: *Bulányi György*

OSchP. In Takács József (szerk.): *Katolikusok Debrecenben. Debrecen, Debrecen-Nyíregyházi Római Katolikus Egyházmegyei Levéltár és Könyvtár.* 400-403.

Benyhe Bernát 2015: *Bokor-Állam-Egyház. A Bulányi György-féle Bokor-közösség, a kommunista pártállam és a magyar katolikus hierarchia.* In Török József-Tusor Péter-Tóth Krisztina (szerk.): *Katolicizmus Magyarországon a II. Vatikáni Zsinat korában. Tanulmányok és inventárium.* Budapest, MTA-PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport. 257-325.

Cseszka Éva 2010: *Lénárd Ödön és az Actio Catholica pere.* In Forgó András (szerk.): *A piarista rend Magyarországon.* Budapest, Szent István Társulat. *Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (Művelődéstörténeti Műhely. Rendetörténeti konferenciák, 6).* 655-663.

Darvas Mihály-Biró Imre 2017: *A tatai piarista rendház története 1943-1950.* S. a. r. Türi Róbert-Koltai

András. Budapest, *Piarista Rend Magyar Tartománya (Magyarország piarista múltjából, 11).*

Elbeszélte történelem. Körkérdés. 2007: *Elbeszélte történelem. Körkérdés. Replika, (2007. szeptember)* 58. 33-54.

Farkas Gyöngyi 2006: *Ügynökjelentések, jegyzőkönyvek, kérvények. (A társadalomtörténet-írás lehetséges forrásai.)* Aetas, 2006 (21) 4. 146-171.

Farkas Gyöngyi 2016: *Lázadó falvak. Kollektívizálás elleni tüntetések a vidéki Magyarországon, 1951-1961.* Budapest, Korall.

Gianone András 2010: *Lénárd Ödön és az Actio Catholica.* In: Forgó András (szerk.): *A piarista rend Magyarországon.* Budapest, Szent István Társulat. *Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (Művelődés- történeti Műhely. Rendetörténeti konferenciák, 6).* 655-663.

Gyáni Gábor 2000: *Emlékezés és órai history.* In Gyáni Gábor: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése.* Budapest, Napvilág Kiadó. 128-144.

Kállay Emil 2010: *Az úton becsületesen végig kell menni. Kállay Emil volt piarista tartományfőnökkel beszélget Gianone András.* Budapest, Kairosz.

Készéi András 2010: *Az emlékezet rétegei.* Korall, 2010 (41) 11. 5-34.

Kozma László 2014: *Szerelmem, Temesvár.* Farkas Rozália élete. Déva, Corvin Kiadó.

Kövér György 2014: *Az orális história dilemmái.* In Kövér György: *Biográfia és társadalomtörténet.* Budapest, Osiris Kiadó. 301-336.

Mezey András 2013: *Katolikus kisközösségek és bázisközösségek Csongrád megyében 1946 és 1980 közt, a pártállam és a hivatalos egyház vonatkozási keretében.* Doktori (PhD-) értekezés. Kézirat. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar. Történettudományi Doktori Iskola, Egyháztudományi Műhely.

http://btk.ppke.hu/uploads/articles/7429/file/Mezey%20Andr%C3%A1s_disszert%C3%Alci%C3%B3.pdf 2016. június 5.

Szabadjfalvi József 1998: *Szabadjfalvi József munkássága. Önéletrajz és bibliográfia.* Szerk. Veres László- Viga Gyula. Miskolc, Hermán Ottó Múzeum (A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumok munkatársainak bibliográfiája, 2).

Takács Tibor 2010: *Emlékezeti aktus és történeti esemény. A Bikszá-gyilkosság, 1956.* Korall, 2010 (41) 11. 138-158.

Vértesi Lázár 2004: *Órai history. A szemtanúként elbeszélte történelem lehetőségei.* Aetas, 2004 (19) 1. 158-172.

Hivatkozások

¹ ÁBTL 3.1.5. - O - 8884 Bulányi György.

2 ÁBTL 3.1.5. - O - 9179, 9179/1 Piaristák.

3 ÁBTL 3.1.5. - O -11959 Lombardisták.

4 ÁBTL 3.1.5. - O - 9179. Az 1952. március 12-i jelentést az ÁVH I/2-b alosztályának államvédelmi alhadnagya, Bathó István és Jámbor Árpád államvédelmi őrnagy látta el aláírásával. A dokumentumban a következő nevek olvashatóak: Ábrahám Erzsébet,

Bacsa Erzsébet, Barna Erzsébet, Berényi Dénes, Bodor Sándor és húga, Elvira, Csernus István, Csongor Jusztina, Dohanics Sándor, Gaizler Gyula, Király Mária, Kovács Teréz, Lóska György, Szemes Mariann, Simay Attila, Szihalmi Mária, Szőke Sándor, Vághó Ildikó és Ludovika, Trunkó Adél, Wolcsánszky Erzsébet.

5 Lásd Berkes Béla államvédelmi hadnagyi jelentését: ÁBTL 3.1.5. - O - 9179. Piaristák

6

http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_15.pdf 105. 2016. május 10.

7 Kállay Emil piarista szerzetessel 2015 januárjában és februárjában négy, Wingert Magdolnával 2015 februárjában egy alkalommal készítettem interjút. Wolcsánszky Erzsébettel 2016 áprilisában két órát, Merza Józseffel pedig 2015 és 2016 folyamán több alkalommal több órát beszélgettem, és számos e-mailt váltottam, velük magnófelvétel nem készült. Segítségüket ezúttal is köszönöm. Esetükben nagyjából egykorú szemtanúkról van szó, Kállay Emil a legidősebb, ő 1929-ben született, a többiek az 1930-as évek első felében. Olyan emlékekről beszéltek, amelyeket tizenévesként vagy húszas éveik elején éltek át. Az ekkor megtapasztalt élmények mélyen rögzültek, s a későbbiek során így vagy úgy, de meghatározónak bizonyultak. „Az önéletrajzi emlékezet szakirodalma szerint idősebb korból visszatekintve a tizenöt és huszonöt éves kor közötti szakasz a leggazdagabb emlékekben, a tizes évek vége felé egyre sűrűsödő módon. Az identitásformálódás jelentős szakaszaként az egyén

nem véletlenül emlékszik olyan sok mindenre ebből az időszakból. A felnőtté válás, az önállóság felé vezető úton alaptapasztalatok sora éri az embert: a párkapcsolatoktól az önálló társadalmi szerepvállalásig.” Készéi 2010, 28-29.

8 Módszertani szempontból megfontolandó megállapításokat tartalmaz a források kezeléséhez: Gyáni 2000; Vértesi 2004; Kövér 2014; továbbá: Elbeszélte történelem. Körkérdés. 2007, különösen K. Horváth Zsolt megállapítása: „Az órai history használatával kapcsolatban tehát azért módosult a véleményem, mert az az egykor élt szubjektumot - paradox módon - nem mint viszonyokban élőlt föltételezi, hanem a mindenkori jelen tekintetét, politikai, erkölcsi, esztétikai beállítódásait társítja egy elmesélt múltbeli »én«-hez. A szöveg valósága jelentősen leegyszerűsíti, kikerekíti, problémamentessé teszi a múlt komplex valóságát, s nem tudja megmutatni azt, ami a múltban befejezetlen maradt. [...] A fentebbi megjegyzéseim azonban nem jelentik azt, hogy ne készítenék és használnék föl továbbra is szóbeli forrásokat. Am az interjúkban talált - ginzburgi értelemben vett - nyomokat igyekszem »kíméletlen módon« kijátszani más kútfőkből (hivatalos jegyzőkönyvek, feljelentések, ügynöki jelentések, privát és hivatalos levelezések stb.) nyert információk ellen. Céлом nem az így szerzett, egymásnak olykor gyökeresen ellentmondó adatok korrigálása, hanem inkább egy több szempontú történeti elemzés megvalósítása.” Elbeszélte történelem. Körkérdés. 2007, 40. A kihallgatási jegyzőkönyvek értelmezéséhez lásd Takács 2010, különösen 141-142; valamint Farkas 2006 és Farkas 2016, különösen 14-15.

9 1946-1947-től vette át a Révai Miklós Önképzőkör vezetését, ahol a szakosztályok mellett megszervezte a „központi önképzőkört” is, ahol havonta egyszer a magyarság számára fontos kérdéseket tárgyalták meg katolikus nézőpontból. Balogh-Koltai 2015, 401.

10 Berényi Dénes (1928-2012) atomfizikus, az MTA rendes tagja, az MTA Atommagkutató Intézetének igazgatója volt.

11 <http://bokorportal.hu/bokor/Arcelek/WolcsanszkyBolcso.pdf> 2016. május 14.

12 Kállay 2010, 28-29.

13 Bulányi nagyszabású népi ének- és táncműsort szervezett, amely a Csokonai Színházban Lélektől lélekig címmel került bemutatásra 1946 októberében, s amelynek betanításában Molnár István (1908-1987) neves koreográfus-néptáncutató és táncművész is részt vett. Balogh-Koltai 2015, 401.

14 ÁBTL 3.1.5. - O - 8884 Bulányi György. Jelentés. Nyíregyháza, 1947. december 17.

15 Lásd ÁBTL 3.1.5. - O - 8884 Bulányi György.

Jelentés. Debrecen, 1948. január 12

19 Eglis István vallomását lásd BFL XXV. 4. f. 006099. Fekete Gabriella és társai.

20 ÁBTL 3.1.5. - O - 8884 Bulányi György. Jelentés. Debrecen, 1948. október 25.

21 „Az ember új isteneket teremtett: racionalizmust, liberalizmust, szocializmust, nacionalizmust, amelyek számára éppen olyan feltétlen hitet, hódolatot és áldozatot követel, mint amilyent az igaz Isten követel magának - börtön nélkül. Az új istenek egy darabig gazdagon fizettek, de nem volt áldás a gazdagságukon, s az óvóhelyeken megirigyeltük az elmúlt, elmaradt századok technikai szegénységét” - írta Bulányi. (Isten országa 4., a gépelt kéziratot Merza József bocsátotta rendelkezésemre.)

22 ÁBTL 3.1.5. - O - 8884. Bulányi György. Debrecen, 1948. november 18.

23 ÁBTL 3.1.5. - O - 9179. Piaristák. Kürthy f. n. informátor jelentése. Debrecen, 1951. november 22.

24 ÁBTL 3.1.5. - O - 9179. Piaristák. Kürthy f. n. informátor jelentése. Debrecen, 1951. november 22.

25

http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_15.pdf 111. 2016. május 5.

26

http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_15.pdf 110. 2016. május 5.

27

http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_13.pdf 93-94. 2016. május 10.

28 Erről tanúskodik a debreceni államügyészség elnökének az ÁVH debreceni vezetőjéhez írt 1950. január 29-i megkeresése, mely három olyan politikai bűncselekményt említ - köztük a Bulányi György és társai ellen izgatás büntette ügyében indított nyomozást -, amelyek bűnvádi megtorlásához fontos közérdek fűződik. A dokumentum az 1949 januárjában és februárjában folytatott tanúkihallgatások jegyzőkönyvével együtt a Piaristák címet viselő operatív dossziében található. A már idézett Kürthy fedőnevű ügynök szerint Bulányi „1949 őszén többször elmondotta, hogy Ő úgy tudja, hogy értesülve van az ÁVO vele kapcsolatos állásfoglalásáról. Azt is emlegette, hogy valami őrnagyot, ki az Ő személyével foglalkozott, mint trockistát »kinyírták«.” ÁBTL 3.1.5. - O - 9179. Piaristák. Kürthy f. n. informátorjelentése. Debrecen, 1951. november 22.

29

http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_13.pdf 90. 2016. május 10.

30 Lásd http://www.bulanyi.hu/images/onrajz/aki_dudas_akar_lenni_10.pdf 67-68. 2016. június 20., valamint Benyhe 2015, 257-525.

31 Szabadfalvi József (1928-2001) jelentős

néprajzkutató, muzeológus, 1972-től tizenhét éven át a Bor- sod-Abauj-Zemplén Megyei Múzeumok Igazgatóságának vezetője, az MTA doktora, egyetemi tanár. A debreceni piarista gimnáziumban végzett, de a debreceni MÁV Járműtelep mellett letelepedő ferences szerzetesek közösség-szervező tevékenysége is nagy hatással volt rá. Bulányi 1948 utáni kiscsoportjaiban azonban már nem vett részt. Lásd Szabadfalvi 1998, 12. 32

http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_10.pdf67. 2016. május 10.

33 „Volt bölcsész csoport, orvos csoport, volt fiatal édesanya csoport, volt férfi csoport, volt egy gimnazista lánycsoportom is az államosított Svetits növendékeiből, s idővel lett a fiatal házások csoportja is” - emlékezett vissza Bulányi. http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_13.pdf 93. 2016. május 6.

34 Ügyéről lásd ABTL 3.1.9. - V-76829. Ragoncsa István.

35 ÁBTL 3.1.9. V-140907. Bulányi György és társai. Bulányi György vallomása.

36 „[...] 30ára kiköltözködöm. De hová? Hát a sekrestye mögötti egyik raktárhelységbe. Legalább háromezer kötet a könyveim száma. A nélkülözhetőket már szíjjelvittek szüleik lakására, padlásra-pin-cébe a fiúk megőrzésre. A sekrestye mögött, a templom szélességében, van egy folyosó, s abból nyílnak a helységek. Ezeket a helységeket piarista őseim építették három százada. Ez volt a kezdeti rendház és iskola. Ide költöztetnek a fiúk. A szobám bútorait, meg a szükséges könyveket a rendház második emeleti szobájából, melyben kipakoltam '44 augusztusában a cukrosládákat, amikor megérkeztem Tatáról. Közben eltelt jó hét esztendő [...]” http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_15.pdf 107. 2016. május 10.

37

http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_13.pdf91-92. 2016. május 13.

41

http://bokorportal.hu/bulanyi/gyb2/aki_dudas_akar_lenni_15.pdf 107. 2016. június 10.

42 <http://beszelo.c3.hu/cikkek/%E2%80%9Ene-nagy-legy-hanem-kicsi%E2%80%9D-0> 2016. június 10.

43 Darvasy-Biró 2017, 275-276.

44 Bulányi Györggyel Iványi Gábor beszélget, <http://www.c3.hu/scripta/beszelo/97/12/bul.htm> 2016. június 12.

45

http://www.bokorportal.hu/tanulmanyok/valogatatas_merzaj_irasaibol.pdf20. 2016. június 12.

46 Merza József: Egyetemisták. http://bokorportal.hu/bokor/Arcelek/Merza_Egyetemis

[tak.pdf](#) 2016. június 15.

48 „A hívek mind összetartottak, és mindenük közös volt. Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották, mindenkinek szükségéhez mértén. Naponta egy szíwel-lélekkal ott voltak a templomban, házanként végezték a kenyérszégést, örvendezve és a szív tisztaságával vették magukhoz az eledelt. Dicsérték Istent, és az egész nép szerette őket. Az Úr pedig naponta növelte az üdvözülendők számát.” Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján. Budapest, Szent Jeromos Bibliatársulat, 1997, 1229.

49 „A hívek sokaságának pedig egy volt a szívelelke. Egyikük sem mondott semmit sem a magáénak a birtokából, hanem mindenük közös volt. Az apostolok pedig nagy erővel tettek tanúságot Uruknek, Jézus Krisztusnak feltámadásáról; és bőszes volt a kegyelem mindnyájukban. Nem is volt közöttük senki szűkölködő, mert mindazok, akiknek földje vagy háza volt, eladták, s az eladott dolgok árát elhozták, és az apostolok lábához tették. Mindenkinek annyit osztottak ki, amennyire kinek-kinek szüksége volt. így József, a ciprusi származású levita, aki az apostoloktól a Barnabás melléknevet kapta - ennek jelentése: Vigasztalás fia -, mivel szántóföldje volt, eladta azt, az árát pedig elhozta, és letette az apostolok lábához.” Lásd Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján. Budapest, Szent Jeromos Bibliatársulat, 1997, 1230.

50 „Nem is szűntek meg naponta a templomban és házaknál tanítani és hirdetni Krisztus Jézust.” Lásd Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján. Budapest, Szent Jeromos Bibliatársulat, 1997, 1232.

51 „A tanítványok erre elhatározták, hogy mindegyikük küldeni fog valamit a Júdeában lakó testvérek megsegítésére, mindenki tehetsége szerint. Ezt meg is tették, és elküldték a vénekhez Barnabás és Saul keze által.” Lásd Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján. Budapest, Szent Jeromos Bibliatársulat, 1997, 1239-1240.

52 A kihallgatásakor készített gyanúsított jegyzőkönyv szerint Bulányi György már 1952 nyarán megbeszélést folytatott Kisberk Imre segédpüspökkel a szemináriumon kívüli papképzés és papszentelés lehetőségeiről, lehetséges jelöltként pedig Rigó István és Redl Károly neve jött szóba. BFL XXV. 4. f. 002174/1952.

53 ÁBTL 3.1.5. - O - 9179 Piaristák.

54 ÁBTL 3.1.5. - O - 9179/1 Piaristák.

55 Merza József: A Bokor városa, http://www.bokorportal.hu/tanulmanyok/valogatatas_merzaj_irasaibol.pdf 21. 2016. június 10.

56 Kardos Klára (1920-1984) szülei zsidó származásúak voltak, de édesanyja, Lichtenstein Róza már Klára születése előtt katolikus hitre tért. Szülei

válása után a család az édesanya második férjével Nagymágyocson élt, majd Klára tizenkét évesen Szegedre került gimnáziumba. A szegedi egyetemen olasz-magyar szakon végzett, Sik Sándor tanítványa volt, 1942-ben doktorált. 1944-ben Auschwitzba deportálták, családjából rajta kívül senki nem tért vissza. Auschwitz-i napló című írása 2001-ben nyomtatásban is megjelent. 1945 után Hajdúdorogon, majd Zsákán tanított, kapcsolatban állt Bulányiék mozgalmával, minden bizonnyal ő a szerzője a Hatalmat adott nekik című írásnak, amely a korai egyházi szamizdatirodalom részévé vált. Tanári állásából elbocsájtották politikai megbízhatatlansága miatt, ezután Budapesten gépirásból, fordításból és szerkesztésből élt. 1970-ben Ausztriába távozott, Klagenfurtban a Szolgálat című folyóirat munkatársa lett, többek között Sántha Máté álnéven írt cikkeket és fordított könyveket.

57 Petőfi S. János (1931-2013) nyelvész, a szemiotikái szöveg- és tanutatója. Miskolcon született, 1951-ben került Debrecenbe, és itt a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett matematika-fizika-ábrázoló geometria szakon 1955-ben. 1961-ben aztán német nyelv és irodalom szakon is diplomát szerzett. Középiskolákban tanított, majd 1964-től az MTA Számítástechnikai Központjában a Gépi Nyelvészeti Csoportban dolgozott, majd pedig az MTA Nyelvtudományi Intézetének munkatársa volt. 1969-ben külföldre távozott. 1971-ig a Göteborgi Egyetem Modern Svéd Nyelv kutatócsoportjában, valamint az Umeái Egyetemen dolgozott, itt készítette el doktori értekezését is. 1971 és 1972 között az 1966-ban alapított Konstanz Egyetemre került, ahol a Szövegnyelvészeti Kutatócsoport egyik alapító tagjaként tevékenykedett. 1972-1989 között a Bielefeldi Egyetemen dolgozott, mint a Fakultat für Linguistik und Literaturwissenschaft professzora. 1989-ben pedig a Maceratai Egyetemen a nyelvfilozófia professzora lett. Forrás: Tolcsvai Nagy Gábor: Petőfi S. János emlékére, http://www.nytud.mta.hu/hirek/psj/tolcsvai_nagy.pdf 2016. július 3.

58 Bulányi Györggyel Iványi Gábor beszélget, <http://www.c3.hu/scripta/beszelo/97/12/bul.htm> 2016. június 10.

59 A dokumentumot ismerteti: Bálint 2004.

60 Hasonló kísérletet tett a Bulányi-perben harmadrendű vádlottként elítélt Lakos Endre szegedi ifjúsági csoportjainak feltérképezésére Bálint 2000; valamint Mezey 2013, 76-88.

BULÁNYI GYÖRGY ÖNÉLETRAJZ... (RÉSZLETEK)



Bokor-fiatalok (1947-ben!)

Vissza kellene mennem az állomáshelyemre, Debrecenbe. De vasút nincs. MÁV vezérigazgatóvá lesz egy mátyásföldi katolikus férfi, apám barátja a Krédóból: Zakariás. Megvan a protekció. Ennek erejében február elején beszállhatok egy marhavagonba. Elbúcsúzom szüleimtől, testvéreimtől. A búcsúzásakor anyám kezembe nyomja a megőrzött oldalszalonnát:

- Kellhet neked az úton...

Nő a csomagjaim száma. Az írógépem, s az aktatáskámban a disszertációm mellé oda-kerül a szalonna. Három nap alatt érünk Debrecenbe. Hol itt, hol ott veszteglünk a nyílt pályán. Órákat is. Tanyák közelében. A tanyákon még értéke van a pengőnek. Élelmet veszünk. Kicsit félve mondják a horribilis összegeket: tíz vagy húsz pengő, s mi boldogan adjuk nekik annak fejében, amit adnak. Kocsz is kerül a vagonba. Baltával kell apróra vágni, hogy meggyulladjon. A végén kikötünk Debrecenben, a kisállomáson.

Megyek a rendházba. László Miska még mindig egyedül, én vagyok az első fecske. A szobám úgy van, ahogy öt hónapja otthagytam. A városban egyetlen fiúgimnázium működik, a református kollégiumban. Tanár sokkal több van mint gyerek. Azért kapok valami beosztást. Éktelen lárma, amikor belépek a tanterembe, vannak bent vagy nyolcvanan. Megállok a katedrán, s nézem őket mozdulatlanul. Megvárom, míg halálos csend lesz. Majd mondok valamit arról, hogy megszállt ország vagyunk, s nagyon kell tudnunk, hogy mit csinálunk. Leülnek néma csendben, s okíthatom őket a német nyelvre.

Az első piarista diák, akit megismerkedem, Forrai Pityu. Hetedikes. Talán az előző tan-évben jött át Szatmárnémetiből, ahol a jezsuitáknál tanult. Anyjának cukrászdája van a Piac utcán szemben a Szent Annával. Ez a név nemcsak a diplomát jelenti, hanem utcát és a város katolikus fertályát is. Pityu nagyon

rokonszenves fiú: pár hónap múltán a református Róma diákjai őt választják meg a városi Diákbizottság elnökévé. Én meg minden tölem telhetőt megteszek azért, hogy ebből a fiúból piarista legyen. Be is vonul 1946. augusztus 26-án a váci noviciátusba. Boldog vagyok, hogy küldhettem már én is valakit. Tíz évvel annak utána, hogy szüleim engem is odavittek. Pappá is szentelik. A forradalom alatt, '56-ban találkozom még vele, de mikorra végleg szabadulok börtönömből, már nem. Elvitte őt valami halálos kór.

Alighogy megérkezem Debrecenbe, beköltözik a rendházba, annak második emeletére, ahol az én szobám is van, egy horvát jezsuita: Páter Kolakovics. László Miska közli velem, hogy a beköltözött személy igazolta magát Bánáss Lászlónál, a prépost plébánosnál. Ha van Gondviselés, akkor alighanem azért kellett Debrecenbe jönnöm, hogy találkozzunk egymással, s nem Bátorai igazgató kereskedelminket felfejlesztési tervei okából vagy céljából.

Egyik nap bejön a szobámba, s megkérdezi, hogy ráérnék-e ekkor meg ekkor délután, mert van neki Nyilastelepen egy munkáslány csoportja, s azok nem tudnak németül, ezért hát szüksége volna egy tolmácsra. Mondom, hogy ráérek. Vagy négy tizenéves korú munkáslány vár minket a mondott időpontban. Látszik, hogy nem első találkozás. Felszabadultan beszélgetnek a nagy témáról: a fiúkról.

Más alkalommal is bejön szobámba: szentgyónását akarja elvégezni nálam. Felveszem a stólamat, s ő mondja a bűneit. Amikor kimegy a szobámból, nem mondom, csak gondolom:

- Na Bulányi, te most egy szentet gyóntattál meg. Még egy harmadik alkalommal is bejön hozzám, hosszabb beszélgetésre. Elmondja, hogy olyan idők következnek ránk, melyekben az egyház csak úgy tudja teljesíteni küldetését, ha a föld alá megy, és átalakul házanként összejáró kisközösségekké. Ezért ő már létre is hívott Debrecenben négy kisközösséget: munkásfiúk, munkáslányok, felnőttek és diákok számára. Neki tovább kell utaznia, ezért azt szeretné, ha én átvenném egyik csoportját, a diákokét. Gondolom, Forrai Pityu is ösztönözhetette választását. Készséggel vállaltam, de megkérdeztem: mit kell nekem majd abban csinálnom? Szeretem az irodalmat, egy kicsit tudok gitározni is. Azt felelte, hogy vegyem inkább elő teológiai jegyzeteimet, melyek segítségével tudom igazolni nekik Isten létezését meg örök életünket.

'80 körül Lécai majd bizton állítja Török Jenőnek, aki már a bíboros bizalmát élvezzi, hogy a Bokor Kolakovicsa merő kitalálás, sohasem járt az Debrecenben. Jenő bizonygatta neki, hogy a látogatás emléke a debreceni fiatalokban és nemfiatalokban élő valóság. Én meg akkor azonnal írtam a római jezsuita generaliciának, hogy szeretném pontosan megtudni, hogy mi van Kolakovicsal. Azt hallottuk róla, hogy

kivégezték Távol-Keleten, meg hogy 18 évre ítélték Csehszlovákiában... Egy évig nem válaszolt a generalícia. Egy év után válaszolt. Ezt: nem találják nevét a rendi névtárban. Hát ezt éppen közölhetnék volna velem azonnal is, felütve a rendi katalógust, de tudták, mért kérem az információt. Lécai teljes gőzzel dolgozott már akkor eretnekké nyilvánításomon Rómában. Ma már meglehetősen irodalma van Kolakovics személyének. 1906. szeptember 8-án született Horvátországban. Jezsuita lett. Belgiumban végezte tanulmányait. Ott megismerkedett Cardijn kanonok munkásifjú mozgalomával. Ennek hatására is érlelődött meg benne a Szovjetunió rekrisztianizációjának eszméje. Rendjétől nagyobb szabadságot kért e célra. Azt javasolták, hogy lépjen ki a Rendből. Rendtársa, Leiber páter elvezette XII. Piuszhoz. Előadta, hogy ki akar menni az Szovjetunióba, hogy kapcsolatot létesítsen Róma és Moszkva között. A pápa helyeselte terveit, de csak magánemberként, ne Róma felhatalmazottjaként tegye mindezt.

A következő fiatal, akit megismertem Debrecenben, Ábrahám Zsóka volt. Pityu őt is kapcsolatba hozta Kolakovicsal. A nők mindent ki tudnak szedni a férfiakból: megkérdezte és megtudta tőle, hogy az Unióba utazik. Zsóka mondta neki, hogy ő is elmenne vele, mire a páter azt felelte, hogy nőket is vinne magával, de férjükkel együtt. Zsókának még ilyenje nem volt, első éves medika volt, 18 éves akkor. Zsóka mutat be nekem hamarosan a Szent Anna lépcsőjén egy V. gimnazista lányt:

- Tanár úr, tessék megengedni, hogy bemutassam a barátnőmet.

Kovács Teréznek hívták a lányt. Hamarosan összeülök a diákcsoporttal. Pityun, Zsókán kívül még ott van Forrai Kati (Pityu testvére), Kudar Gabi meg Szabadfalvi Jóska, (Pityu osztálytársa). Isten adta kezébe Kolakovicsnak ezt a Pityut?

Nem tudom, mit csináltunk a találkozón, csak fűtött bennünket a kapott feladat, annak ismeretlensége is, nagysága is. Csak tizenévesekkel lehet valamit csinálni. Jézus is ilyeneket tudott elbolondítani...

BULÁNYI GYÖRGY

NEHÉZ ÉVEK...

Az első kisközösségi per, a később rólam elnevezett Bulányi-per során tartóztattak le, 1952 augusztusában. Ekkor a hivatalos egyházat a már ismert módszerekkel — „megfegyelmezte” a hatalom: 1948 végén Mindszenty bíborost letartóztatták, 1950 nyarán a szerzeteseket elhurcolták, majd ugyanennek az évnek az őszén létrejött az első „megegyezés” a magyar kormány és a püspöki kar között. 1951 tavaszán a

megegyezési tárgyalásokat vezető Grósz Józsefről is kiderítették, hogy hazaáruló. Az AVH-sok beköltöztek a püspöki aulákba, átvették az egyházmegyék pecsétjeit, minden küldeményt ők bontottak föl, levél a püspökségről csak az általuk rátett pecséttel mehetett ki. A hivatalos egyháznak gyakorlatilag semmiféle mozgástere nem maradt. Bár-mit akart cselekedni, csak AVH-s engedéllyel tehetette, vagy amit tett, kénytelen volt AVH-s parancsra tenni.

A kisközösségek — a hihetetlen mértékű, az egész társadalmat átható félelmi állapotban — úgy éltek, ahogyan élhettek. A korra, a gyanúsítgatásokra és a fölszított bizalmatlanságra jellemző, hogy 1951 végén valaki azt mondta rólam a győri aulában: Bulányi biztosan ÁVH-s megbízott, valószínűleg beépítették, külön-ben volna annyi esze, hogy tudná, ebben a helyzetben mindent abba kell hagyni.

A mi letartóztatásunkkal elkezdődött a kisközösségek üldözése, mely két év-tizedig tartott. 1970-ben a regnumi atyák pere volt az utolsó a sorban.

1951. november 30-ig kellett az egyházmegyéknek végrehajtaniuk azt a rendelkezést, mely szerint azokat az egyházmegyei szolgálatba átvett szerzeteseket, akiket az állam nem fogadott el, meneszteni kellett. Így engem is kiköltöztettek abból az egyházi épületből, melyben az ideig laktam.

Formailag debreceni egyetemi lelkészi státuszba kerültem. Azért formailag, mivel egyetemi lelkészi státusomat is csak kisközösségi, az állam szempontjából illegális formában tudtam betölteni. 1948 decemberében az egyik reggeli hittan-órára benyomult háromszáz népi kollégista, és fölszólítottak, hagyjam el a nép egyetemét, mivel reakciós vagyok. Az előző héten fölkeresett egy diákküldöttség, azt kívánták, hogy ítéljem el Mindszentyt reakciós politikája miatt. Mondottam nekik, el nem ítélem, de az tény, hogy én más nemzedékhez tartozom, mint a bíboros, s nem feltétlenül nézem úgy a világot, mint ő. Például nem vagyok legitimista. A bíboros és az én nézeteim közötti különbségeket szívesen elmondom abban az esetben, amennyiben ők is elmondják a sajtóban, hogy miben nem értenek egyet Rákosi Mátyással.

Fölszólítottak tehát az egyetem elhagyására. Dicséretükre legyen mondva, megvárták, míg befejezem az előadásomat. Éppen Isten bizonyításáról folyt a szó ama téli hajnalon, hiszen a hittanórák ideje reggel nyolc volt.

Ilyen előzmények után 1952. augusztus 28-án tartóztattak le. Éppen annak a napnak a reggelén érkeztem haza. A nyári hónapokban az országot jártam, lelki-gyakorlatokat tartottam.

Éjfél tájban hatoltak be az ÁVH-sok. Mélyen aludtam, ezért szállásadó gazdáim, egy idős házaspár nyitott nekik ajtót. A szobában fölkapcsolták a villanyt, az

ágyamhoz léptek, elkapták a két csuklóm, megkérdezték, van-e nálam fegyver. Nincs — válaszoltam. Öltözködjön fel, parancsoltak rám. Az órám, a breviáriumomat magammal vihettem. Gyors öltözködés után kétoldról belémkaroltak, kivezettek a házból, s beültettek egy Pobjeda hátsó ülésére. Két markos letartóztatólegény vett közre, hatalmas vállukat rászorították az én vállamra. Elindultunk a Dobozy-bérháztól a Kossuth utcai rendőrségre. Ott bekerültem a fogdába. Nem tudtam, megbilincselve hogyan szokás tartani a kezet, ezért föl-emeltem, mire az ör kedvesen figyelmeztetett, hogy nyugodtan leereszthetem.

Egy-két órát feküdhettem a priccseken. Ezalatt mindent összeszedtek a lakásomon, amit csak találtak. Később se kaptam vissza egyetlen holmimat sem, nemzeti ajándékként mindent odaadtak egy debreceni AVH-snak: könyveimet, fényképezőgépet, írógépet, sőt alsónadrágjaimat is. A szállásadó idős házaspárt is kiköltöztették a lakásból.

Amikor végeztek a házkutatással, visszaültettek a Pobjedába, és elindultunk. A Kossuth utcából a Piac utcába, tovább a Széchenyi utcába, mely beletorkollott a Budapest—Záhony országúiba. Feszülten figyeltem, balra fordulunk-e Budapest felé, vagy jobbra, s akkor a Szovjetunióba visznek. Nagy megkönnyebbülésemre balra fordultunk. Amikor Szolnokra értünk, már világosodott. Megkérdeztem, breviáriumozhatok-e. Nagy kegyesen megengedték. A Pobjedában, két mackós vállával a vállamon, megbilincselve mondtam a 29-i matutíniumot. Keresztelő Szent János napja volt. Valamikor hajnalban értünk a fővárosba. Kispesztnél behúzták az autó ablakán a függönyöket, ne lássam, merre visznek. Amikor megálltunk, egy épület udvarán találtam magam. A falhoz állítottak. Szabály szerint a homlokot a falhoz kellett érinteni. Rogyadozva állhattam, mert odalépett egy ör és megkérdezte, nem óhajtok-e reggelizni.

Nem óhajtottam. A fogságba esett állapot sem képes eleinte enni, nekem is csak negyvennyolc óra elteltével ment le valami a torkomon.

Így álldogáltam, mígnem elkapták bal vállam fölött a ruhát, s tuszkolni kezdtek. Bevittek egy irodahelyiségbe, ahol rengeteg ÁVH-s tartózkodott. Meleg volt, a szolgálati övük ledobva. Fölszólítottak, hogy vetközzem le. Na, gondoltam, most következik a kínzás.

Tévedtem, anyaszült meztelenül alaposan megvizsgáltak, nem dugtam-e valamit el. A nadrágról levágták a szorítókat, elvették a nadrágszíjat, a cipőfűzőt, sarokvasat, majd kincstári alsót és inget adtak. Erre vehettem a saját fölsőruhám. A nadrágot kézzel kellett tartanom, különben leesett volna. Közben megkérdezték, hogy én vagyok-e én. Sikerült azonosítaniuk! Ismét elkapták a bal vállam fölött a ruhát, kivittek a helyiségből, és beraktak egy

szekrénybe. A szekrény negyven centiméterszer negyven centiméter alapterületű lehetett. Onnan hamarosan kikaptak, megint tovább lökdöstek. Bevittek egy fürdőhelyiségbe. Vetközzön le, álljon a csap alá, nyissa meg a vizet, szappanozzon, mossa le, törölközzön meg — két-három másodperc telhetett el a vezényszavak között.

Magánzárkába kerültem. Egyedül voltam. Mérheterlen megkönnyebbülés vett rajtam erőt: most már nem felelek semmiért. 1952-ben szinte már elviselhetetlen volt odakint a ránk nehezedeő nyomás. A kisközösségek legnagyobb hősei is ingadoztak: meg vagyunk örülve, akkor, amikor minden éjszaka egy sor ember tűnik el az országban, mi ahelyett, hogy meghúznánk magunkat, folytatjuk Krisztus tanításának hirdetését a vallásüldözés idején?

Számomra nyilvánvaló volt, hogy az elkezdett munkát nem hagyhatom abba, csak az jelentett igen súlyos lelki terhet: felelős vagyok a többiekért. 1952 nyarán ettől már olyan állapotba kerültem, hogy szomatikus megbetegedés tünetei jelentkeztek rajtam. Ezért könnyebbültem meg, amikor bezárult mögöttem a zárka ajtaja: most már senkit nem kell további helytállásra biztatnom, miközben tudom, mekkora veszélyt jelent ez rájuk nézve.

"Vigyázzállásban" ücsörögtem a Fő utcában. A fej fölemelve; ha az ör benéz, ne a haját, hanem az arcot lássa. Ha pedig fel akartam állni, az őrtől külön engedélyt kellett kémem. Sétáltam a száznyolcvan centiméter széles zárkában, a két pricc elvette a terület jó részét. Az ágyak között harminc centis, a priccsek előtt egy méteres szabad tér maradt.

Hamarosan betettek mellém valakit, aki elmondta, nemsokára szabadul, akarok-e valakinek üzenni valamit. Elutasítottam az ajánlatát. Akkor még nem tudtam, hogy az illető hazudik, beépített ember, akinek az a dolga, hogy valamit kiszedjen belőlem. Az ösztönöm segített. Egyébként is: mit üzenjek, s kinek?

Elkezdődtek a kihallgatások. Ugyanahhoz az őrnagyhoz kerültem, aki a le-tartóztatást vezette. Pesti értelmiségi zsidó fiú volt. Az ő feladata az volt, hogy lélektanilag összetörjön. Nagyon könnyű az ilyesmit elérni. A technika a következő: föltesz egy kérdést, amire elkezdek válaszolni, de mielőtt a mondatot befejezhetném, jön a következő kérdés.

Közben ilyen megállapításokat tesznek: na, Bulányi, maga egy szemét alak! Előre fölmenti magát az alól, hogy helyt kelljen állnia.

Pillanatok alatt képtelen helyzetet teremtettek. Megállapították, hogy a velük szemben álló vádlott erkölcsi nulla. Ennek hatására nem cinizmus született, hanem a teljes elveszettség érzése. Az egyetlen kincs, amit ilyen állapotban az ember még birtokolhat, az önérzete. Ragyogóan megtalálták azokat a pontokat, melyek hatására erősödött a kételkedés: valóban jól

cselekedtem-e?

Rövid szünetekkel három alkalommal vittek kihallgatásra. A harmadik után már annyira össze voltam törve, hogy elhatároztam, a negyedik kihallgatáson úgy fogok viselkedni, hogy ne bántsanak tovább. Nem fizikailag bántalmaztak, kizárólag lélektani eszközökkel kínoztak.

Vittek negyedszer is — legnagyobb meglepetésemre egészen másvalaki elé kerültem. A nagyjából korombeli őrnagy tiszteletteljes hangon beszélt velem. Szabadkozott: mégsem mondhatja, hogy Bulányi atya, helyette mesternek fog szólítani. Az inasok is így csinálták annak idején, tette hozzá.

Hatvan napon át, a vasárnapok kivételével napi tíz órában hallgatott ki engem ez az őrnagy. A kora reggeli órákban kezdődött, délidőben visszavittek a zárkába, a csajkából megettem az addigra már kihült ebédet. Kihallgatom úgy rendelkezett, hagyjanak egy óra hosszat feküdni, hogy délután használható legyenek. Akkor ismét hívatott, s éjfélig folytatódott a kihallgatás. Gondolom, közben referált és instrukciókat kapott a főnökeiktől. Az őrnagy munkaideje minden nap reggeltől késő éjszakáig tartott.

Tanulmányozta a kisközösségek életét. Két hónap után aláíraták velem a mintegy tizenöt-húsz oldalnyi jegyzőkönyvet. Némileg rossz lelkiismerettel tettem meg, mert nem az általam használt kifejezések szerepeltek benne. Én csoportösszejeveleteket említettem, ők illegális államellenes találkozót írtak. Nem ezt mondtam, közöltem vele, mire megnyugtatót: nem számít, a bíróság előtt majd mindent elmondhat.

Egy szép napon átszállítottak a Markó utcába. Ez volt az „ökör-úr” szállítás. Nem rendelkeztek elegendő fülkés „rabó”-val, ezért leponyváztott teherautón vittek. Hogy ne lássuk egymást, piszkos rongyot húztak a fejünkre, azt motoros szemüveggel szorították le. Így kellett fölmásznunk a kocsira. Az ember mindig mellé lépett, mire az ör röhögve mondta: ökör-úr, ne oda tegye a lábát... Nem volt szabad szólani, így azt sem tudtam, ki ül mellettem.

Az előzmények után a Markó utca... A Fő utcában csak nappal és éjszaka nem lehetett aludni, máskor mindig. Éjszaka részint a túlzásfolttság miatt, a hetven centis priccsen két embernek kellett meghúznia magát. Fűtés nem nagyon volt, de le kellett vetközönni. Egy vékony pokrócot kaptunk. Részint tehát a helyszűke, a hideg, illetve a „vigyázzalvás” miatt nem lehetett pihenni.

A „vigyázzalvás” azt jelentette, hogy hanyatt, kezünket a fejünk mellett hátra téve kellett aludnunk. Ha ilyen helyzetben az ember mégis képes volt álomba merülni, óhatatlanul változtatott a testhelyzetén. Ha viszont fordult, az ör már nem lehetett biztos afelől, nem harapja-e el közben az ereit. Ilyenkor az egyszerűség okán a csizmájával hatalmasat rúgott a bádoggal borított ajtóba. Ettől a szomszédos zárkában is

fölbredtek. Valaki mindig elfordult, az őt tehát egész éjszaka rugdosta a bádogajtót.

Ezzel szemben a Markó utcában szalmazsákon aludtam, nem fáztam, és még a fejemet is eldughattam a pokróc alá. Mindenféle zsvány megfordult ott. Javarást olyan köztörvényesekkel találkoztam, akik az őszi-téli hónapokra húzódtak oda be. Dolgozni azonban nem akartak. Ezért a Markó utcában nekem is éhezni kellett. Az ételadag sok volt az éhenhaláshoz, de kevés a jóllakáshoz. Így tudták a zsványokat rászorítani a munkára.

A Markó utcában a cellatársak azonnal azt kérdezték tőlem: megnézted-e, mi van kiírva a kapura? A kérdés értelmetlen, hiszen rabóban szállítják az embert. Zavarodottan azt feleltem: nem. Pedig érdemes lett volna! Miért, mi van fölírva? Hogy itt szép lehetsz, de okos nem.

Egy-két hét elteltével került sor az ügyészségi kihallgatásra. Az ügyésznő megállapította: hosszú az addig készült jegyzőkönyv, majd ő készít belőle egy rövidebbet. Ez a hölgy is, korábbi kihallgatómhoz hasonlóan, zsidó volt. Jézusi elkötelezettségű ember vagyok, a zsidó nemzetet — komoly okok alapján — valamennyi nemzet közül a legmagasabbra helyezem. Viszont nem vagyok hajlandó részt venni a mindenkor kívánt hazudozásokban és elhallgatásokban. A zsidóságnak, mely joggal emlegeti legnagyobb sérelmei között Auschwitzot, tudomásul kell vennie azt a tényt, hogy a háború után Magyarországon a fasiszmus sztálini formájának megvalósításához számarányát meghaladó mértékben járult hozzá. Ez a történelmi igazság. Nemcsak azt kell elmondani, hogy milyen krisztustalanok voltunk, amikor mi keresztények és papok nem ültünk le karinggel és stólával a vasúti sínekre, hogy megakadályozzuk a zsidók elszállítását — de azt is el kell mondani, hogy a hazatérő zsidók teljes mértékben beleálltak a Sztálin és Rákosi Mátyás karmesteri pálcája irányította társadalom-, nemzet- és embertiprásba. Nem igaz, hogy antiszemita és fasiszta az, aki megállapítja a történelmi tényeket.

Nagyon aranyos teremtés volt az ügyésznő. Kifejezte csodálkozását, hogy egy fiatalember miért lelkesedik olyan régi dolgok iránt, mint Jézus és az első keresztény századok.

Lassan sor került a tárgyalásra. Tizenketten szerepeltünk a kisközösségből, s ha jól emlékszem két órán belül véget ért valamennyiünk tárgyalása. Ez alatt kikérdezték az adatainkat, a bűnösségünkre vonatkozó összefoglaló és részletes kérdések, az ügyészi vádbeszéd, az ügyvédek védőbeszéde, a vádlottak utolsó szó jogán előadott szavai is elhangzottak; a bíróság visszavonulása és az ítélethirdetés — mindegyik elegendőnek bizonyult két óra. Papok és apácák szerepeltünk a perben, kijelölt ügyvédünk volt, aki valamennyi „védencéről” kapott néhány soros

információt.

Az ügyész elmondta, hogy Mindszenthlyvel együtt a Habsburgokat vissza akartam hozni a magyar trónra. Erre majdnem elnevettem magam. Tizenkét éves koromban apámtól három csárdás pofont kaptam szabad királyválasztó nézeteim miatt. Az ügyvéd mentő körülményként klerikális neveltetésemet említette.

Nagyon szép beszédet óhajtottam mondani az utolsó szó jogán, de Jónás bíró a második mondat után leintett: hagyjam abba! (Jónás 1956. november másodikán vagy harmadikán öngyilkos lett, félelmében nem tudta kivárni november negyedikét.)

A vád a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése volt. Ezért akár kötelet lehetett kapni. Az ügyész a legszigorúbb büntetést kérte a számomra, de papot és szociáldemokratát a kommunisták lehetőleg nem akasztottak. Ha nagyon az útjukban állt valaki, agyonverték. A vádlottak közül a két apáca: Vadas Éva és Jósvai Hedvig szociális missziós nővér tíz-tíz esztendő, a piarista Juhász Miklós tizennégy évet kapott. Külön perben ítélték el Török Jenőt, szintén tizennégy évre, Zsigmond Ernőt és Lakos Bandit, aki a szegedi ifjúsággal foglalkozott, tíz évre, Ikvay Laci a munkásifjúsággal való törődésért ugyancsak tíz évet kapott; Boros Pistát és egy kapucinus atyát, akinek a nevére már nem emlékszem (ő később, 1956-ban külföldre távozott), hét-hét évre ítélték. Jómagam életfogytiglani kaptam. Nagyon meg voltam illetődve, nem gondoltam, hogy úgy fölértékelnek, mint a bíboros urat. Reménykedtem, hogy szerény tizenöt esztendővel megúszom. De az ügyész kötél általi halált kért!

Amikor meghallottam az ítéletet, szédülés fogott el, de ez csak rövid ideig tartott. December kilencedikét írtunk. A „népellenes elemeket” az ÁVH ítélet után visszakérte. Január 21-én ávós börtönbe kerültem, Kőbányára, a kisfogházba.

Cifra világ uralkodott ott. A könyv nélküli magánzárka ideje következett, melyről nem lehetett tudni, meddig tart. Volt, aki éveket húzott le így, én hat hét múlva kerültem ki belőle. Március elején átvittek a bal csillagba, Juhász Miklóssal, Lakos Endrével és Berta Lali bácsival, tábori főesperessel, aki az apánk lehetett volna.

Ebben az időben séta nem volt, szabad levegőt hetente egyszer szívhattunk, amikor fürödni mentünk. Lehajtott fejjel kellett haladnunk a börtönudvaron. Aki fölemelte a fejét, abba belerúgtak.

Néhány hónap múlva munkára vittek bennünket. A vasalóüzembe kerültem. Beszélgetni nem volt szabad. Aki vétett a szabály ellen, megbüntették. Vétettem, vasba húzást kaptam érte. Ez nagyon elmés találmány. Szombat délután, a munkaidő leteltével kezdődött a büntetés. Levittek a csillag földszintjére, törökülésben a jobb csuklót láncsal behúzták a bal bokához, a bal

csuklót az átellenes bokához, a láncot meghúzták, és csavarral rögzítették. Volt, aki két órát, mások négy-hat órát töltöttek ebben az állapotban. Legtöbben elájultak. Olyankor köz-belépett az orvos, utasítást adott, hogy öntsék le a rabot egy vödör vízzel.

1953 júniusában kaptam ezt a büntetést. Éppen azon a szombat délutánon görnyedtem ily módon összetörve, amikor Nagy Imre elmondta nevezetes Rá-kosi-ellenes beszédét. A falakon túl a temető kocsmárosa úgy áhította a hangszórót, hogy a csillag bizonyos részein hallani lehetett. A beszédet követő héten a láncokat ünnepélyesen elszállították. Ekkor lett a haláltáborból szigorú szocialista börtön. Korábban haláltábor volt, hiszen a jelszó így hangzott: itt fogsz elrohadni, hiába telt le a büntetésed, akkor se engedünk szabadon, legföljebb átteszünk egy másik műintézetbe. A haláltáborban természetesen a levél, csomag, látogatás ismeretlen volt.

A Nagy Imre-kormány idején valamelyest normalizálódott a helyzet. Zárka-rendezés kezdődött. Mindenki máshová került. Egyszer csak azt vettük észre, hogy az egyik szárnyban együtt van valamennyi nyilas, háborús bűnös, csendőr, pap, rajkosok. Ezek alkották az X-eseket, a legveszélyesebb „bűnözőket”. Az egyik nyilas erre azt mondta: abból, ha mi így együtt vagyunk, semmi jó nem remélhető.

Az összes többi részlegben kiosztották a levelezőlapot, a csomagkérő, látogatást engedélyező cédulát — mi ebből kimaradtunk. Azért ránk is szabadabb idők jöttek. Naponta egymásba fogódzva sétálhattunk, ki-ki azzal beszélgethetett a séta alatt, akivel akart. Ennek a „bűnös lazaságnak” meglelt a következménye. Összeszövetkeztünk arra, hogy éhségsztrájkba kezdünk. Mi is jogerősen elítélt rabok vagyunk, jár a csomag, a beszélő, a levél.

1954 januárjában egy napon tizenöt-húszán nem vettük át a reggelit. Az ilyesmi mindig nagy ijedelmet jelentett a szovjet börtönvilágon belül, talán éppen azért, mivel megmutatta a fogva tartóknak, hogy még van akarata a rabnak. Rájuk nézve az önálló akarattal bíró, gondolkodó személy volt a legveszélyesebb: kínozni, agyonverni bárkit lehet — de ha éhségsztrájkba kezd, akkor nagy baj van. Megtörésünk lelki masszázssal kezdődött: ne tegye tönkre magát, még élnie kell!

Ennek hatására ebédidőre öten maradtunk. Elkülönítettek bennünket. Az ötödik napon már csak hárman folytattuk. Két „jugós” fiú tartott ki még. A jugósok is az X-esek közé tartoztak, hiszen kémek voltak. Amikor Tito átdobott egy kémet Magyarországra, áteresztett száz sorköteles kiskatonát is: keresgélje a magyar AVH-testvérvállalat, melyikük a kém. Ezeket a fiúkat minden további nélkül börtönbe zárták, futószalagon kapták az életfogytot, tizenöt esztendő.

Az ötödik napon együtt voltunk hárman a cellában.

Akkor átszállítottak bennünket a kisfogházba, a börtönkórház épületébe, mert úgy gondolták, tovább nem kockáztathatják az egészségünket. Következett a mesterséges táplálás. A két jugó srác megijedt ettől, s inkább hajlandók voltak enni. Így egyedül — mint később rabtársaim mondták — börtöncsászárként továbbra is kitartottam.

A mesterséges táplálás a következő módon folyt: hosszú ujjú köpenybe bújtattak. Az ujjak végén nem volt nyílás, hanem madzag, s ezek segítségével kezemet a testemhez szorították. Tehát kényszerzubbonnyba kötöttek. Leültettek egy fogorvosi székhez hasonló alkalmasra, hátrahajtották a fejemet, befogták az orromat, mire kinyitottam a számat. Erre a két fogsor közé egy kis nikkelezett szerkezetet helyeztek, mellyel szétfeszítették az állkapcsomat. Körülbelül egy centiméter átmérőjű gumicsövet nyomtak le a torkomon, a végén pedig tölcserbe töltötték az elkészített finom ételt.

A kórházban magánzárkát kaptam, sodronyos ággyal, lószőrmatraccal, ahol kipihenhettem az élet fáradalmait. Akkoriban Mindszenty primás is azon a részlegen tartózkodott, természetesen semmi esélyem nem volt, hogy találkozzam vele, vagy csak láthassam.

Feküdtem az ágyon, egyszerre belibbent fehér köpenyben egy ÁVH-s hölgy. Az adataimat kérdezte. Mondom, 1919-ben születtem. Erre megszólal: ő is. Ez a megnyilatkozás az emberségnek olyan foka volt ott, mellyel nem találkoztam addig. A megjegyzése azt jelentette, hogy emberszámba vesz. Amikor megmondtam a foglalkozásomat, a hölgy így szólt: az ő bátyja ferences pap. Óhajtok-e valamilyen gyógyszert, vitamint? Nem, ingattam a fejem, egy kerek fehérre vágyódom leginkább.

Megértette, hogy az ostyára gondoltam. Van lelki áldozás is, mondta nekem. Igen, hosszú ideje gyakorolgom.

Naponta folyt a mesterséges táplálás. Február 2-án, Gyertyaszentelő Boldog-asszony napján tizenegy évvel az első misémet követő napon belépett a hölgy, még egyszer körülnézett a folyosón, tiszta-e a levegő, majd odajött az ágyamhoz, letérdelt, a keblébe nyúlt, kivette az Oltáriszentséget a következő szavakkal: a bátyám ma reggel önért misézett, azonnal vegye magához, mert, ha így találunk, engem falhoz állítanak.

Éhségsztrájkot kezdtem azért, hogy csomagot, levelet kaphassak. Ehelyett Oltáriszentséget kaptam. Ennek a pillanatnak a felemelő érzése költővé tett. A hozsanna különböző melódiáira verseket szerzettem.

Többé nem találkoztam a hölgygel, hiába kerestem. Ki lehetett vajon?

Az éhségsztrájkot akkor hagytam abba, amikor az orromon keresztül akartak táplálékot juttatni a szervezetembe. Ezt már nem, mondtam, mivel nem tudtam, hogy az képtelenség.

Fölkerestek a minisztériumból is. Igyekeztek a lelkemre beszélni, hogy hagyjam abba. Az egyik belügyes így szólt: azért nem tudunk magával mit kezdeni, mert pap; a halától nem fél, a többi módszert pedig már megpróbáltuk.

Időnként „előadók” jelentek meg nálam az ország különböző területeiről. Az előadók olyan urak, akik előkészítik a magyar állampolgárok börtönbe jutását. Ebből tudtam, hogy a kisközösségek tovább élnek. Az egyik előadó mondta is: a vetés kizöldült. Ilyen örömök értek odabenn.

1955. december 24-én a nevemet kiáltották: minden holmijával a trepnire! Mi lehet ez? A cellatársakkal már készültünk a Szentestére.

Beraktak egy rabóba, irány a Fő utca. Magánzárkába kerültem. Két hét telt el anélkül, hogy hozzám szóltak volna. Később érttem meg az eseményeket. 1956-ban végigsöpört a második kisközösségi letartóztatási hullám. Akkor már nem tizenkét, hanem hatvan embert állítottak bíróság elé. Mivel a kívül lévők működését az én filiációimként tartották számon, az előadók újra és újra kihallgattak. Négy hónapot töltöttem ezért a Fő utcában. Éltem az elítélt rab jogaival. Tiltakoztam a vigyázban való alvás ellen, mondtam, a Gyűjtőben diétás kosztot kaptam; ami persze ugyanolyan rossz volt, mint a nem diétás. A Fő utcában azonban a diétás koszt a csirkét jelentette. Életemben összesen nem ettem annyi csirkét, mint akkor. Magyar és idegen nyelvű könyvekhez jutottam. Irodalmi műveltségemet ebben az időben jelentősen sikerült gyarapítanom.

Négy hónap elteltével „hazavitték” a Gyűjtőbe. Ötvenhat nyarán már érkeztek a hírek a kinti politikai eseményekről. Annyira hihetetlennek tünnek, hogy kételkedtünk a valóságukban. Éppen akkor szabadult az egyik rabtársunk, a belvárosi plébános. Azt hitte, a plébániáját is visszaveheti. Prédikált a templomban, mire gyorsan visszahozták. Ő mondta, olyan erős a támadás Rákosi ellen, hogy egy hónapon belül meg kell buknia.

Október elején átszállítottak Vádra. A gombüzembe kerültem. 23-án délutáni műszakos voltam. Beszélni nem volt szabad, de anyagátadás közben lehetett néhány szót váltani. Az egyik rabtárs odaszólt: balhé van Pesten! Honnan tudod? — Az ő mondta.

Este tízkor befejeztük a műszakot, fölmentünk aludni a teréziánium részbe. Mária Terézia a váci piarista atyáknak csodálatos palotát létesített: a nemesi ifjak konviktusát. Hatalmas barokk termekben voltak a hálószobáink. Világosodott, mégsem költöttek bennünket. Órája nem lehet a rabnak. Később azt a furcsaságot láttuk, hogy a házimunkás davajgitáros örökkel a háta mögött adja be a reggelit. Ez meg mi? A folyosón nem szokott fegyveres őr tartózkodni.

Még jobban elcsodálkoztunk, amikor délelőtt nem vittek sétára bennünket. Ebédre pedig a megszokott

adagon felül mindenki kapott egy nagy darab linzertésztát. Sőt, igényelhetünk fél csomag cigarettát. Ilyen ünnepe nem volt még a raboknak a magyar népi demokrácia fönnállása óta!

Huszonötödikén már nem maradt el a séta. Dolgozni azonban nem jártunk. Hírek szivárogtak be arról, mi folyik Pesten. Így érkezett el huszonhetedik reggel. A teréziánium átellenben húzódik a jóval később épült magánzárka szárnyal. Annak a tűzfala néz az országútra, befelé a teréziánium-szárny felé pedig az ablakok. Láttuk, hogy az ottani rabok az ablakokba kapaszkodva röhögnek, s az őr nem zavarja el őket. Mutogattak, hogy nézzünk mi is lefelé. Erre mi is fölkapaszkodtunk. Odalenn, a szűk belső udvaron ácsorogtak az örök, bámultak fölfele, vigyorogtak és hiányzott a sapkájukról a vörös csillag; mellükre kokárdát tűztek. A magánzárkából valaki rázendített a Himnuszra. Mi is átvettük, csatlakoztunk. Következett a Szózat, a Papvály Elemémé-féle Hiszekegy, utána a Boldog-asszony anyánk... majd a kiáltások: haza akarunk menni, le a kommunistákkal! A cellákban a háromlábú székeket egymás után vágta bele a rabok az ablakokba, ajtóba. A házimunkások ijedten jártak körül: hagyjátok abba, mindjárt jön az őr, kinyitja a zárakat; de nem találják a kulcsot. Ha nincs kulcs, baltával verik le a zárat, hazamehettek, csak hagyjátok abba.

Ez nem hatott meg senkit, tovább folyt a székekkel az ajtók döngetése. Végül nyíltak a cellák, a tömeg kitódult a folyosóra. Az egyik őr félelmében elájult. A folyosó végén azonban vasrács tartóztatott fel bennünket. Annak a másik oldalán négy géppisztolyos kíséretében megjelent a börtönparancsnok. Közölte, két órán belül szabadulunk. Mindenki megkapja a ruháját, pénzét. Parlamentereket kért, akikkel tárgyalhat. A mieink közölték a parancsnokkal, azonnal meg kell nyitni a börtönt, s a géppisztolyosok pedig tűnjenek el, mielőtt nem történik nagyobb baj.

Öt perc múlva nyíltak az ajtók. Volt, aki a pénzét akarta fölvenni, mások — mint én is — azonnal elhagyták a börtönépületet. Éppen kiléptem, amikor gépfegyverropogást hallottam. Az őr megnyugtatóan, csak a váci nemzetőrség indult el a kiszabadításunkra. A hatemeletes börtönkórház tetején a főorvos géppuskafészkét állított föl, ő lövöldözött rájuk. Vácott egyedül a börtönorvos védte a „demokráciát”.

Ma is előttem az akkori kép: kinn az utcán a közeli faluból való őr fölszáll a kerékpárjára, hatalmasat hajít a sapkájával: ennek a műszaknak is vége! A váci zárkában velem volt egy szabolcsi görög katolikus pap tizennyolc éves fia. Oltalmam alá vettem, nehogy a hirtelen jött szabadság mámorában valami bolondságot kövessen el. Együtt bandukoltunk a kisváros utcáin rabruhánkban, a szumánban. Amikor megláttak, az egyik házba behívtak bennünket. Civil ruhát kaptunk,

mert, ha sokáig szumánban járkálunk, azonnal felismerik, hogy rabok vagyunk, és újra elfognak. A háziak mosdóvizet készítettek, sok tojásból rántottát sütöttek, teát főztek. Nagy újdonság volt az ilyen étel annyi esztendő után.

Civillé átalakulva, teli gyomorral bementünk a városba. Az előljáráson szereztünk egy igazolást, hogy a váci fegyházból szabadultunk. Miután mindenki kiörvendette magát, délután szétszéledtünk. Október végén korán sötétedett, s még az este beállta előtt el akartuk érni Budapestet. Útközben fölvelt bennünket egy teherautó, mellyel eljutottunk Dunakesziig. Budapest felől lövöldözést hallottunk, ezért a tehergépkocsi vezetője nem mert tovább hajtani.

Itt is befogadtak bennünket az egyik házba. A házigazdáék a földön aludtak, ágyukat átadták nekünk, pedig mindketten fiatalok voltunk. Másnap reggel, huszonnyolcadikén elváltam a fiútól, s toronyiránt megcéloztam Mátyásföldet. Hazatértem szülőimhez.

Hirtelen jött a nagy öröm, alig tudtunk betelni vele. Később bementem a rendházba, ott is eufórikus hangulat uralkodott. Találkoztam Frida nénivel, akivel 1952 előtt együtt dolgoztam. Akkor, ötvenhatban ismét megjövendölte: atya, az egyházat mindig a nyárspolgár katolikusok viszik előbbre, akiket ön annyira bánt. Nem hittem el neki; ma már igen.

Gyönyörű mondatok fogalmazódtak a felfokozott hangulatban: Mindszenty hercegprímás és a maga neve zászló — mondta Frida néni. Sík Sándor pedig így szólt hozzám: most majd szerzünk neked valami nagyon szép beosztást. Fölkerestek az 1952 előtti kisközösségek budapesti tagjai — egyszóval a nagy nemzeti lelkesülségből én is bőven kivettem a részemet.

November 4-én délelőtt — mindenféle erőszak elvetése ellenére — úgy éreztem, nekem is fegyvert kell ragadnom. Bejutottam az Egyetem térre, a jogi kar épületébe, ahol fegyveres egyetemi ifjak tartózkodtak. Reverendában voltam, följajánlottam szolgálataimat. Annak idején tartalékos tábori lelkészi kiképzésben részesültem. Nincs más szolgálatra mód, mondták, mint hogy megragadok egy davajgitárt és kimegyek az utcára harcolni. A nagy nemzeti elkeseredés ellenére is mozgott bennem a keresztény tudat. Én, a Szeretet, az Isten című kis könyvecskének az írója mégsem foghatok embertársaimra puskát. Közben az oroszok előre nyomultak, és egy kispap segítségével a pincerendszeren át a jogi kar épületéből az Egyetemi templom kriptájába menekültem, majd onnan föl, s a templomon keresztül hagytam el a veszélyes környéket. Az oroszok gondolkodás nélkül lőttek, ahol a legkisebb ellenállással találkoztak.

November 4-e után majdnem az egész magyar társadalom nemzeti önáltatásban élt. Emlékszem Balanyi Gyuri bácsira, aki Világpolitika címmel írt könyvet valamikor a húszas években. A rendházban

arról igyekezett meggyőzni bennünket, hogy nem lehet egy nagyhatalom érdeke az, hogy Magyarországon visszaállítsa a korábbi állapotokat.

A magyar Törnek Vince volt akkoriban a piarista generális. Külföldre irányította a kereten kívül lévő piaristákat, de Lénárd Ödönnek, Török Jenőnek, Juhász Miklósnak és nekem, akik kisközösségekben dolgoztunk, engedélyezte, hogy ha akarunk, maradhatunk. Török Jenő menni szeretett volna. Biztatott, tartsak vele. Fölkereste Sík Sándort, a provinciálisunkat, s kérte őt, parancsoljon rám, hogy hagyjam el az országot. Sík Sándor így felelt: hogy képezed? Parancsoljak rá, amikor a határon átjutni, ha lehetséges is, életveszélyes vállalkozás?! Az orosz megszállásig a rendházban éltem, de azt követően, a helyzet „stabilizálódásával” párhuzamosan, egyre kevésbé lettem szívesen látott személy. A rendtársamat, aki befogadott, amikor a Kádár-rendszer kezdte összegyűjteni azokat, akiknek valamilyen szerepük volt az október 23-a és november 4-e közötti időszakban, gyakran beidézték a rendőrségre. Elsőként az én befogadásom szerepelt a bűnlístáján. Ezért lassan elmaradtam a rendházból.

Egykori börtöntársam mellett lettem káplán. Szereztem egy albérletet, s mivel kápláni tennivaló nemigen akadt, befeküdtem a Széher úti kórházba, a már sürgető sérvoperációra.

Attól a pillanattól, amikor a szovjet tankok restaurálták az 1956-ig tartó korszakot, a nép ellenségének számítottam. Időközben lassan tavaszodott. Köztudomásúvá vált, hogy március 1-jén nagy razziára készülnek a börtönből kiszabadultak összefogására. Azon az éjszakán nem aludtam otthon. Jól tettem, mert kerestek.

Ezzel elkezdődött életemben a bujdosás korszaka, mely egy esztendeig tartott. Előbb-utóbb azonban mindenkit elkapnak, különösen azt, aki nem azért bujdosik, hogy saját bőrét mentse, hanem folytatni akarja a munkáját. Ezzel a hatóságok is tisztában voltak, s mindenhová beépítették a maguk embereit, s így ráakadtak a nyomomra. 1958 tavaszán a Fekete Gabriella és bűntársai elnevezésű per elsőrendű vádlottjával az 59-es villamosnak a Farkasréti temető főbejáratához közel eső megállójába igyekeztem, amikor hirtelen éles hangokat hallottam: Kezeket föl! Álljon a falhoz!

A Fő utcába vittek, s azonnal kihallgattak: na, most mondja el szépen, hol mindenütt járt ez alatt az idő alatt? Számomra erkölcsi kötelesség, hogy ne beszéljek azokról, akik jót tettek velem, közöltem. Igen?! — üvöltött, és kirohant a kihallgató. Na, gondoltam, most jön a „hírig”, a kínzás.

Hamarosan egy idősebb tiszttel tért vissza. Mi folyik itt? — kérdezte. Elmond-tam, hogy azt kívánták tőlem, adjam ki azoknak a nevét, akik jót cselekedtek velem. Ennek megtagadása számomra erkölcsi parancs. Az

idősebb tiszt bólogatott: jó, jó, akkor vigyék a zárkába! Újabb példáját láttam annak, hogy nem kell túl hamar megijedni.

Talán két nappal később kiszállítottak a Gyűjtőfogházba, ahol azonnal beosztottak a cipésműhelybe. Folytattam korábbi büntetésemet, mintha mi sem történt volna. Kint lépéseket tettek az érdekemben. A Legfelsőbb Bíróság elnökének dr. Lee Tibornak az unokahúga kisközösségi tag volt. Dr. Holló, kommunista ügyvéd, aki ötvenhatban a kisközösségi perben védte a vádlottakat, biztatott, hogy a politikai helyzet változni fog, s hamarosan szabadulok. Rövidesen bebizonyosodott azonban, hogy hiú ábránd volt az enyhülésben reménykedni. Kádár ugyanis a maga garnitúrájával teljes restaurációra törekedett.

Demény Pali sokáig volt a zárkatársam. Ilyen helyzetben megmutatkozik, milyen a másik egyénisége. Embertársait szolgálni vagy azokon uralkodni akaró-e. Az első típussal nagyon kellemes együtt lenni, a másoddal óhatatlanul konfliktushelyzetek akkuinak ki. Palival soha nem kerültem konfliktusba. Tisztelte az embert. Reggel, fölkelés, mosakodás, a szalmazsákok összerakása után a falhoz állított kis asztalkánál miséztem. Visszaemlékeztem a trienti miseszövegére, így ezt a szentmisét mondtam. Kekszhez hozzájutottam, mazsolából bort készítettem. A trienti misének valamennyi szertartásos mozdulatát végig csináltam. Pali némán nézte, s egyszer azt mondta: olyan szép mozdulataid vannak. Munkavezető volt a műhelyben. Idősebb papoknak és nem papoknak valahogy elintézte, hogy akkor is spejzolhattak, ha nem tudták teljesíteni a normát. Később, amikor szabadultam, már az Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Irodán dolgozott. Az ő nevére kaptam műszaki fordításokat. Vadas Éva pedig később Demény Pali gépírója lett.

Nem tudom, Demény Pali mit gondolt a szíve mélyén: van-e Isten vagy sincs? Felesége, mozgalmi nevére Csepeli Teri, hívó katolikus volt. Rózsafüzérét rám hagyta. Amikor meghalt, párttemetés járt neki, bár az volt az utolsó kívánsága férjétől és lányától, aki szintén vallásos, Lénárd Ödön lelki gyermeke, hogy egyházi szertartással búcsúztassák. Pali engem kért meg erre. Civilben mentem ki a nagy kommunista temetésre. Elővettem a kis könyvecskémet, mások csak annyit láthattak, hogy van ott egy fekete kabátos ember, aki valamit olvas közben. A gyűjtőbéli egy-két hónap után Márianosztra következett. A Gyűjtőben mindig tudtuk, mikor folynak a kivégzések. Olyankor később volt a reggeli ébresztő, mivel hajnali öt órára nem tudták befejezni az akasztásokat. Fölhallatszott a hóhér lovasszekerének igen jellegzetes zörgése. Tudtuk, Bogár most szállítja a hullákat.

Márianosztrán rövid ideig a fordítóirodán dolgoztam. Később be kellett volna venni közénk valakit, aki

semmilyen nyelven nem beszélt. Spiclinek szánták. Bebizonyítottam, hogy fordításai használhatatlanok. Végül nem került be, engem viszont kitétek a perzsaszőnyegszövő üzembe. Nagyon megszerettem ezt a munkát. Egy műszak alatt ötezer csomót teljesítettem, s az bent abszolút csúcsnak számított. Odakinn a norma nyolcezer csomó.

Ketten-hárman ültünk egy gép előtt, s munka közben jókat beszélgettünk. Az ór még azt is megengedte, hogy a vaskályhán kenyeret pirítsunk, s megkenjük spejzolt zsírral. Emberséges körülmények uralkodtak. Emlékszem, egyszer még jutalmat is kaptam. Vasárnap délelőtt tíz percet pingpongozhattam. Amikor rám került a sor, éppen megszólalt a nagymisére hívó harang. Erre az ór, akitől a jutalmat kaptam, megszólalt: na, maga is finom egy pap! Amikor beharangoznak, pingpongozik. — Még ez a kijelentése is emberségnek számított.

Reményvesztett voltam. Az ügyvéd sem biztatott már, csak azt ismételtette, hogy tizennégy és fél esztendő után kérhetem az enyhítést. Valami mégis történt. Szüleim Grösz érseknél próbáltak közbenjárni az érdekemben. Úgy tudom, végül Balogh páter kereste föl Nezvál Ferenc igazságügy-minisztert, jogi körökben abszurdumnak számított, hogy a nyolcadik vagy kilencedik évet üljük olyan cselekményért, melyet az 1956 utáni joggyakorlat gyülekezési joggal való visszaélésnek nevezett, s a felső büntethetőségi határa két esztendő volt. Amikor Balogh páter belépett Nezvál Ferenchez, a miniszter így fogadta: ne is mondd, tudom, miért jössz. Ilyen előzmények után 1960. december 9-én szabadultunk: Vadas Éva, akit velem együtt ítélték el, Kalocsáról, Juhász Miklós, Zsigmond Ernő és én Márianosztráról.

Kemény téli nap volt. Egy zötyögős teherautóval vittek le bennünket a szobi vasútállomásra. Zsigmond Ernő, apám korabeli férfi állt mögöttem a jegyváltó ablaknál. Odaszólt: retúrt veszel? — Nem, elég volt, ráztam a fejem.

forrás Vigília, 1992/07. Közreadta: Elmer István

SZATHMÁRY ISTVÁN

IN MEMORIAM HIMFY FERENC

Sokan emlékezhetnek még Szolnokon egy, a várost kismotoron járó, sötétruhás, idős férfira. Volt, amikor kis híján végzetét is okozta járműve, mert közlekedési baleset miatt nyomta sokáig az ágyat.

Aztán felépülve ugyanúgy folytatta útját, ahogy kényszerpihenője előtt tette. Ezenkívül még két dolgot rebesgettek róla. Az egyik történet arról szólt, hogy valamikor baja akadt a törvénnyel, a másik szerint meg gyakran hemzsegett gyanús alakoktól a plébániája.

A fáradhatatlan motoros, az idén épp 100 esztendeje

született Himfy Ferenc római katolikus lelkipásztor volt, a szegényházi templomként ismert istenháza plébánosa. Ami a törvénnyel való egykori konfliktusát illeti, az nem volt más, mint egy embertelen rendszerrel való szembenállás. Az ötvenes években, amikor Illyés Gyula szavaival élve mindenki szem volt a láncban, volt mersze többedmagával kikezdeni a diktatúrával, ennek itta meg a levét.

A pártállami rendszer ellen illegális katolikus szervezeteket létrehozó Bulányi György és Török Jenő piarista szerzetesek munkatársaként vonták felelősségre. Talán mindig megnyilvánuló szociális érzéke is ösztönözhetette, amikor társaival együtt felvállalta a csak nevében munkáshatalommal szembeni fellépést. Ami pedig a körülötte feltűnő furcsa figurákat illeti, ők nem voltak mások, mint a társadalom mély bugyrában élő elesettek, drogosok, hajléktalanok, sodródó fiatalok, lelkipásztori munkájának fő célpontjai. Őket támogatta, s nem egyszer saját biztonságával sem nagyon törődve időnként fedelet is nyújtott számukra.

Lelki tartása, emberi beleérző képessége tették annyira nyitottá, hogy egész életét betöltötte ez a fajta tevékenysége. Kisugárzását magam is megtapasztaltam néhányszor, amikor először újságíróként, majd már érdeklődőként többször fölkerestem. Órákat beszélgettünk egymással, pontosabban ő beszélt, neki volt főleg mondanivalója. Mi másról, mint sorsokról,

hosszú papi pályájának tapasztalattá sűrűsödött emlékeiről. Közben az általa mosolyogva említett felekezeti különbségünk ellenére megismertem, megértettem, milyen az igazi pásztor.

Mert ebben nincs külön katolikus, vagy református.

Később már nem is csodálkoztam azon, amikor egy másik interjúalanyom azzal idézte föl emlékét, hogy ő bizony Himfy atya hatására cserélte fel egy fegyveres testület tisztí egyenruháját a reverendával. Ami az ő személyiségének máig élő és munkálkodó kisugárzása nélkül valószínűleg elképzelhetetlen lett volna.



KIRÁLY IGNÁCZ

NEMZEDÉKI KÉZFOGÁS...

Minden emberi és közösségi élet folyamatában értelmezhető igazán. A Bokor nemzedékei is egymást követő és egymásra ható folyamatot alkotnak. Szükségesnek látszik, hogy tovább zsinatoljunk a generációink kérdésén. A történelmi tapasztalat szerint a rendszereket általában a 3. generáció buktatja meg (Kassai Lajos).

Mi azonban nem hatalmi rendszer vagyunk, hanem morális megújulási mozgalom. Belső megújulásunkon fordul, hogy a társadalom felé is folytatni tudjuk azt, amit Jézustól eredeztetünk. Nem határsértő, hanem jövőt építeni akaró az, aki keres.

1. Generációink

a) Alapító generációnk, élén Gyurka bácsival, az 1. nemzedék. Az *első szerelem* lelkesedése és lendülete jellemzi. Erős egyéniségek, erős összetartással: „egy-ügyűek”. Radikális („gyökeres”) szemlélet: írásos rögzítések, intenzív kutatás, erős szellemi hangsúly. Radikális gyakorlat határozza meg: szigorúság önmagukkal szemben és elvárások egymástól. Kis létszám, személyesség. Üldözöttség és konspiráció.

b) Megelő, kibontó generáció a 2. nemzedék. Az elvek megélése az eszményekhez való *hűség*re és a mindent *megkérdőjelezés* merészségére épül. A létszám bővülése sokféle személyiséget is jelent. Az erőteljes közösségvezetők mellett egyre több belesimuló, felzárkózni akaró, „felvevő” közösségi tag lesz.

Szemlelileg a „jézusi tájékozódás” kap hangsúlyt, mert újabb és újabb meglátásokra jutunk. Fundamentalizmus helyett a fejlődést hangsúlyozzuk. Ez erős hitbeli szóródást is eredményez.

Gyakorlatilag is a sokszínűség és sokféleség a jellemző. Folyamatos az erről folyó belső dialógusunk (vitánk). A megvalósítási törekvésekben vizsgálunk mi is és elveink is. Az évek haladtával az alapítóktól áthagyományozott dolgaink közül lesznek *irrealisak* (pl. mindenki alkalmas a pedagógiai jellegű közösségvezetésre), lesznek *túlhaladottak* (pl. kisgyerekekkel nem kell kisközösséggileg foglalkozni), és lesznek *továbbgondoltak* (pl. egyházmegújítási külső célunk).

c) A megújító nemzedék a 3.-nál kezdődik igazán. A korábbiaknál lényeges szerepet játszó üldöztetés már nem növeszti a pálmát. *Puha világba* születtek, igényszinteket önközpontúan emelni akaró *kisértések* között élnek. A bokrosan áthagyományozott szemlélet egyes elemei tovább növelik veszélyeztetettségüket. A megkérdőjelezést általánossá tágítja a *liberális* légkör. A radikalizmust elidegeníti a komfortosan is megélhető kereszténység tapasztalata. A technokultúra az egész

világ szellemi, spirituális kínálatát házhoz hozza, annak minden értékével és értéktelenségével. Az előző nemzedékek jézusi hangsúlya elveszítheti meghatározó jellegét. A küldetéstudat szép *baráti élet* megélésévé szelídül.

2. Veszélyeztetettségeink

a) Az első és második nemzedék veszélyeztettségének személyi vonatkozása, hogy a megkérdőjelezéseket személyes támadásnak élheti meg. A megértésért és fenntartható együtt működésért az eszményeink elhallgatásának és tompításának kísértése megnövekszik. A beépült régi szempontokhoz fundamentalista módon hajlamos ragaszkodni: elvár, érzelmi telítettséggel kritizál.

b) A harmadik és további nemzedékek természetes lázadása összekapcsolódik: a szülőkről leválás a szülők eszményeiről való leválás veszélyét is jelenti. A szellemi hangsúly köre kitágul: jézusi tájékozódás egy lehet csupán a sokféle modern kínálat között. A tudás alapú szemlélet elterelheti a figyelmet az élethalakításról. A megtérés szellemi hangsúlya (metanoia = tudatátalakítás) azt a látszatot keltheti, hogy Isten általi megszólíttaságra nincs is szükség. A Bokor megújításának feladatában nagy a kísértés: Jók-e a főfalak, vagy dózeroljunk?

3. Alapszemlélet kerestetik

Mindannyian a szerető Isten leányai, fiai vagyunk: 1. 2. 3. 4. ... nemzedék egyaránt. Igazodási pontunk a jézusi tájékozódás, az egyéni lelkiismeret és a közösségi kontroll. Egyszerre vagyunk gyermekek Istenünk előtt és felnőttek életünk döntéseiben. „A csillagot fölfelé nézve keresd!” (Howking).

Mindannyian a bennünket megszólító Jézus értékszemléletéhez akarunk igazodni. Követni, nem pedig utánozni akarunk. Nem „mini Bulányik”, „mini Nácik”... vagyunk, ahol a bokros diktatúrák működtetik a mozgalmat. „Meghagyjuk egymásnak a gondolkodáshoz való jogot” (Merza).

Mindannyian testvérek (elvi összetartozók), barátok (érzelmileg kötődők), sorstársak (következményekben is összetartók) vagyunk. Egy irányba nézők, és a közösen elfogadottakban egy irányba haladók vagyunk. „Tételek előtti szolgagörnyedés” (Németh L.) helyett személyi kapcsolatokban (nem virtuálisban!) élünk.

A múlt a tanulságok kincsesára, az értékekkel és a hibákkal együtt. A jövő a reménységek motivációs erőtere. A jelen a tanulságokból és reménységekből táplálkozó egyéni és közösségi élethalakítás.

HORVÁTHNÉ BAJAI ÉVA

"KEDV-CSINÁLÓ"

ISTEN ORSZÁGA RAJTATOK ÁLL VAGY BUKI! " C. KÖNYVÉHEZ



A kötetben a szerző 3 fejezetbe rendezte (Tanítása, Életpéldája, Személye) a Jézusról szóló korábbi tanulmányait. Alcímében vázlatokat ígér Jézus arcképehez, de az így összegyűjtött írásokon végig haladva a többé-kevésbé ismert vonásokból végül kirajzolódik valami egész; egy nagyon valóságos, nagyon közelhozott Jézussal találkozik az olvasó.

Vele utazunk a viharos

Genezáreti tavon egy halászhajóban, minket fed meg Isten iránti bizalmatlanságunk miatt, kinyújtott keze minket emel fel, és érintésével minket gyógyít.

Ez a Jézus soha nem önmagát hirdeti, hanem mindig az ő Mennyei Atyjáról tesz tanúságot; arról, hogy ez az Atya a miénk is, határtalan mélységű és senkit ki nem záró szeretete által eljött közénk az Isten Országá. De ahhoz, hogy köztünk is maradjon, viszonznunk kell az Atya szeretetét; engedni, hogy egymás felé tett tétova lépéseinknek az Ő igazságosságán messze túlmutató, az ellenségre is kiterjedő jósága szabjon irányt, célt és tartalmat. Gromon Jézusa teljes ember, akit a szentírásstudós kitarató, aprólékos munkával foszt meg az apokaliptikától, és vele az ószövetségi istenkép maradékától. Eltűnik a lukácsi sírás és fogcsikorgatás, de nem marad el a figyelmeztetés; Isten Országának polgára csak az lehet, akiben visszhangra talált, és tettekre lett váltva az Atya szeretete.

Végül idéznék néhány megszívlelendő gondolatot a "Jézus, a fölcserélhetetlen" c. alfejezetből:

"Legyünk tudatában annak, hogy Jézus személyiségét, mondanivalóját, viselkedését, jelentőségét megközelíteni csak nagyon sok és nagyon fáradságos munkával lehet! Ne is riadjunk vissza ettől a fáradságos munkától! Ha annyi mindenre van időnk és erőnk, az emberré válás megtanulására miért nincs? Mert hiszen Jézustól épp ezt tanulhatnánk el."

Magam úgy gondolom, hogy akár egyénileg, akár közösségeinkben dolgozzuk fel ezt a tanulmánykötetet, nagy lépést teszünk a jézusi életmű megismerése, ill. elmélyítése felé.

BENKE ZSUZSA

VASMISÉJÉT ÜNNEPELTE KÁLLAY EMIL PIARISTA

A budapesti piarista rendház tagjaival, valamint híveivel és volt hittanosaival együtt ünnepelte pappá szentelésének 65. évfordulóját Kállay Emil piarista, volt tartományfőnök június 8-án. A budapesti piarista kápolnában tartott szentmisét Labancz Zsolt tartományfőnök mutatta be.

Kállay Emil 1929. január 19-én született Kisújszálláson. A debreceni piarista gimnáziumban érettségizett, majd 1947-ben öltözött be novíciusnak. 1950 nyarán a szerzetesrendek feloszlásakor az állam által előírt létszámkorlát miatt a kereten kívüli szerzetesnövendékek közé került, így tanulmányait az Esztergomi Főegyházmegye növendékeként a Központi Papnevelő Intézetben folytatta. 1953. június 14-én szentelték pappá az esztergomi székesegyházban, 1954-től Esztergom-Vízivárosban, 1955-től Érsekivádkerten, 1956-tól Nógrádmegyeren, 1958-tól Budapest-Törökőrön volt segédlelkész. 1962-ben politikai okok miatt eltiltották a papi szolgálatától. Miután három év múlva visszatérhetett a szolgálatba, eleinte kisegítőként, majd segédlelkészként tevékenykedett a budapesti Rókus-kápolnában. 1977-ben a budai Szent Imre (ciszterci) plébániára került segédlelkészként.

Bár csupán ideiglenes fogadalmat tett, ami az évek alatt jogi érvényét veszítette, egyházmegyei papi szolgálata közben mégis mindvégig hű maradt piarista hivatásához. Ünnepeles örökfogadalmát csak a rendszerváltáskor, 1989. február 9-én tehetette le. 1991-ben beköltözött a budapesti piarista rendházba, ahol négy éven át oktatta a rendi növendékeket, emellett a gimnáziumban is tanított. 1995-ben, majd 1999-ben újra négy évre a Piarista Rend Magyar Tartománya vezetőjévé, tartományfőnökévé választották. Idős kora ellenére 2007-ben, 78 évesen aktív részt vállalt a piaristák székelyföldi missziójának újraindításában, aminek köszönhetően Csíkszeredában megnyitották a Piarista Tanulmányi Házat.

Kállay Emil szűk körű, családi hangulatú szertartáson köszöntötték pappá szentelésének 65. évfordulója alkalmából rendtársai, hívei, valamint egykori hittanosai június 8-án, Jézus Szíve ünnepén. A szentmise bevezetőjében Labancz Zsolt tartományfőnök elmondta, az évfordulóról Kállay Emil egészségi állapotára való tekintettel eleinte rendházi keretek közt kívánták megemlékezni, azonban a hívek és a volt hittanosok kérésére a kört kitágították.

Homíliájában Labancz Zsolt Jézus Szívének ünnepéről elmélkedett. Kiemelte: Jézus Szívének kultuszát elsősorban talán kissé érzélgősnek tartjuk, pedig a bibliai értelemben, valamint az egyházatyák értelmezése szerint a szív nem az érzelmek helye, hanem az emberi

értelem középpontja, mindaz, ami meghatározza az életünket, a személyiségünket. Ebben az értelmezésben a szív a személy központja: amikor tehát Jézus Szívéért ünnepeljük, Jézus személyét ünnepeljük.

Mi tölti be ezt a Szívet? A választ az ünnepnap olvasmányai adják meg. Ozeás prófétától megtudhatjuk, Isten hogyan szereti az ő választott népét. Ebben az ószövetségi szakaszban Isten mint édesanya jelenik meg, aki lehajol népéhez. Tudjuk, hogy Isten se nem apa, se nem anya, hanem túl van ezeken a kategóriákon, azonban az anya képe az, ami beéri azt a szeretetet, amivel Isten lehajol hozzánk. Labancz Zsolt XVI. Benedek pápát idézte, aki szerint Isten népe iránt érzett szeretete megbocsátó szeretet.

Ez a végtelen szeretet és irgalom Jézus kereszthalálában teljesedik ki – ahogyan az aznapi evangéliumban is hallhattuk. Amikor a katona lándzsával átszúrja Jézus oldalát, rálátás nyílik az ő szívére, ez a szív pedig szeretettel teli szív. Jézus személyében Isten emberré lesz, olyan emberré, akinek ez a végtelen szeretet tölti be a szívet.

Isten hogyan tud a mai világban is embereket az ő szíve szerint alakítani? Hogyan alakította Emil atya szívet az ő szíve szerint? Válaszként Labancz Zsolt három dolgot emelt ki a jubiláns lelkipásztor életútjából. Kállay Emil tudta mindig a lényegét helyezni a középpontba, legjobb barátjának Jézust tekintette, ami erőt adott neki a nehéz helyzetekben, valamint tudott mindig szeretetben élni.

„Akié az ifjúság, azé a jövő” – tanácsolta Sík Sándor egykori tartományfőnök rendtársainak. Bár Kállay Emil hosszú időt töltött a renden kívül, mindig igyekezett e tanácsnak megfelelően végezni papi szolgálatát. Büntetésnek szánták, hogy mindig csak káplánként működhetett, azonban ebben a minőségben tudta igazán megélni piarista hivatását, mivel a plébániákon akkoriban a káplán feladata volt az ifjúsággal való foglalkozás.

A mai ünnepen rácsodálkozhatunk arra a kegyelemre, amellyel Isten alakította Emil atya szívet. „Gondolkodjunk el azon, mi a lényeges és mi a lényegtelen, valamint döntsünk mindig a szeretet mellett” – tanácsolta Labancz Zsolt az ünneplőknek.



GROMON ANDRÁS

KEDVENC KÖZHELYEINK – AVAGY AZ ÖNZÉS NÉPSZERŰ IDEOLÓGIÁJA

Nekem megvan a magam törvénye!

Nagyon szép jelentést is lehetne tulajdonítani ennek a közhelynek, ha éppen úgy akarnánk: az egyediség, az egyéniség, az önállóság kifejezésének tartva, szembeállítva a nyájszellemmel. Csakhogy egy közhelynek már közhely mivoltából fakadóan sem lehet effajta jelentése, hiszen a közhelyek nagyon is általános szemléletet fogalmazznak meg, ha úgy tetszik, éppen *a nyájszellem* konkretizálásai. (Persze, az igaz, hogy aki használja a közhelyeket, az mindig olyan hangsúllyal adja elő a nyájszellemet tükröző, legbanálisabb „igazságokat”, mintha saját, egyedülálló találmányáról lenne szó.)

Nos, ez a közhely nem is az egyéniség megfogalmazása akar lenni, hanem *kibújás* azon törvény(ek) alól, amelye(ke)t az illető voltaképpen („tudat alatt”) általános érvényű és őrá magára is érvényes törvény(ek)nek tart, de megtartani nem akarja az(oka)t, mivel ez számára kényelmetlen-kellemetlen lenne, áldozatot kívánna tőle. Az egyéniség látszatába burkolózik („Én nem megyek a csorda után”), valójában csupán a közös teher alól akar kibújni.

De ennél sokkal többről is szó van, ami rögtön nyilvánvalóvá válik, ha kicsit átfogalmazva, más formájában használja valaki ezt a közhelyet: „*Nekem ne dirigáljon senki!*” A totális önközpontúság, következőképpen a totális önzés kifejeződéséről van tehát szó, mivel e közhely voltaképpen nem a parancsolás-engedelmeskedés elutasítása akar lenni, hanem az alkalmazkodás elutasítása,

Nem csekély mértékben hordoz ez a közhely „transzcendens” felhangot, azaz jócskán irányul Isten törvénye és Isten személye ellen: „Nekem nincs szükségem Isten törvényére, megvan nekem a magam törvénye!”, illetve: „Nekem ne dirigáljon senki, még az Isten se!” Éppen ezért a totális önközpontúság állítása oly mértékben igaz, hogy ezzel a közhellyel végeredményben *önmagát tartja istennek* az, aki így gondolkodik és beszél, a totális önzés állítása pedig azért igaz, mert ha valaki senkihez sem akar alkalmazkodni, akkor az szükségképpen azt jelenti, hogy azt kívánja: mindenki alkalmazkodjék őhozá.

Mindezekkel szemben a témába vágó jézusi gondolat: „Nem azért jöttem, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki küldött engem” (Jn 5,30)! Sőt: „Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött” (Jn 4,34)!

Mindenkinek a felfogását tiszteletben kell tartani!

Meghökkentően pozitívnak látszó közhely. Az is, ha úgy értjük. Azaz gyakorlati szempontból nézzük. Ebben

az esetben feltétlenül igazodhatunk hozzá, hiszen ez azt jelenti, hogy senkivel szemben ne alkalmazzunk semmiféle kényszert, hagyjuk meg mindenki számára a szabad cselekvés lehetőségét.

Csakhogy a közhelyek nem a *l'art pour l'art* műfajába tartoznak, elsősorban nem nyilvánvalóságokat akarnak megfogalmazni, azaz abban az értelemben nem gyakorlatiak, hogy pusztán a tényeket akarnák regisztrálni, hanem – a „gyakorlati” nyilvánvalóság áruhájában – nagyon is „elméleti”, nevezetesen *normatív és ideologikus* irányultságúak: egy sajátos normarendszer sajátos ideológiái. Ideológiai mivoltuk maga is hazugságot takar, az áruhamegjelenség nélkül is (pl. valaminek a nem-akarását valamire való képtelenségként állítják be), ehhez jön az áruhaviselés képmutatása (a „gyakorlat” képében az „elmélet”), s gyakran még egy harmadik hazugság is: egy negatív normarendszer (az önzésé) egy pozitív normarendszer alakjában jelenik meg.

Úgy tűnik, erről van szó ebben az esetben is (bár itt a „gyakorlat képében elmélet” képmutatás – a közhely tartalmából adódóan – nincs jelen). Azaz: ez a közhely nem azt akarja mondani, amit az első bekezdésben feltételeztünk, hanem szentséggé avatja a szubjektivitást, *a szubjektivitás ideológiája* akar lenni („első hazugság”): ne kelljen objektív normákhoz alkalmazkodni, a szubjektum, az én mindenkori törvénye lehessen a norma, illetve: az egyénnek ne csak valami „felsőbb” normához (igazsághoz) ne kelljen alkalmazkodnia, hanem a másik egyénhez, másokhoz sem (tisztelőtben kell tartani az ő felfogását = ne kívánják tőle, hogy alkalmazkodjék).

Ehhez jön a „harmadik hazugság”: a közhely használója a mások fölfogása tisztelőtben tartásának örve alatt *a saját felfogásának* (önkényének) tisztelőtben tartását akarja biztosítani (a gyakorlatban), és ideológiailag alátámasztani (elméletileg). Íme, az önzés normarendszere („Mindenkinek alkalmazkodjék hozzám!”) az önzetlenség alakjában! Voltaképpen ugyanarról van itt szó, mint az előző közhelyben.

Az ellentétes jézusi „közhely” a szolgálat alaptörvénye, amelyet így is meg lehetne fogalmazni: „Nekem kell alkalmazkodnom!”

Nem mutatom magam jobbnak, mint amilyen vagyok!

Nemcsak szimpatikus, hanem követendő, helyes magatartásra is látszik utalni ez a kijelentés. Mégis azt mondom: csak látszik. Mert bár szimpatikus és helyes magatartást is tükrözhet, ha úgy fogjuk fel – valójában, tekintetbe véve a közhely használójának tulajdonképpeni felfogását és szándékát, nem tarthatjuk igaznak.

Nézzük előbb tartalmi szempontból. Helyes-e, ha nem mutatjuk magunkat jobbnak, mint amilyenek vagyunk? Természetesen a tudatos és módszeres képmutatás

elvetendő, az a képmutatás, amelynek révén az ember önmagának meg-nem-szolgált előnyöket, kiváltságokat akar kicsikarni, és amelynek révén ugyanakkor – az esetek kisebb-nagyobb százalékában – a másoknak, közvetlenül vagy közvetve, kárt akar okozni, akár anyagi, akár bármilyen más természetű kárt. Mégis azt gondolom: *vannak olyan esetek*, amikor szabad, sőt kell is jobbnak mutatnom magam, mint amilyen vagyok, pontosabban: szabad nem megmutatnom valami *konkrét* rosszat, ami bennem van vagy volt; abban az esetben, amikor biztos(nak látszik), hogy e konkrét rossz meg-nem-mutatásával *nem* ártok másoknak, s ugyanakkor megmutatásával ártanék nekik. Azaz arra kell törekednem, hogy tőlem-belőlem lehetőleg csak a jó érje el a másikat, a bennem lévő rosszal lehetőleg ne mérgezzem. Természetesen, ha a másik kérdez rá, akár közvetve is, erre a bennem lévő rosszra, akkor ezt nem tagadhatom le, mert ez már ismét képmutatás lenne.

(Kissé eltérve a tárgytól és kitágítva a dolgot, még hozzátehetjük: mivel nem azért vagyunk a világon, hogy egymás terhére legyünk, hanem hogy felüdítsük egymást, túl jón és rosszon, egyszerűen a problémáinkkal is csak akkor terhelhetjük egymást, ha egyedül nem tudunk megbirkózni velük. Helytelen lenne egyfajta rosszul értelmezett őszinteség jegyében minden embertársunkat minden problémánkkal nyakon önteni.)

„Formailag” nézve mármost e közhelyet, a benne megszólaló gondolkodásmód legalább két súlyos hibában szenved.

Az egyik: kiált belőle a *tényimádat*, a hódolat a Nyers Valóság előtt: „Ilyen vagyok!”, ami nem egyszerűen realitásérzék és a realitás tisztelete, hanem azt a gondolatot rejt magában, hogy „Én nem is akarok másmilyen (értsd: jobb) lenni”.

Ezért kétszeresen súlyos másik „formahibája” az, hogy éppen a nem-képmutatás álruhájában *képmutató*: a rosszság vállalásával akar jónak mutatkozni, a szerénység látszatát keltve gőgös, az őszinteség köntösébe öltözteti hazugságát – az „életyszerűség” nevében megöli az Életet.

Elvesztettem az illúzióimat!

A magamegadás, a beletörődés ideológiája. A beletörődése, hogy a világ olyan, amilyen, és én is olyan vagyok, amilyen, s mindezen nem lehet változtatni: vegyük tudomásul a tényeket! Tehát nem egyszerűen az irreális világlátás elvesztéséről/megszűnéséről van szó, (ami önmagában jó és hasznos lenne), hanem egyfajta reális világlátás rögzítéséről és bizonyos értelemben eszményre tételéről.

Ez a mentalitás *leszámol az Eszmékkel és Eszményekkel* mint illúziókkal, mint irrealitással. Egy csapásra megszünteti az Eszmék és a Valóság közti (szükségszerű) szakadékot azzal, hogy a maga számára

megszünteti az Eszméket. Ebből szükségképpen következik, hogy a továbbiakban lemond mindenfajta (morális) erőfeszítésről!... (Vö. Cromwell: „Aki megszűnik egyre jobbnak lenni, az egyszer csak megszűnik jónak lenni!”) Ezáltal az embermivolt egyik alkotóeleméről mond le... Az eszmék és az erőfeszítés feladása magában foglalja mindenféle igazi cél elvesztését/megszűnését is, vagy talán inkább: egy abszolút Cél elvesztését, a *lemondást a Végtelenről*, a Végtelenre-törésről, hiszen az Eszmék-Eszmények talán nem mások, mint a Végtelen, az Abszolút követői, a véges világban lehetséges töredékes jelzései...

Ez a mentalitás ily módon magában foglalja a változás-változtatás reményének a hiányát, többé-kevésbé stabilizálja a pillanatnyi valóságot, rögzíti, megmerevíti azt. (Ld. a *Stalker* c. filmben a feleség szavait: „A rugalmasság, az alakíthatóság az élet jele, a merevség a halálé.”) Ez egyúttal *jövőtlen* is jelent, hiszen a jövőnek nemcsak a varázsa, hanem az igazi tartalma és jelentősége is az, hogy újat hoz, mást hoz; a tényekbe való beletörődés nyomán azonban a jövő csak a jelen szüntelen ismétlése lehet: minden előre kiszámítható, az illúzióvesztés tökéletes.

Mindez sokféle súlyos következménnyel jár. Az „illúzióvesztett” ember nem képes igazán lelkesedni semmiért, alapjában véve *közömbös* minden Emberi iránt, (csak ösztönei mozgatják és bizonyos társadalmi beidegződések), s jó, ha nem jut el a cinizmusig. A folytonos depressziótól csak az menti meg, hogy beleássa magát az Anyagiba (bár sokszor, nagyon sokszor ez sem: ekkor jönnek a narkotikumok, közéjük számítva a munkát is; vö. Csalog Judit: „Aki dolgozik, nem ér rá, hogy a lét unalmán kérődzék... A munka ideális pótcselekvés. Alkotni nincs mit, de a verkli megy... Az ember kikerekíti, felfújja a dolgokat. A semmit lázas elfoglaltsággá, örült igénybevétellel dramatizálja... Loholva sürgölődik: fontos. Rohan, ergo mozog. Nyüzsög, vagyis él. Korunk európai kultúrájának nagy vívmánya az ál- és műdinamika. A rohanó helybenjárás, a vibráló meddőség, a zaklatott tartalmatlanság, a hiperaktív semmittevés.”) Élete igazából csak *vegetálás* lehet, hiszen „illúzióit”: Eszméit és Eszményeit, amelyeknek szolgálatában állhatnának az igazán emberi tevékenységek, már „elveszítette”.

Nem vagyok szent!

A közhelyekben megszólaló mentalitás egyik leginkább elvi, következőképp egyik legátfogóbb megfogalmazása is ez.

Első hallásra nagyon becsületes és szerény beismerésként hat. Valójában nem az, hiszen nem is egyszerű ténymegállapítás akar lenni, hanem *egyetemes önigazolás*, felmentés a múltra, a jelenre és a jövőre vonatkozóan: „Senki se rója fel nekem a »bűneimet«,

hiszen azok »természetesek«, minthogy nem vagyok szent; tehát én sem csodálkozom, és más se csodálkozzék azon, hogy nem mindig viselkedem úgy, ahogy elvárható lenne. Olyan vagyok, amilyen, és mivel nem vagyok szent, senki se várja tőlem a jövőben se, hogy valami »tökéleteset« fogok produkálni!”

Nyilvánvaló ebben a mentalitásban az, amit Julien Benda nyomán Babits így mond: *a Szellem leborulása* a Tények előtt; a legnagyobb árusítás, amit az ember elkövethet; mondjuk egyszerűen így: a tényimádás. „Istenítsük azt, ami Van, s ne törődjünk azzal, aminek lennie Kellene!”

Nyilvánvaló tehát a jobba lenni nem akarás, ami megmérgezi az egyén és környezete életét, s aminek számos rossz következménye közül a legrosszabb az, hogy az illető egyre rosszabbá válik, mivel *középut nincs*, az egész Mindenség, benne az ember is szüntelen mozgás, változás, testi-lelki-szellemi-morális és mindenfajta értelemben, csupán a mozgás iránya kérdéses, s ha nem pozitív, akkor szükségszerűen negatív. Nem szól ez ellen az, hogy ez a folyamat nem mindig, sőt többnyire nem látványos.

Nyilvánvaló ebben a mentalitásban *a felelősség teljes elhárítása*: „Ilyen vagyok; nem vagyok szent; nem tehetek róla!”, illetve a felelősségnek végső soron a Sorsra, a Végzetre történő áthárítása, egyértelmű tehát a fatalizmus, a teljes determinizmus, amelynek következményei közül a legrosszabb a morális passzivitás.

A „szent”, illetve az „ember” sajátos fogalma húzódik meg e mentalitás mögött: Szent az, aki hibátlan. (Ilyen persze nincs.) Ember pedig kétféle van: szent, aki hibátlan (?), és nem-szent, aki úgy viselkedhetik, ahogy kénye-kedve diktálja, hiszen ő nem szent, tőle ne várjon el senki semmit, mert neki „megvan a maga törvénye”: értsd: vágyai, ösztönei, hangulatai, indulatai. Ebben a felfogásban tehát az ember *merő ösztönlény*...

Ezzel szemben áll az ószövetségi mérce (ha nem is ószövetségi értelemben): „Szentek legyetek, mert én, az Úr, a ti Istenetek szent vagyok!” (3Móz 19,1), és az újszövetségi mérce: „Legyetek tökéletesek, amint a ti mennyei Atyátok tökéletes!” (Mt 5,48).

A felhőkben jár!

Egyértelműen kritikus hangot üt meg ez a közhely; kritikájának súlya a „felhőben járás” tárgyától függően változik: az elnéző legyintéstől a megvető elítélésig. A kritika alapjául szolgáló mentalitás: A felhőben jár az, aki többet vagy mást akar, mint ami az átlagember számára megszokott, elfogadott s főleg lehetségesnek vélt. Másképpen: az a mentalitás, amelynek iránytűje a Valóság, és nem az Igazság, a Tények, és nem az Eszmények. Materializmusnak is lehetne nevezni ezt a mentalitást, amely ily módon azonos a Szellem tagadásával; még másképpen: *az Immanencia*

abszolutizálása, ami ezért egyúttal a Transzcendencia támadása (a szó filozófiai és vallási értelmében egyaránt), képletesen szólva: a Föld imádása és az Ég („felhők”) kinevetése és kigúnyolása. Azoknak az embereknek a mentalitása, akik tökéletesen tisztában vannak olyan szavak jelentésével, mint a pénz, ház, örökség, ennivaló, élvezet, hazugság, csalás, gyilkosság, halál...., de halvány sejtelmük sincs arról, mi az, hogy gondolkodás, elmélkedés, csodálkozás, szellemi gyönyör, elragadtatás, festészet, zene, részvét, megbocsátás, áldozat, örök élet és így tovább. Azoknak az embereknek a mentalitása, akiket Schmitt Jenő Henrik szóhasználatával „állatembereknek” lehetne nevezni, akik nem akarnak „istenemberekké” válni, sőt becsmérlik azt, aki akar, és igyekeznek őt lerángatni magukhoz a sárba. „A felhőkben jár” – mondják rá, és ebben ott rezeg az a felhang is, hogy „ne járjon a felhőkben”. Miért akar ő más lenni, különb lenni? (Vö. Sinka István: Virágballada.) S ha valaki mégis kitarthat ebben az akarásban, azt kiközösítik maguk közül (ld. ismét Sinka versét).

Nyilvánvaló ebből az is, hogy ez a mentalitás *az emberi fejlődés egyik legnagyobb gátja*, egyéni és társadalmi vonatkozásban egyaránt, mivel csak a múltat tartja valóságosnak, a más vagy jobb jövőt illuzórikusnak minősíti; ezzel egyrészt konzerválja a múltat, másrészt a jövőbeli változásnak még a lehetőségét is elzárja. Logikusan következik ebből (és a megfigyelés igazolja is), hogy ennek a mentalitásnak lényeges eleme a *fatalizmus*, aminek egyik legsúlyosabb gyakorlati következménye egyfajta passzivitás, nevezetesen az, hogy – az anyagiakat leszámítva! – tudomásul veszi azt, ami van, és semmit sem tesz azért, ami (még) nincs, de lennie kellene. Az ilyen gondolkodású ember csak tárgya, nem pedig alanya a történelemnek, a saját egyéni történelmének és az emberiség történelmének is. Ezen és más okok miatt aztán ebből a mentalitásból – sok egyéb mellett – teljességgel hiányzik az a vonás, amely – lehetőségként – egyedül az ember kiváltsága, az a tulajdonság, amely néhány másikkal együtt az embert emberré teszi: a remény.

Egy fecske nem csinál nyarat!

A legcinikusabb közhelyek egyike. A benne rejlő mentalitás az egyik legfőbb oka annak, hogy nem megy előre a világ, vagy csak úgy, ahogy. A mondás használatának „életbe ágyazottsága” ilyesfajta szokott lenni: Mondom X-nek, hogy Y barátom nem vonult be katonának, inkább vállalta a börtönt. Mire X: „Egy fecske nem csinál nyarat.” Miről is van szó? Arról, hogy X *tulajdonképpen* jónak tartja (talán), hogy ne katonáskodjunk, *tulajdonképpen* ő is szeretné, ha egyszer végre „nyár” (igazi és teljes béke) lenne, de lehetetlennek minősíti, hogy *egy* fecske megjelenése és az óhajtott „nyár” között oksági összefüggés állhasson

fenn.

Ez persze még nem lenne cinizmus, de valójában nem erről van szó. Valójában nem arról az egy fecskéről van szó, hanem X-ről (és rólam és mindannyiunkról...), és ennek X is teljes mértékben „tudatában van” (azért az idézőjel, mert lehet, hogy csak ösztönösen – de akkor is nagyon határozottan), viszont *esze ágában sincs* „fecskévé” válni, hiszen ő is tudja, amit mindannyian tudunk, hogy „fecskének” lenni bizony annyit jelent, mint áldozattá lenni (vagy ennek veszélyét vállalni), vagy legalábbis valami nagy és nehéz munkát elvégezni, ehhez pedig semmi kedve – ám *nem azt mondja, amit gondol*, hogy „Bolond lennék fecskévé válni!”, hanem azt, hogy egy fecske nem a nyár hírnöke, holott „közhely”, hogy igenis az, hiszen nem volt még olyan tavaszi egy/első fecske, amelyet ne követett volna a többi, és őket a nyár. Hogy nem azonnal? Ezt nem is állította senki.

Hazugságról és ideológiáról van tehát szó. Hazugságról, amely tagadja a fekete-fehér tényeket, és ideológiáról, amely a szárnyalás értelmetlenségének „racionális” igazolásával akarja *elleve* fölmenteni a szükséges és helyes cselekvés alól az ideológia gyártóját, aki – hogy neki ne kelljen szárnyalnia (mert semmit sem érez ennél idegenebbnek magától) –, lehúzza a sárba azt is, aki már fölrepült, ráadásul azt a látszatot kelti, mintha neki kellene annak a bizonyos egy (első) fecskének lennie, noha ő már a második (vagy éppen sokadik) lenne, hiszen ez a közhely mindig olyankor hangzik el, amikor az első fecske már csivitel. Mert egyszerűbb a kiemelkedőt lerántani a sárba, mint saját magunknak a sárból kiemelkedni, könnyebb a világosságot kioltani, mint saját magunknak világossággá válni. Erről van szó: „A világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert cselekedeteik gonoszak voltak. Mindaz, aki gonoszat cselekszik, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra...” (Jn 3,19-21). Erről van itt szó: a sötétségben maradni akarás, a sárban hentergés ideológiájáról.

Előbb a megélhetés, aztán a filozofálás!

Primum vivere, deinde philosophari – tiszta beszéd egy olyan értékrendről, amely méltatlan az emberhez, mert az emberi cselekvések körét óriási valószínűséggel az *actus hominis*-re (az ember cselekvésére) korlátozza, és kizárja mindazt, ami *actus humanus* (emberi, emberhez méltó cselekvés). Ez már akkor is igaz lenne, ha „filozofálás” itt a filozófia tudományának (vagy művészetének) gyakorlását kellene érteni, mivel az effajta filozofálni tudás (s főleg: akarás) megkülönböztető jegye az embernek, az evés-ivás és egyéb biológiai funkciók végzése nem.

De sokkal többről van itt szó, mint az ember szellemi mivoltának tagadásáról, bár ez már önmagában véve is

tragikus. Ez esetben a „filozofálás” a morális kérdések fölvetését, fontolgatását, *a morális döntéseket* jelenti, különös tekintettel azokra a helyzetekre, amelyekben ezek feszültségbe kerülnek a megélhetéssel (ami egyébként a közvetlen biológiai igényeken túlmenően az ember egész „evilági”, „anyagi” mivoltát szimbolizálja, tehát beleértendő a gazdagság, a pozíció, a karrier, a társadalmi megbecsülés, az emberi szabadságjogok stb. is).

Ez a közhely állást foglal az ember állati mivolta mellett és az ember emberi (vagy ha úgy tetszik: isteni) mivoltával szemben; Schmitt Jenő Henrik terminológiájával: az Állatember-Istenember alternatívából az elsőt teszi meg eszménnyé. Másképpen: fontosabbnak tartja az ember *puszta létezését*, mint azt a problémát, *hogyan* éljen az ember – amiből logikai és gyakorlati (a világ olyan-amilyen voltából adódó) szükségszerűséggel egyaránt következik, hogy a jellemtelen életet többre tartja a jellemes halálnál (ami ateista módon gondolkodva is az emberiség csődje)!

Így ez a mentalitás elvben második helyre teszi (már ezzel is lényegtelennek minősíti!), következetes alkalmazásával pedig gyakorlatilag kiküszöböli az ember *differentia specificissima*-ját: a lelkiismeretet. Nem nehéz kiszámítani ennek *morális következményeit*: az így gondolkodó ember csak azt a gazemberséget nem fogja elkövetni, amelyre nem érez „belső indítást”, vagy amelybe a „körülmények” nem kényszerítik bele... S bármilyen hihetetlen is, ezzel még nincs vége: Ez a mentalitás képes eljutni odáig, hogy ezt az elképesztő jellemtelenséget avassa a jellemesség netovábbjává, azt állítván például, hogy a „mások szolgálatában” vállalt jellemtelenség (pl. püspök a hívekért, szülő a gyerekeiért...) magasabb rendű, mint a lelkiismerethez való hűség következtében vállalt, úgymond „önző” mártírium!

Ez a mentalitás a potenciális gyilkosok mentalitása, Siegfried Lenz „büntelenjeié”, amellyel szemben az emberhez egyedül méltó mentalitás ez: *Fiat iustitia, pereat mundus!* (Érvényesüljön az igazság[osság], és vesszen a világ!)

Ennünk kell ahhoz, hogy élhessünk!

Mindjárt az első, ami meghúzódní látszik eme állítás mögött, hogy a testi-biológiai életet nagyon nagy értéknek tartja, sőt valószínűleg a létező legnagyobb értéknek, tehát csúcsertéknek.

Ebből következik, hogy a csúcserték után következő érték az evés, hiszen ez tartja fenn a biológiai életet. Ahhoz, hogy ehhessünk, meg kell keresnünk a rávalót, tehát dolgoznunk kell – ez a következő szükségképpen következtetés.

Mivel természetes, hogy az életben maradáshoz ennünk, az ehetéshez dolgoznunk kell, e közhely aligha

ezeknek az axiómáknak az ideológiai alátámasztása akar lenni, hanem annak, hogy *a biológiai életet csúcsertéknek* lehessen tartani, az évésen zabálást lehessen érteni, a munkán pedig a szükségesnél jóval többet jelentő robotot látástól-vakulásig, vasárnaptól-vasárnapig. E közhely tehát nem a létminimum feltételének megállapítása akar lenni, hanem – végső soron – az „*egyre többet*” ideológiája. Illetve: különösen a létminimum körül élők részéről (de a jobbmódúak részéről is) annak igazolása, miért foglalkoznak *csak* testiekkel, és miért *nem* foglalkoznak lelkiekkel-szellemiekkel. Mikor is érnének ők rá ilyesmire...?

Az „ellenközhely” az evangéliumból: „Mindezt a pogányok keresik... Ti keressétek először az Isten Országát és a Neki tetsző életet, s a többit mind megkapjátok ráadásul” (Mt 6,25-33). Az Élet a csúcserték, az élet adva van, illetve a csúcserték „kereséséhez” hozzá adatik (az éhezés, a nyomor esetétől eltekintve; ez azonban más problematika, amit az is mutat, hogy a szóban forgó közhelyet nem az éhezők szokták használni, hanem akiknek van, esetleg nagyon is van mit enniük). Szóval, Élteni kell, élni nem feltétlenül; az Isten Országát „keresni” kell, enni nem feltétlenül. Borsos Miklós élete szolgált „mai” példát: Nyugati tanulmányi körútján sokat éhezett (még váltás ruhája sem volt!), pedig kávéházi portrérajzolással akár jólétben is élhetett volna. De úgy gondolta: művészi meggyőződéséhez hűségesebbnek lennie kell, ennie nem feltétlenül. – *Navigare necesse est, vivere non est necesse!*

MERZA JÓZSEF

A KÖVETKEZŐ LÉPÉS...

(3.)

3. Legyetek mindig felövezve!

Aki útra készül, felveszi ruháit és szorosra húzza derekán az övet. Aki Isten útjaira indul, megköti derekát a szolgálat kötelével. Az apostol, a küldött állapota a felövezettség, mert útra készül, dolgozni készül, szolgálni készül, mert várja az Urat. A felövezettség a készség kifejezése, igen Isten küldő szavára, igen az apostoli szolgálatra. Felövezem hát magam, vállalom a küldöttséget. Van munkatervem, elképzelésem arról, hogyan lehet eleget tenni e küldetésnek az adott körülmények között. Dolgozni kezdek, mert tudom, hogy egy elvégzett munka több a megvalósulatlan álmodozásnál.

Az Országról szóló tanítás a világ üdvösségének záloga, de csak akkor, ha a szó nem marad szekrénybe zárva, hanem elhangzik ajkamon. Az erős, felövezett ember így beszél: „Testvérek, mit cselekedjünk?” Az erős,

egészséges embert a munkaprogram érdekli. Az alkotni, gyümölcsöt teremni vágyó ember még tovább is megy: az alapokra építve kidolgozza saját, egyéni jellegű munkatervét. Fejlődni, magasabb fokra lépni ugyanis annyi, mint az egyetlen alaphoz új szabadsági fokokat találni. Csak a tapasztalatlanok gondolják azt, hogy a szintek emelkedésével egyre inkább ugyanazt képzelik az emberek.

Szintekről beszélek. Talán már észrevettétek, hogy eddig kikerültem a B-kategória elnevezés használatát. Tudatosan tettem és fogom is tenni, ahol lehet. Nem azért, mintha félnék az osztályozást nem kedvelők kritikáitól, hanem azért, hogy egy kicsit általánosabban láthassátok az előttek álló feladatokat. Ezért az A és B betűk emlegetése helyett inkább így beszélek. A tanítvány azt tudja, amit szájába rág a tanítója. Ti tanítványokból tanítókká is lettetek. A tanítóvá lett tanítvány már új állapotban él, mert saját szívéen, lelkén, lelkiismeretén kell átszűrnie a meghallott igazságokat. Ez az új tevékenység új gondokat is rak a vállunkra.

Az ember általában nem túl sokáig él tisztán tanítványi állapotban. 4-8-12 év elteltével már lábra áll valamilyen szinten. Ettől kezdve önálló lesz. Az önállóság ideje jóval hosszabb, mint a tanítványi korszak. Ebben a hosszabb időben többször és erőteljesebben jelentkezik a derékszíj letételének kísértése.

A közösségi élet első éveiben az ember rózsaszínűnek látja a világot. Jó együtt lenni a testvérekkel, jó tanulni és vitázni az evangélium igazságairól. Minden érdekes, minden örömet jelent. El sem tudjuk képzelni, hogy az, amit csinálunk, valaha is megunható lenne. Amikor az apostolok gyülekezetében vagyunk ne áltassuk magunkat azzal, hogy – ó, igen, a polgári foglalkozás szürke, érdektelen dolog, meg is untuk már – de az Isten Országáért munkálkodás sohasem unható meg. Minden tevékenységre rá lehet unni, minden hivatás foglalkozássá süllyedhet. Az apostolság is lehet foglalkozás, az apostolság is ugyanúgy megunható, mint bármelyik polgári foglalkozás. Papjaink egyenesen veszélyeztetve vannak e szempontból, hiszen őket saját előljáróik is lebeszélhetik arról, hogy hivatásszerűen végezzék munkájukat.

Mielőtt arról gondolkodnánk, hogy honnan vegyük az erőt az unalom, a szürkeség, a kifáradás ellen, rámutatok arra, hogy az elmondottaktól függetlenül is van az apostoli munkának sikertelenségi vonatkozása: a jó apostolnak el kell emésztődnie küldetésének teljesítése során. Valahogy úgy, mint ahogy elég a gyertya. Jó, ha itt egy kicsit félrerakjuk az iparművészeti szemléletet, hogy milyen szép a gyertya lángja, mlközben fénnel tölti be a lakást. Milyen hangulatos! Tényleg az, de nem a gyertyának. Az ugyanis elég, de miközben világít önmagát emészt, azaz semmisíti. A szép, díszes gyertyából – ha feladatát,

önmagát nem kímélve, beteljesítette – marad egy viaszpacni, és egy fekete kanóccsutka.

A gyertyának bírni kell ezt az önemésztődést. Az elégségnak csak akkor van értelme, ha szépen és sokáig adta a fényét. Ezért az égő fonál köré viaszt öntenek, hogy táplálja az egyébként másodpercek alatt elégő fonál világosságát.

Állandóan táplálkozunk kell nekünk is, mert különben kimerülünk és leállunk. Közhely ez, sokszor hallottatok már, de igaz közhely. A lelkesedés elszáll. Órák vagy napok múlva könnyen értelmetlennek, nevetségesnek látjuk azt, amit korábban nagyra tartottunk, ami annyira világos volt.

Óvakodjatok a fáradtságtól! Nem arra a jóleső fáradtságra gondolok, amit az eredményesen elvégzett munka után érzünk. Ami után jólesik a pihenés, a mély nyugodt álom. Arra fáradtságra gondolok, ami a kifáradás, amit nem lehet egy éjszaka kipihenni, ami elkísér a következő napra. Amitől nem tudok másra figyelni, ami miatt nincs egy épkezézláb gondolatom, ami miatt szótlanná válok. Aminek következtében gépiesen, rutinból csinálom – ha még csinálom – a már kényszernek érzett tennivalókat és örülök, ha törölhetek egy programpontot a naptáramból. A fáradt ember veszedelmes helyzetben van. Nem tud reagálni mások gondolataira, félreért szavakat, mozdulatokat. Megszűnik a humorérzéke, sértődékennyé válik. A fáradtság nagyobb baj mintsem gondolnánk.

Óvakodjatok az elkeseredéstől! Az elkeseredett ember szintén veszélyes helyzetben van. Beszéde hatástalan, taszítja az embereket. Hangjában felfedezi az elégedetlenséget, a boldogtalanságot, az ürességet. A keserű ember nem tud lelkesíteni másokat. A keserű ember érveit az emberek nem tudják jól megérteni. Az elkeseredett embernek nincs reménye, nem bízik a jövőben, nem bízik az útban. Az elkeseredett ember hajlamos az addig követett út elhagyására. Az ilyen ember könnyen rálép a vigasztalást ígérő széles útra.

Ne legyen úrrá rajtatok a harag, a gyűlölet. A mi utunk nem egyszerűen egy másik út, amelyen – bár más elmélet zászlaja alatt – ugyanúgy köpködhetünk másokra, mint általában az ellenségek szokták. A szeretet útját választva, s emiatt viselve az ellentábor bírálatait vagy egyenesen rosszindulatú, szankcióit, könnyen oda juthatunk, hogy haraggal, rossz esetben gyűlölettel tekintünk ellenfeleinkre, és észre sem vesszük, hogy szavunk, arckifejezésünk, felindultságunk messze nem sugároz szeretetet, hanem éppenséggel kimeríti a gyűlölködés ismérveit. Pedig szent céllal véljük tenni azt, amit teszünk. Testvérek! Ne hatalmasodjék el soha rajtatok a gyűlölet. Sok egyéb, káros hatása mellett azt is előidézi, hogy a rosszat keressük másokban és ezzel olyasmért is hibáztassuk őket, amiben nem vétettek. A harag meghamisítja a valóságot, mert rontja a helyes látást, a

valós értékelést.

Legyetek könnyűek! Ne terheljétek túl magatokat. A teherrel bajlódás megbénít. A felesleges terhektől fáradunk el, a nagy fáradtságtól leszünk keserűek, a keserűség torkollik haragba, gyűlöletbe. Természetesen sok más mindent is ajánlhatnék a belefáradás ellen, de csak egy-két dolgot említek, mert a kevesebbre jobban oda lehet figyelni, mint a sokra. Megismétlem: legyetek könnyűek. Semmit sem hoztunk erre a világra, és nem is vihetünk el semmit. Ha ennivalónk és ruhánk van, elégedjünk meg vele. Aki meg akar gazdagodni, kísértésbe esik. Már egyszerűen a felszaporodott tárgyak sokasága is bénít, mert rakosgatjuk őket, megtöltik a lakást, zsúfolttá teszik, nem látjuk tőlük azokat a tárgyainkat, amelyek fontosak lennének, keresgélünk, egész kedélyvilágunkra rátelepszik valami nyomasztó érzés.

Ha meg gyűjtögetéssel kezdtünk foglalkozni, elloholjuk időnket, a meg nem szerzett dolgokon jár az eszünk, belefáradunk az öncélú szerzésbe. Nagyon vigyáznunk kell a szabadságunkra. Sokféle módon rabul ejthet minket az önmagunkért élés. Módszeresen olyan helyzetbe kell tehát hoznunk, amelyben szabaddá válunk a jézusi cselekvésre. A sportolók izzasztják magukat, hogy lekínlódják magukról a súlyfelesleget. Az Országért nekünk is meg kell feszíteni erőnket. A szabadságnak itt is ára van.

Néhány rövid gondolattal akartam indítani saját önvizsgálódásokat. Jobb emberekké kell válnunk, mert arra kötelez a küldetésünk. Aki azt a bátorságot vette magának, hogy másokhoz szóljon, az elkerülhetetlenül középpontba kerül. Beszélnek róla, tanulmányozzák az arckifejezését, a szavait, grafologizálják az írását, belenéznek a családi életébe, megtárgyalják a házastársát, gyerekeit, vagyoni állapotát. Kevés az olyan ember, aki ért magából a szavakból is. Legtöbbjének, elengedhetetlenül szükséges a példamutatás is, hogy cselekedeteink által igazolva lássák élethez való életünket. Ezért felelősséggel tartozunk mondanivalónkért és annak saját életünkbeli megvalósításáért egyaránt.

Ami a mondanivalót illeti, az igazság mellett a mindenkori frissességre is törekednünk kell. Ez persze állandó gondot jelent: lesz-e holnap is friss, naphoz illő szövegem? Anélkül, hogy sorrendet akarnék felállítani, elmondom, hogy mitől lesz holnap is jó szövegem,

Imádságtól. Ha ma van időm arra, hogy imádkozzam és elgondolkozzam Isten dolgain, akkor egészen biztos, hogy a Lélek sugallni fogja a holnapi mondanivalómat. A jó imádság ezen túl biztonságérzetet és nyugalmat ad, amelyben összeszedettebben és komolyabban kezdek meg a következő napot.

Olvasástól. Minden nap olvasnunk kell valamit, legyen az rövidebb vagy hosszabb lélegzetű írás. A jó olvasmány fejlődésünk, alakulásunk forrása, állandó

nyitottságunk biztosítéka. Napról-napra változik a világunk, az olvasás segít minket, hogy nyomon kísérjük ezt a változást. Az olvasás révén felidézünk a múltat és gazdagodunk annak tanulságaival. Számunkra a múlt nem kövület, hanem példák, tapasztalatok, kísérletek tárháza. A jó könyvtől tökéletesedik az elmélet és az elmélet nagyon fontos annak, aki érdemlegeset akar tenni az Országért.

Munkától. Aki tesz valamit, az tud is róla beszélni. Bokrunk illemszabályai, egyházrendje, több más etológiai eredménye abból született, hogy megpróbáltuk megteremteni a Jézus elképzelése szerinti közösségeket.

Sikereink és kudaraink révén életté váltak az elméleti kategóriák és észrevettük azokat a tételeket és feltételeket, amelyek által és amelyek között a jézusi közösség élni tud. Sokszor töltött el minket örömmel, hogy itthon is felfedeztük azt, amit külföldön is megláttak. Örömünk azáltal is teljesebb volt, hogy ezeket az eredményeket nem íróasztalmunka, hanem közösségi gyakorlat révén nyertük. Hiszek a tapasztalati teológiában, amint hitt benne Avilai Teréz, s minden bizonnyal sok más ember, aki Isten felé igyekezett.

Csendtől. Imádságunk, elmélkedésünk, tanuló munkánk nélkülözhetetlen alapfeltétele a csend. A Lélek csak akkor tud megszólalni a különféle információs csatornákon át, ha a világ zajai nem zavarják ráhangolódásunkat. A mai világ sokféle zajszerzője alaposan megnehezíti még a fizikai csend megteremtését is. Rádió, televízió, magnetofon, lemezjátszó – minden haszna mellett – megannyi csábító alkalom, hogy a rajtuk uralkodni nem tudó ember figyelmét elvonják az elmélyedéstől. És ha már legyőztük a gépek kísértéseit, még mindig ott van zajongó önmagunk. Fejünkben kavarnak elvégzendő feladataink, kötelezettségeink, gondjaink, és nem hagynak békén minket. A csend ezeken is túl van. Ne fáradjunk bele, hogy megtaláljuk. Kincset lelünk ott, egész életünkre.

A testvérek szavára figyeléstől. Az országépítés kollektív munka. A magányos ember – még ha sok adottsága is van – csak magányos ember. Minden testvér új nézőpont, új közlési csatorna a Lélek számára. Egyenrangú munkatársakat kell tehát keresnünk, hogy egyenrangú partnerek élő közössége is tolmácsolhassa nekünk Isten üzenetét. A könyv nélkülözhetetlen, mégis egy egyszer volt álláspontot tükröz. A könyv statikus, a testvérek közössége dinamikus, alakuló, velünk együtt alakuló, fejlődő. A bennünket ismerő testvérek sajátosan, nekünk szólóan képesek megfogalmazni a fontos igazságokat. Ne mondjunk le soha erről az információs lehetőségről, ne utasítsuk vissza sohasem a velünk egyet akarók meglátásait, tanácsait.

Nagy dolgot művel az, aki bírja erővel, aki mindig felövezve, készen áll, aki nem fárad el. Bizony sokszor

elfáradok magam is. Ilyenkor szívből hálát adok minden testvéremért, aki segít a csüggedtség óráiban. Képzletben mellém lép egy hatgyermekes spanyol apa, aki elmondja, hogy milyen nehézségei vannak az embernek, ha a szelídség útjára lép; egy New Yorki egyetemi tanár kifejezi azt a reményét, hogy egy eljövendő egyetemes zsinat majd határozottan állást foglal az erőszakmentesség mellett; megkapom J. levelét a börtönből, amelyben azt írja, hogy az elkezdett úton végig kell menni és nem szabad elcsüggedni. Folytathatnám még tovább, sokáig. Mi lenne az emberből, ha nem lennének testvérei!

Végezetül még egy gyakorlati elvet említek. Példákból láthatjátok, hogy a jelen helyzetben nem kívánatosak a mártírok. A tanúságtevő emberek nem sziklával találják magukat szembe, hanem párnázott falakkal. Nem ácsolnak a Golgotán keresztet, hanem bolondot csinálnak az igyekvő emberből és így megérjük az öregkort. Nincs eretnekegetés. A társadalom nem taszít el, hanem inkább kiszívja a levegőt a környezetemből. Minden attól függ, bírom-e a párnázott falu légüres teret. Van elég feladat az életben, ott van a munkahely, ott van a család, meg még az elvégzésre váró apostoli munka. A puha, langyos közegben könnyen leáll az ember, de az is lehet, hogy az idegei mondják fel a szolgálatot a környező tompa, de mégis idegvesztő csendben. Alaposan meg kell szerkesztenem az életemet, mert lehet, hogy 70 éves koromig kell tudnom hordani a készenlét derékszíját, és 70 éves koromban kell tudnom fiatalosan megmozdulni és indulni golgotai tanúságtevésre. Honnan lesz akkor erőm?

Magányos hosszútávfutásra is be kell tudni rendezkedni. Meg kell találni a jó, egyenletes, kapdosás nélküli tempót, ha egyszer a körülmények úgy kívánják. Tudni kell időnkint lazítani is, ha egyszer 70 évig kell bírnom. Takarékra kell venni az energiáimat, hogy jusson belőlük holnapra és holnaputánra is. Szükség van apró örömökre, belső békességre, nagy-nagy könnyűségekre. Ki kell dobálnom az életemből a ballasztokat, hogy érezzem: velem az Isten, boldog vagyok, biztonságban élek benne. Azt hiszem, nem megalkuvás ezt mondani.

Az embernek csak egy élete van. Ha ezt az egy életet egészében odaadom Istennek, akkor már csak a körülmények és a célszerűség dönti el, hogy egyszerre adom oda Neki, vagy darabonként. Talán ez az utóbbi a nehezebb, mert hosszabb a virrasztás, hosszabb az éberség ideje.

Virrasszunk, testvérek! Éberségben és készenlétben várjuk felövezve Urunkat!

folytatjuk

DR. HÉJJAS ISTVÁN

A JEGESMEDVÉK ÉS A KLÍMAVÁLTOZÁS



Rádióból, TV-ből, újságokból, Internetről gyakran értesülünk a szomorú hírről, hogy az északi sarkvidéken pusztulnak a jegesmedvék, ugyanis a klímaváltozás miatt olvad a jég a talpuk alatt. Ennek oka pedig mi vagyunk, mivel hogy túl sok széndioxidot bocsátunk ki. Ha azonban alaposabban utána nézünk a dolgoknak, meglepő tényekre bukkanhatunk.

A jegesmedve állomány az utóbbi évtizedekben nem csökkent, hanem nőtt, számuk jelenleg 25-28 ezer között becsülhető. A rendelkezésükre álló hó és jégmezők területe pedig meghaladja a 12 millió négyzetkilométert, ami Magyarország területének több mint 130-szorosa, és amelynek az elolvadása a klíma beígért, ámde vitatható melegedése esetén is még igénybe vehet pár ezer évet. Jogos a kérdés, miért kevés ez néhány ezer medve számára, hiszen ha ezt a hatalmas területet elosztjuk a jegesmedvék számával, könnyen kiszámíthatjuk, hogy minden egyes medvére több mint 40 ezer hektár szabad terület jut,

A jegesmedvék persze nem elszórtan élnek, az élő helyeik nagyrészt a sarktól távolabbi melegebb peremvidékeken alakultak ki, ahol kedvezőbben lehet táplálékhoz jutni.

A jegesmedvék fő tápláléka a fóka, de esznek halakat és vízi madarakat is, főleg a késő-tavaszi és kora-nyári olvadás idején, amikor általában az úszó jégtáblák között úszkálva ejtik el a zsákmányukat.

TV műsorokban, és klímavédelmi propaganda kiadványokban sokszor találkozunk olyan képekkel, amint egy úszó jégtábla szélén kétségbeesetten bámul a vízbe egy szerencsétlen jegesmedve, és aggódva figyel, ahogyan olvad a talpa alatt a jég. Nos, elárulhatjuk, hogy az ilyen jegesmedve általában nem szomorú, egyszerűen csak éhes, ezért ugrásra készen figyel, mikor jelenik meg a vízben a zsákmány állat,

amikor majd villámgyors mozdulattal veti magát a vízbe, hogy megszerezze az „ebédjét”.

A jegesmedvék könnyfakasztó története csupán egyik a tömegpszichológiai székértelemmel kidolgozott, jól kiesztelt sok hazugság közül, amelyek célja manipulált mérési adatokkal, logikusnak tűnő magyarázatokkal, és érzelmes állat történetekkel meggyőzni az embereket arról, hogy a széndioxidos klímaelmélet az egyetlen abszolút, végső igazság, és mindenki vagy szélhámos, vagy bűnöző, aki ezt kétségbe meri vonni. Mindez nem túlzás, hiszen ma már akadnak politikusok, akik szerint a klímaváltozás kétségbe vonása ugyanolyan bűn, mint a holokauszt tagadás. (Nesze neked tudományos szabadság!)

No de mi a helyzet a fókákkal, hiszen a zöldek értük is aggódnak, ha nem is annyira, mint a jegesmedvékért.

A probléma ugyanis az, hogy minél több a jegesmedve, annál gyorsabban fogynak a fókák. Ez indokolja azt, hogy például Kanadában legálisan megengedett a jegesmedve vadászat, mert a medvéket időnként sajnos ritkítani is kell, ha nem akarjuk, hogy teljesen felfalják a ritkuló fókákat.

A jegesmedve vadászat persze meglehetősen költséges sport, mondhatjuk „úri passzió”. Egy magyar vadászati vállalkozás hirdetménye szerint a tavaszi és őszi elő- illetve utószezonban egy 10-12 napos jegesmedve vadászatban való részvétel 32.500 kanadai dollárba kerül. Ez az ár magába foglalja az utazás, a luxus színvonalú szállás és étkezés költségét, továbbá a kutyaszánok, csónakok, fegyverek használatát, a lőszer ellátást, továbbá egy fél tonnás jegesmedve kilövését. A nyári vadászati főszezonban azonban további 20.000 kanadai dollár felár fizetendő.

Érdeemes ezután röviden szólni arról is, hogyan zajlik az olvadás a sarkvidéken.

A sarki jégtakaró kiterjedése évszakonként változik, növekedést és csökkenést mutat, télen sok hó esik, ettől vastagodik, tavasszal pedig az olvadó perem vidékeken jégtáblák szakadnak le, növekszik a szabad vízfelület, amely azután télen ismét befagy.

Ha minden évben ugyanazon a napon vizsgáljuk a jégmező kiterjedését, évtizedek óta alig tapasztalható változás. Ha viszont eltérő dátumokat választunk, akkor – az éppen aktuális klímapolitikai igényekhez igazodva – magabiztosan állíthatjuk, hogy a jégmező csökken, de akár azt is, hogy növekszik, attól függően, ahogyan az érdekeink diktálják.

Fontos tudni, hogy az északi és a déli sarkvidéken, a jégmezők szélein, vagyis a sarkoktól távolabbi helyeken az olvadás és a fagyás „ellenfázisban” zajlik. Amikor északon tavasz és nyár van, és olvad, olyankor délen őszi és tél van, és fagy. A víz, amikor fagy, hatalmas mennyiségű hőenergiát bocsát ki a szabadba, amikor pedig a jég olvad, hatalmas mennyiségű hőenergiát nyel el. Ez a két halmazállapot változás is

hozzájárul a bolygó hőmérsékleti egyensúlyához azzal, hogy amennyi hőenergia az egyik sarknál felszabadul, ugyanannyi a másik sarknál lekötődik. Úgy tűnik, nagyon jól van megkonstruálva ennek a bolygónak a hőszabályozása.

Na jó, mondhatjuk, a sarki jégmezőkkel talán nincs akkora baj, de mi a helyzet az olvadozó, rövidülő, fogyatkozó gleccserekkel. Nem kétséges, hogy az európai kontinensen a gleccserek nagy része tényleg fogy, más földrészeken azonban számos gleccser növekszik. Ez is beletartozik abba az önszabályozó folyamatba, amelynek során a bolygón az olvadásnál lekötött hőenergia és a fagyásnál felszabaduló hőenergia hosszabb idő átlagában egyensúlyban van. A természet igyekszik betartani az energia megmaradás törvényét.

Érdeemes eltöprengeni, miért kell a fél világot bolondnak nézni, elhítni az emberekkel, hogy klíma katasztrófa előtt állunk, és hogy mindezt mi magunk okozzuk. A történelem azt mutatja, hogy az elégedetlenkedő embereket azzal lehet leginkább sakkban tartani, ha félelmet és büntudatot keltünk bennük. Lehet, hogy a mai modern liberális demokráciákban is ez a hatalom gyakorlásának egyik módszere?

A kérdés megválaszolásához foglalkozunk először az első számú közellenséggel, a széndioxiddal.

A hivatalos elmélet szerint ez úgy működik, hogy a levegőben lévő széndioxid elnyeli a felszínről kiáradó infravörös hősugárzás jelentős részét, és visszasugározza a felszínre, amely ettől sokkal jobban felmelegszik ahhoz képest, mintha nem lenne a levegőben széndioxid.

Ezt a jelenséget nevezik üvegházhatásnak, amely definíció szerint az a hőmérséklet különbség, amely megadja, hogy mennyivel magasabb a felszíni átlaghőmérséklet egy olyan hipotetikus légkör nélküli Földhöz képest, amely a napsugárzásból ugyanannyi hőenergiát nyel el, mint most a bolygó.

Az elmélet szerint, minél több a levegőben a széndioxid, annál nagyobb az üvegházhatás, és annál melegebb lesz a felszínen. A levegő széndioxid tartalma pedig kimutathatóan növekszik, és ha nem teszünk ellene semmit, ez a folyamat mindaddig folytatódni fog, míg végül mindenki hógutát kap, miáltal nem tudunk több széndioxidot kibocsátani, és végül az emberek nélküli bolygón az egyensúly egyszer majd helyreáll.

De ez még nem minden. A hivatalos propaganda szerint a széndioxid környezetszennyező és egészségkárosító, amitől pusztulnak a növények és tönkremegy az egészségünk. Mindezt pedig általában füstölő kéményekkel szokás szemléltetni, amelyekből dől a magasba a sötét, bűdös, fullasztó füst, amelyről messziről látszik, hogy ez bizony széndioxid.

Nos, ki kell ábrándítani a nyájas olvasót ebből a

szomorú képből, vagyis lássuk a „medvét”, azaz a tényeket. Tény pedig sok van, ezért csak a fontosabbakra térünk ki.

Először is, a széndioxid színtelen, szagtalan, láthatatlan gáz, ezért amit füstként látunk, nem lehet széndioxid. Ha a széndioxid füstként látható lenne, a szódavíz is füstölne.

A levegőben nagyon kevés a széndioxid, mindössze kb. 0,04%.

Ezt a levegőt szívjuk be a tüdőnkbe, ahol a levegőben lévő oxigén egy része bejut a vérkeringésünkbe. Ezt a szervezetünk felhasználja a testben zajló oxidációs folyamatokhoz, majd az így keletkező széndioxid a tüdőnkől kifűjt levegővel a szabadba távozik. Emiatt a kilégtett levegő széndioxid tartalma 4% körül van, ami kb. 100-szorosa a beszívott levegő széndioxid tartalmának. Ezzel a kifűjt, „mérgező” gázkeverékkel azonban szájon át történő lélegeztetéssel még életre lehet kelteni egy baleseti sérültet. Ha a széndioxid tényleg mérgező lenne, ilyen módon meg lehetne ölni a sérültet.

Persze tömény széndioxidban meg is lehet fulladni, akárcsak a vízben, ez azonban nem igazolja sem a víz, sem a széndioxid mérgező voltát. Széndioxidos fulladásos baleset néha előfordul, főleg borpincékben, amikor a must forr, és a levegőnél nehezebb széndioxid leül a padló fölé.

A mezőgazdasággal foglalkozó vidéki ember régóta tudja, hogy a borpincébe csak égő gyertyával szabad lemenni, és ha a gyertya elalszik, nem szabad tovább menni lefelé.

A vidéki ember sokkal többet tud a természetről, és a széndioxidról, mint a nagyvárosi. Tudja, hogy a széndioxid a növények legfontosabb tápláléka, és ha sok a széndioxid a levegőben, bőséges termésre számíthat.

Ezt a tényt ma már eredményesen hasznosítják például Hollandiában, ahol gyakran széndioxiddal dúsított levegőben fejlődik az üvegházi és a fólia sátras paradicsom.

Talán az sem véletlen, hogy a klímavédő zöld mozgalmak és pártok sokkal csekélyebb támogatást élveznek vidéken, mint a nagyvárosokban, ahol a tudományosnak álcázott TV műsorok jóvoltából szinte bármit el lehet hitetni a nézőkkel.

No de mi a tényleges kapcsolat a széndioxid, az üvegházhatás, és a felszíni hőmérséklet között, vajon a mérések igazolják-e a hivatalosan terjesztett klímahisztéria állításait?

Hát ez bizony nehéz, messzire vezető kérdés.

Ezzel a problémával foglalkozott két évtizeden keresztül a NASA munkatársaként egy Amerikában élő kiváló magyar tudós, Miskolczi Ferenc. Hatalmas mennyiségű felszíni, műholdas, ballonos, rádiószondás mérési adatot dolgozott fel, és ezek értelmezésére

kidolgozta azt a jelenlegi egyetlen tudományosnak tekinthető klímaelméletet, amely valóban összhangban van a manipulálás nélküli tényleges mérési adatokkal.

Amikor azonban Miskolczi professzor bemutatta a kutatási eredményeket a megbízó NASA munkatársának, közölték vele, hogy ezt tilos nyilvánosságra hozni. Ezért Miskolczi, a lelkiismeretére hallgatva, felmondta az állását, és azóta magán-kutatóként foglalkozik a témával, amihez nagyon sok segítséget, adatot, és információt kap számos egyetemről és kutató intézettől.

Miskolczi elmélete nagyon bonyolult, erről sok tudományos publikációja jelent meg, ezek egy része elolvasható például a <http://klimaszkeptikusok.hu/> honlap angol nyelvű rovatában.

Az elmélet abból a felismerésből indul ki, hogy a Föld felszínének több mint 70%-át víz borítja, és erről a hatalmas vízfelületről óriási mennyiségű vízgőz jut a levegőbe. Márpedig a vízgőz hatékonyan nyeli el a felszínről kiinduló hőmérsékleti sugárzást. Mivel pedig az óceánokból átlag két percenként párolog el annyi víz, mint amennyi a Balatonban van, bátran állíthatjuk, hogy a Földön a vízgőz az egyetlen igazi „üvegházgáz”, ebben a vonatkozásban, minden egyéb gáz – a széndioxidot is beleértve – legfeljebb a „futottak még” kategóriába sorolható. A vízgőz szerepe azonban kettős. Ha sok a levegőben a vízgőz, akkor köd, pára, és felhő formájában kicsapódik. Emiatt átlagosan a felszín 2/3 része felett állandóan felhőtakaró van. A felhők pedig fényvisszaverő felületeket alkotnak a világűrből nézve, visszaverik a napsugárzást, és leárnyékolják a talajszintet. Így azután a vízgőz a napsütötte területeken üvegház gázként melegíti a bolygót, felhőzetként pedig árnyékot adva hűti. E kettős szabályozó rendszer biztosítja a felszín, az atmoszféra, és a világűr közötti energia áramlások egyensúlyát, és ezen keresztül az éghajlat stabilitását.

Miskolczi szerint csak olyan elmélet tekinthető tudományosnak, amely kielégíti az összes létező fizikai törvényt. Nem elég, ha az egyenleteink a törvények többségének megfelelnek, miközben más törvényeket figyelmen kívül hagyunk. A természet nem a többségi szavazás szabályai szerint működik.

A hivatalosan támogatott klímaelmélet hiányossága éppen az, hogy figyelmen kívül hagy egy nagyon fontos fizikai törvényt, ez pedig a Clausius féle ún. „virial” törvény, amely kimondja, hogy a bolygó gravitáció tere által egyben tartott, és a világűr felé nyitott gáztömegben, egyensúlyi állapotban, a gázzsűrűség átlagos negatív potenciális energiája éppen kétszer akkora, mint az átlagos mozgási energiájuk.

Ha a hivatalos klímamodellben ezt a törvényt, illetve az erre vonatkozó egyenleteket is figyelembe vesszük, akkor ez logikai ellentmondáshoz vezet. Ennek ellenére a „politikai korrektség” elve alapján a hivatalos

„klímatudósok” többsége ragaszkodik az elmélethez, és annak hibás következtetéseihez, azon az alapon, hogy ebben a kérdésben, tudományos körökben, többségi konszenzus van.

Valamikor persze abban is többségi konszenzus volt, hogy a Föld lapos, és körülötte kering a Nap. Aki pedig ezt az akkori „politikai korrektség” elvével ellenkező kétségbe vonta, kellemetlen nézeteltérése származhatott a Szent Inkvizícióval.

Manapság a Szent Inkvizíció már nem működik, azonban bizonyos funkcióit sikeresen átvették a tudományos akadémiák és azok az állami szervek, amelyek a tudományos kutatások finanszírozásáról döntenek.

Érdekes és gondolkodóba ejtő, hogy egyes média szereplő „sztár klímatudósok” nem is tudnak arról, hogy létezik a Clausius féle „virial” törvény, vagy ha tudnak is róla, úgy vélik, hogy ez a törvény a földi atmoszférára, annak speciális tulajdonságai miatt, nem érvényes.

Miskolczi szerint a „hivatalos” klímaelmélet téves, mivel ellenkezik a fizika törvényeivel, ezért az állításait csak szándékosan manipulált mérési adatokkal tudják hihetővé tenni. Ebben pedig a NASA is hibás, amelynek a vezetőjét a közelmúltban váltották le éppen a közvélemény szándékos megtévesztése miatt.

És most lássunk néhány tény a széndioxid, az üvegház hatás, és a felszíni hőmérséklet közötti kapcsolatáról.

A Földön az üvegház hatás különféle független mérések és számítások szerint 33 és 34 fok között van, miközben a levegő széndioxid tartalma kb. 0,04%. A Mars bolygón ugyanakkor az üvegház hatás mindössze 3 és 4 fok közötti, annak ellenére, hogy a Mars atmoszférája gyakorlatilag tömény széndioxidból áll. Tény persze, hogy a Mars légköre sokkal ritkább, azonban ha ezt is számításba vesszük, a Marson a levegőben így is 30-szor több a széndioxid, mint a Földön. Nincs értelmes magyarázat arra, hogy ha az üvegház hatást tényleg a széndioxid okozza, akkor 30-szor több széndioxid miért csak tized akkora üvegházhatás előidézésére képes.

A széndioxid szerepével kapcsolatban további kétségeket támaszthat, hogy miközben a Miskolczi által vizsgált hat évtized alatt a levegő széndioxid tartalma jelentősen (kb. 40-50 % mértékben) megnőtt, ugyanebben az időszakban az üvegház hatás nem nőtt, hanem kis mértékben még csökkent is.

Tény, hogy az elmúlt pár millió év alatt lezajlott jégkorszakok és melegebb korszakok során a bolygó melegebbé vált együtt járt a levegő széndioxid tartalmának növekedésével, azonban a melegebb általában megelőzte, és nem követte a széndioxid koncentráció emelkedését. Jogos ezért a következtetés, hogy a melegebb okozza a magasabb széndioxid szintet, és nem fordítva.

Érdemes foglalkozni azzal a kérdéssel is, mi lesz, ha

mégis a hivatalos klímaelmélet bizonyul igaznak, és jelentős melegedés következik. Az utóbbi néhány ezer év során ugyanis néhány fokos hőmérséklet változás már több alkalommal lezajlott, és ezek valóban befolyásolták a történelmi eseményeket. Erről a kérdéstről be is mutattak egy dokumentum filmet a magyar nyelvű Viasat History TV csatornán 2017. dec. 23-án „Történelemformáló éghajlatváltozás” címmel.

A film 60-70 ezer évre visszamenőleg bemutatta azokat a jelentős éghajlat változásokat, amelyek befolyásolták az emberiség őstörténetét, és az írott történelmét is, egészen napjainkig. Megtudhattuk, hogy a neandervölgyi populáció kihalását, és a jelenlegi típusú emberiség elszaporodását egy gyors éghajlatváltozás döntötte el, amelynek során egyetlen évtized alatt a hőmérséklet mintegy 6 fokot csökkent.

A filmből azt is megtudhattuk, hogy az éghajlatváltozások oka elsősorban a Föld keringési pályájának ciklikus változása, a Föld forgási tengelyének imbolygása, a Nap sugárzási intenzitásának változása, valamint a Földön időnként váratlanul felerősödő vulkáni aktivitás. Megtudhattuk a filmből azt is, hogyan befolyásolták az éghajlat váratlanul gyors hirtelen megváltozásai a történelmi eseményeket, a népvándorlásokat, a háborúkat, a forradalmakat, a birodalmak felemelkedését és pusztulását, a középkori boszorkány üldözéseket, és azt is, hogy 1000-1200 évvel ezelőtt, a mostaninál melegebb időszakban, virágzó mezőgazdasági tevékenység folyt Izlandon és Grönlandon, később azonban bekövetkezett ezen területek gyors eljegesedése.

A filmből az is kiderült, hogy az emberiség akkor élt a legnagyobb jólétben, amikor a jelenleginél melegebb volt az éghajlat, míg a hidegebb időszakokban, többek között a középkori kis jégkorszakban, éhínség és járványok tizedelték a népet.

A filmben szó sem esik széndioxidról. A film készítői alighanem tisztában voltak azzal, hogy a levegő széndioxid tartalma nem képes befolyásolni az éghajlatot. Ennek ellenére az utolsó percekben tettek a hatalom felé egy „tiszteletkört”. Megállapították, hogy régebben ugyan az éghajlat magától változott, de mostantól ez már az emberi tevékenység következménye, amely ellen cselekedni kell.

Érthető a film készítőik hozzáállása, talán ezen is múlt, hogy a film bemutatható legyen, éppen ezért követték a bibliai igazságot, hogy: adjuk meg császárnak, ami a császáré ...

Szükséges hangsúlyozni, hogy a széndioxid elleni értelmetlen szélmalom harc, és az ehhez kapcsolódó kvóta kereskedelem komoly negatív hatással van számos gazdaságilag kiszolgáltatott ország energia ellátására, és gazdasági stabilitására, miközben mások

számára hatalmas profitot és jelentős politikai befolyást eredményez.

Szükséges azt is hangsúlyozni, hogy ha védekezni szeretnénk a társadalom megtévesztése ellen, akkor ehhez nagy szükség lenne korrekt, tisztességes természettudományos ismeretterjesztésre, akárcsak Öveges professzor idejében.

2018. június

FARAGÓ FERENC:

A JÓISTEN EGY NAPJA (MESE NEMCSAK GYERMEKEKNEK)

*“Mindig szem előtt vagyunk a kegyelemnek hosszúra engedett pórázán”
(Határ Győző)*

Ez a nap is úgy kezdődött, mint a többi: a Jóisten a szokott korai időben ébredt. Szerette, ha előbb talpon van, mint a Nap kél; jó az, ha a dolgok rendben mennek. Míg nyújtózott egyet, az jutott az eszébe, hogy az ember tán úgy képzei, ő milyen nagy úr, de lám egyetlen szolgálót sem tartott, hanem mindig csak szolgált. Meg aztán - sajdukt bele az emlékezés – még Hadúrnak is csúfolták, pedig soha egyetlen egy árva élő katonája sem volt (no, de aztán halott az akadt!). Ó, hogy gyűlölte azokat a fegyvereket! Régebben volt ugyan egy ócska „karbid-ágyúja”, amellyel a seregélyeket riasztotta el a szőlejéből, de ma már azt sem használja – avval is csak a baj van. Innen és máshonnan is tudjuk tehát, hogy Néki volt a legszebb foglalatossága: szőlőmunkás volt.

Még reggeli előtt a Jóisten letekintett a Földre. Elégedetlenül túrt bele sűrű, őszes szakállába: mi ez a szakadatlan hemzsegés, nyüzsgés, rohangálás? Amott meg bomba robban, bizony nem is egy helyütt, alig győzte kapkodni a fejét. Bosszúságát még az is fokozta, hogy tudta reá fognak hivatkozni, ez rendkívül rosszul esett néki. Aztán a Jóisten megemberelte magát, próbálta elfeledni ezt az egészet, próbált másra gondolni. De azt mindenesetre elhatározta, hogy valamilyen formában megint próbál beszélni az emberekkel. Egy kis bort meg kenyeret rakott a tarisznyájába és elindult a szőlőbe – most éppen a kapálás ideje volt itt. Az úton néha füttyörészni is szokott, de ma valahogy még ehhez sem volt kedve. Aztán a munka azért egy kicsit jobb kedvre derítette.

Egy-egy sorral végezve mindig szakított időt egy kis töprengésre. Nagyon szerette ezt a *hat milliárdot* – ahogy gyorsan végig gondolt rajtuk – mind-mind kivétel nélkül. Sokan ezt meg is értették, de egy jó néhányan rossz néven vették tőle. De a Jóisten

egyáltalán nem volt sértődékeny, azon a bizonyos Ádámon is csak jószereivel mosolyogni tudott. Még hogy ösbűn! De ez a Jézus történet az azért más volt, az még mindig nagyon fáj néki. Lehet, hogy erre még ő sem számított.

Újabb sor következett, majd néhány korty bor és pár falat kenyér. Bizonyos napokon némi sült is került az asztalra; alapvetően azonban a Jóisten nem szerette a bonyolultabb ételeket. Például gombával és libamájjal töltött gesztenyés pulykamellet még sohasem fogyasztott.

Ebéd után mindig egy kis pihenő következett, gyakran megesett, hogy ilyenkor a Jóisten a Föld szegényeire gondolt, no meg a tű fokára, és megint csak nem értette az embert. Lehet, hogy nem tudja: az élet csak visszafelé érhető meg, de előrefelé kell élni. Hamarosan beszélnem kell velük..., dörmögte magában, miközben szertartásosan megtömté a pipáját – így szunyókálás után ez sohasem maradhatott el. Volt valami különös érzés a pipafüstben, amint kifújva még formáját megtartva felemelkedik, majd eltűnik.

Estig még öt sor volt hátra, úgyhogy feszíteni kellett a tempón. Persze, kapkodásról szó sem lehetett, a *szőlőművelésnek* meg kell adni a módját. Az utolsó kapavágásnál mintha egy kis templom esti harangkondulása hallatszott volna föl. Ilyet mindig szívesen hallgatott a Jóisten: hitte, az ember szól így hozzá. A „bim-bam”-ok ütemes váltakozása egybeesett a hazafelé vezető lépések ritmusával, jó volt így ballagni. Legalább egy kicsit együtt rezdült most isten és ember.

A vacsora általában szerény volt, gyakran került gyümölcs az asztalra. Volt ebből bőven, nem is értette a Jóisten, hogy miért nem jut mindenkinek. Gyanakodott, hogy a birtokolni, és a még többet birtokolni akarás lehet az oka. Pedig a hegyet, a völgyet, a tengert és a folyamokat, s a Föld minden kincsét *mindenkinek* teremtette. De az volt a gyanúja, hogy már nem is azt szeretjük, amire vágyunk, hanem magát a vágyat. Ezenkívül az emberrel kapcsolatban még sok mindent nem értett, bizonytalanságai miatt nem is nagyon szerette a „mindenható” titulust. Egyet azonban biztosan leszögezhetett: nem a rosszal van a baj, hanem ha a rosszat jónak mondják és elkezdenek aszerint élni. Tudta, hogy mostanában egyre több olyan dolgot művel az ember, amihez Ő nem kell, s fáj ez a mellőzöttség.

Közben lassan be is esteledett – bár történetünk helyszínén – ennek nem is volt különösebb jelentősége. A Jóisten nyugovóra tért, esti imát is mondott az emberért, remélte, hogy teremtménye többet akar, mint venni valamit egy drachmáért (dollárért), s eladni kettőért. Majd a következő találkozás időpontját bevészte a noteszába.

Alvás előtt, miután átgondolta a napot eszébe jutott egy vidám történet, mely nem is olyan régen esett

meg vele: Egy öregember nagyon-nagyon vágyott arra, hogy egyszer, még az életében, lássa a Jóistent. És mert nagyon mélyen hívő, s ezen-felül derék ember is volt, a Jóisten meghallgatta a kérését és megjelent előtte. Az öregember lerokkadt a földre, eltakarta az arcát és ezt dadogta:

- Uram Istenem! Én nem tudtam, hogy Te ilyen hatalmas, fényességes, az ember számára felfoghatatlan vagy. Kérlek, segíts nekem, hogy jobban megértsek. Mondd, mennyi a Te számodra egyetlen pillanat?

- Ami az én számomra egyetlen pillanat, az a te számodra százmillió esztendő!

- Óh! - sóhajtott a öregember. - És mennyi Neked egy fillér?

- Ami nekem egy fillér, az neked százmillió arany! Az öregember összetette a kezét.

- Édes Istenem, adj nekem egy fillért!

- Máris adok fiam, csak várj egy pillanatig!

Az öregember megértette az iróniát és az isteni paradoxont, mert ha a Jóistennek adod a magad semmiségét, Ő néked adja a mindenségét. Talán így ér össze az *emberi az istenivel!*

MILOVICZ LÁSZLÓ

HOMÍLIA

A TANÍTVÁNYOK KÜLDÉSE...

Ám 7,12-15 , Efl,3-13. Mk 6,7-13. Köszöntés: Nem is olyan régen szó volt a prófétaság intézményéről és most is egy prófétáról hallottunk az olvasmányban, egy kis prófétáról Ámoszról. Nevének jelentése: Isten által vitt, hordozott vagy terhet vivő. Abban az időben nép vallásos élete külsőséggé vált, formaságokba merevedett. Ámosz pedig kíméletlenül feltárta Izrael bűneit, a szociális visszaéléseket, a felületes istentiszteletet. Hirdette, hogy Isten nem tűri tovább a nép romlottságát és szigorúan megbünteti őket. Az emberek Istenhez fűződő alapmagatartásának kell megváltoznia. Az lehet az érzésünk, hogy manapság is elkelve egy ilyen próféta a történelmi egyházakban. Ámos az Isten szavára figyelő ember volt, aki megértette, hogy el kell mondania a kortársainak olyat, amit senki más nem mondott el. Na az ilyen mondatokért szokták kiiktatni a prófétát az élők közül és Ámosznak is ez lett a sorsa, az erőszakos halál. Valamennyiünknek szól Ámosz próféta üzenete: a külsőséges vallásosság széles útja helyett a valódi Jézus követés keskeny útját kell választanunk. Továbbá nem hagyhatjuk szó nélkül a társadalmi egyenlőtlenségeket, ami nem csak szóban nyilvánul meg, hanem az adás erényében is. Így leszünk Pál apostol szavait használva: szentek és feddhetetlenek.

Most pedig pillantsunk az evangélium mondataira és keressük meg az üzenetét. Az a meglepő, hogy

csütörtökön Mt evangéliumból olvashattuk ugyanezeket a tartalmakat, kicsit másképpen fogalmazva. Egyébként Lk evangéliumában is szerepel ez a történet. Jézus fáradságot nem sajnálva járta a városokat és hirdette Isten O.-nak örömhírét. Hatékonysága érdekében kézenfekvő volt egy – az ő tevékenységét megsokszorozó – tanítványi kör kiképzése és szétküldése. Egyébként a mai pedagógia sem ismer Jézus módszertanánál jobbat és eredményesebbet: tí. kiscsoportos foglalkozás keretében átadni a tartalmakat és a módszert és utána küldeni a tanítványokat szakmai gyakorlatra. A mai fogalmak szerint ezt duális képzésnek is nevezhetnénk, amit ma minden oktatási intézmény előtérbe helyez. A kettessel küldés pedig a pályakezdők bátorságát és hatékonyságát szolgálta. Kicsit misztikusnak tűnhet az evangélista által leírt mondat: „... hatalmat adva nekik a tisztátalan lelkek fölött...” Mintha az ember programozható gép lenne. Valószínűbb az, hogy felhatalmazásról, azaz megbízásról és bizonyos ismeretek átadásáról lehetett csak szó. E tekintetben is üzenetet olvashatunk ki a sorokból: felkészültek és bátornak kell lennünk az evangélium hirdetését illetően. Még egy megszívlelendő szempontot mondott Jézus a küldötteinek: Csak vándorbotot és szandált vigyenek magukkal, vagyis az éppen szükségeset – de semmi tartalékot! Ne akarjanak aggódalmaskodva előre gondoskodni a bizonytalan jövőről, hanem bízzák rá magukat az emberek segítőkészségére s annak révén Isten gondviselésére. Az általuk hirdetendő Isten országának lényege a kölcsönös ajándékozás: „Segítetek ingyen” „Egyétek, amit elétek tesznek” Tehát szó sincs semmiféle öncélú „szegénységi aszkézisről”. Egyfelől gondtalanul hagyniuk kell, hogy a „véletlen” (=Isten) vezesse őket, ahelyett hogy aggódalmaskodva mindent előre megterveznének; másfelől elégedjenek meg azzal, amit kapnak, és ne szaglásszanak körbe a faluban, amíg csak meg nem találják a legjobb szállást a leggazdagabb parasztnál. A porlerázással azt kell látványosan a lakosok szeme elé állítani, hogy felkínálták nekik Isten országát, ők azonban elutasították az ajánlatot. Ebből a figyelemfelhívó jelből Lukács csinál majd „Isten ítéletével” fenyegető jelet (: „tanúságtételül *ellenük*”, s még inkább: „Szodomának könnyebb sorsa lesz...”). A 12-13. verseket felolvasnám egy másik fordításban, mert talán ez a történetnek leglényegesebb része: „El is mentek, és meghirdették az embereknek, hogy alakítsák át gondolkodásmódjukat és életüket. Sok rossz szellemet űztek ki, és sok gyengélkedőt kentek meg olajjal, és segítettek a betegeken.” Ez foglalja össze azt a két mozzanatot, amely a Jézus akarata szerinti „missziós tevékenységnek” elhagyhatatlan része *minden* evangéliumi előfordulásban: a tanítást és a gyógyítást. Amit Jézus tanítványai hirdetnek, azt be is

kell mutatniuk, pontosabban előbb be kell mutatniuk, aztán meg kell magyarázniuk: „Elérkezett hozzátok Isten országa”.

Jézus missziós megbízása tehát meghökkentően egyszerű és megdöbbentően radikális. Aki *csak beszél*, de nem veti be magát a szükségét szenvedőkért, az „szép eszmévé” silányítja Isten országát, aki viszont *csak cselekszik*, de nem „hirdeti az igét”, az félrevezeti az embereket, mert elrejtí elölük, hogy az ember valódi üdvének forrása Jézus szerető és szeretetreméltó Istene. Befejezésképpen még az ördögűzés fogalmát kellene megközelítenünk. Túlvilági szellemi lények létezését és ránk ható befolyásoló működésének lehetőségét nem zárjuk ki ugyan, mégis sokkal fontosabb, hogy „rossz szellemeken” olyan erőket értsünk, amelyek testi, lelki vagy szellemi értelemben megbetegítik az embert; ezek lehetnek belső vágyak és ösztönök éppúgy, mint nevelési hatások, emberek rossz példája vagy a közvélemény nyomása. Minden kor rossz szellemei közé tartozik például „a harácsolás szelleme”, „az uralkodás szelleme” vagy „a gyönyörhajhászás szelleme” Korunk egyik „leggonoszabb szelleme” az értékválság, az értékek káosza, ezért a világos értékrend kialakítását és terjesztését az „ördögűzés” vagy „démonűzés” egyik legfontosabb mai formájának tekinthetjük.

Kedves Testvérek! Jézusunk tanítványainak adott küldetése, nem csak annak a 12 fiatalembernek szólt, hanem a tanítványok tanítványainak is, azaz mindannyiunknak. Nem mondhatjuk a Mesternek a szokásos kifogásokat: hogy nem érek rá, a családommal kapcsolatban van elég gondom-bajom-dolgom, vagy éppen a lehetetlen munkaviszonyom akadályoz, netán a szerény felkészültségem vagy éppen a kedvem. Evangéliumi példával élve:” Földet vettem, s el kell mennem megnézni. Öt iga ökröt vettem, megyek őket kipróbálni. Megnősültem, nem érek rá” Igaz a közmondás: „*Aki meg akar tenni valamit, talál rá* módot; *aki meg nem, az talál kifogást.*”

Kívánom a kedves testvéreknek, hogy életükre az Istennek tetsző megoldások és erőfeszítések legyenek a jellemzők és ne a kifogások.

